

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLERE KATILAN ORTAOKUL
ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL-DUYGUSAL VE AHLAKİ
GELİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZÜN ÖZÇELİK
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK

MANİSA-2021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLERE KATILAN ORTAOKUL
ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL-DUYGUSAL VE AHLAKİ
GELİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZÜN ÖZÇELİK
YÜKSEKLİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK

TEZ SAVUNMA JURİ ÜYELERİ

Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ASMA

Doç. Dr. Özden TEPEKÖYLÜ ÖZTÜRK

MANİSA – 2021

YÜKSEK LİSANS TEZ BAŞLIĞI

Öğrenci: Özün ÖZÇELİK

Danışman: Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK

Bu tez çalışması 12/10/2021 tarihinde jürimiz tarafından “ Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Programı” nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK
Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Özden TEPEKÖYLÜ ÖZTÜRK
Pamukkale Üniversitesi

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet ASMA
Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Bu tez, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından başarılı bulunmuştur. 12 /10 /2021

Prof. Dr. Ömer TETİK
Enstitü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından, veri toplanması ve yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Özün ÖZÇELİK

TEŞEKKÜR

Lisan ve lisansüstü eğitimim süresince ayrıca bu çalışmayı gerçekleştirebileceğim konusunda beni destekleyen, bilgisini, tecrübesini, emeğini ve inancını hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK' e teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmam için ayırdığı zaman ve sağladığı katkılardan dolayı ve Doç. Dr. Özden TEPEKÖYLÜ ÖZTÜRK hocama ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ASMA hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Verilerin toplanması aşamasındaki yardımlarından dolayı Manisa merkez ve ilçelerde katılımcılarımın beden eğitimi öğretmenliğini yapan değerli öğretmenlere, çalışmanın gerçekleştirildiği okulların yöneticilerine, ölçek sorularını içtenlikle ve titizlikle yanıtlayan öğrencilere teşekkür ederim.

Bu süreç boyunca tüm aşamaları yakından takip eden, bugünlere gelebilmemi sağlayan üzerimde çok emeği olan canım aileme,

Çalışma süresince yapabileceğime olan inancını hiç kaybetmeden beni her defasında motive eden ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli öğretmen arkadaşım Melis ÖZÇİĞDEM' e sonsuz teşekkür ederim.

Özün ÖZÇELİK

KISALTMALAR VE SİMGELER

ANOVA	Tek Yönlü Varyans Analizi
B.Ş.M.S. OO	Barbaros Şehit Mehmet Savunmaz Ortaokulu
BED	Beden Eğitimi Dersi
DDE	Ders Dışı Etkinlikler
DYK	Destekleme ve Yetiştirme Kursu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
n	Katılımcı Sayısı
PDSE	Program Dışı Sportif Faaliyet
SDAGO	Sosyal- Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği
ss	Standart Sapma
Ş. OO	Şehitler Ortaokulu
TUBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
TEŞEKKÜR.....	ii
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
1.ÖZET	1
2. SUMMARY	2
3. GİRİŞ VE AMAÇ	3
3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI	6
3.2 ARAŞTIRMANIN ALT AMACI.....	6
4. GENEL BİLGİLER	7
4.1 EĞİTİM	7
4.1.1 Beden Eğitimi.....	8
4.2. SPOR	12
4.2.1 Sporun ve Aktif Yaşamın Ergenlerin Gelişimleri Üzerindeki Etkileri 13	
4.3 ERGENLİKTE GELİŞİM	13
4.3.1 Ortaokul Düzeyindeki Öğrencilerin Gelişimleri (10-14 Yaş).....	15
Gelişim Dönemlerine Göre Sosyal Gelişim.....	20
4.4 PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLER.....	26
4.4.1 Ders Dışı Etkinlikler	28
4.4.2 Destekleme Ve Yetiştirme Kursları.....	30
5. GEREÇ VE YÖNTEM	32
5.1. ARAŞTIRMANIN TİPİ	32
5.2. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI YER VE SÜRESİ	32
5.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	33
5.3.1.Araştırmanın Evreni	33
5.3.2. Araştırmanın Örneklemi.....	33
5.4. ARAŞTIRMA SORULARI VE ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ	34

5.4.1	Problem Cümlesi.....	34
5.4.2	Araştırmanın Hipotezleri	35
5.5	BAĞIMLI VE BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	37
5.6	VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	37
5.6.1.	Kişisel Bilgi Formu:	37
5.6.2.	Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO)	37
5.7	VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	38
5.8	VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	38
5.9	ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	38
5.10	ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ	39
6.	BULGULAR.....	40
7.	TARTIŞMA.....	85
7.1	Program dışı sportif faaliyetlere katılma ve katılmama durumuna göre yapılan analizlerin sonuçlarının tartışılması (cinsiyet, sınıf, faaliyet türü).....	85
7.2	Program dışı sportif faaliyetlere katılma ve katılmamanın sosyo-kültürel özelliklerine göre yapılan analizlerin sonuçlarının tartışılması (okul, anne-baba eğitimi, anne-baba mesleği, gelir algısı, arkadaş sayısı ve kardeş sayısı)	90
8.	SONUÇ VE ÖNERİLER	94
8.1	SONUÇ.....	94
8.2	ÖNERİLER.....	96
9.	KAYNAKLAR	98
10.	EKLER.....	112
EK 1:	MCBÜ- SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ TEZ KONUSU ONAYI	112
EK 2:	MCBÜ- TIP FAKÜLTESİ, ETİK KURUL ONAYI.....	113
EK 3:	ÖĞRENCİ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU	114
EK 4:	MANİSA VALİLİĞİ, ARAŞTIRMA İZİNİ	117
EK 5:	ÖLÇEĞİ GELİŞTİREN YAZARDAN ALINAN İZİN YAZISI.....	118
EK 6:	SOSYAL- DUYGUSAL VE AHLAKİ GELİŞİM ÖLÇEĞİ.....	119
EK 7:	KİŞİSEL BİLGİ FORMU	121
EK 8:	DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSLARI	122
EK 9:	ÇALIŞMA İZİNİ PROTOKOLÜ	123
11.	ÖZGEÇMİŞ	124

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri	34
Tablo 2: Program dışı sportif faaliyetlere katılan ve sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması ..	41
Tablo 3: Okul değişkenine göre öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması	43
Tablo 4: Program dışı sportif faaliyetlere katılan kızların ve sportif faaliyetlere katılmayan kızların sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması	44
Tablo 5: Program dışı sportif faaliyetlere katılan oğlanların ve sportif faaliyetlere katılmayan oğlanların sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması	46
Tablo 6: Program dışı sportif etkinliklere katılan grubun cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması	47
Tablo 7: Program dışı sportif etkinliklere katılmayan grubun cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması	48
Tablo 8: Program dışı spor etkinliklerine katılan ve katılmayan öğrencilerin sınıf düzeyi aynı olan grupla karşılaştırılması	49
Tablo 9: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin sınıf düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması	50
Tablo 10: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin sınıf düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması	52
Tablo 11: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanları	53
Tablo 12: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması.....	54
Tablo 13: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması.....	55

Tablo 14: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması.....	56
Tablo 15: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması.....	57
Tablo 16: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması.....	57
Tablo 17: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması.....	59
Tablo 18: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması.....	60
Tablo 19: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne meslek grubuna göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması	62
Tablo 20: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması	63
Tablo 21: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne meslek grubuna göre demografik bilgileri	64
Tablo 22: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması	65
Tablo 23: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba meslek grubuna göre demografik bilgileri	66
Tablo 24: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması	67
Tablo 25: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba meslek grubuna göre demografik bilgileri	69
Tablo 26: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması	70
Tablo 27: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması	72
Tablo 28: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması	73
Tablo 29: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin kardeş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması	74
Tablo 30: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin kardeş sayısına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması	75

Tablo 31: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin arkadaş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması	76
Tablo 32: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin arkadaş sayısına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması	77
Tablo 33: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin arkadaş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması	78
Tablo 34: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin arkadaş sayısına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması	79
Tablo 35: Program dışı sportif faaliyet türüne göre duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması	80
Tablo 36: Program dışı sportif faaliyet türüne göre öğrencilerin SDAGO puanlarının karşılaştırılması	81
Tablo 37: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin aile gelirlerini algılama durumlarına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması.....	82
Tablo 38: Program dışı sportif etkinliklere katılmayan öğrencilerin aile gelirlerini algılama durumlarına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması.....	83

Tezin Adı: Program Dışı Etkinliklere Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişimlerinin İncelenmesi

Öğrencinin Adı: Özün ÖZÇELİK

Danışman: Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK

Anabilim Dalı: Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor

Anabilim

Dalı

1.ÖZET

Amaç: Program dışı sportif etkinlikler arasında yer alan ders dışı etkinliklere ve destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencileri ile bu etkinliklere katılan ve herhangi bir sportif faaliyete katılmayan öğrenciler arasındaki sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma geçmişten günümüze kadar uzanan bir uygulama durumunu var olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı olan genel tarama modeli (bilimsel yöntem) kullanılmıştır. Araştırmaya 6. 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinden oluşan 711 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Tarama modelinde veri elde etmede “Sosyal- Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO)” kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans, aritmetik ortalama, standart sapma temel belirleyici teknikler ile analiz edilmiştir. Ayrıca iki bağımsız grubun verilerinin karşılaştırılmasında t testi, ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır.

Bulgular: SDAGO aracılığı ile elde edilen verilerden; program dışı sportif etkinliklere katılan grubun, PDSE katılan hem kızların hem de oğlanların lehine, her iki grupta da 8’nci sınıfların aleyhine sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca her iki grubun anne ve babalarının eğitim düzeyi ve aynı şekilde meslek grupları toplam puanda fark oluşturmamıştır. Arkadaş sayısı değişkeni ise sadece “olumlu sosyal davranış” alt boyutunda 9-12 arkadaşı olanların lehine puan elde edilmiştir.

Sonuçlar: Ortaokul öğrencilerinin sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimleri PDSE katılımına göre fark göstermiştir ancak sahip oldukları sosyo ekonomik özelliklerinden etkilenmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğrencileri, Beden eğitimi, Sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim, Program dışı etkinlikler.

Title: Investigation of Social-Emotional and Moral Developments of Secondary School Students Participating in Non-Programme Activities

Student Name: Özün ÖZÇELİK

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Mümine SOYTÜRK

Department: Manisa Celal Bayar University, Department of Physical Education and Sports Teacher

2. SUMMARY

Purpose: It is aimed to examine the social-emotional and moral development of secondary school students who participate in extracurricular activities and support and training courses, which are among the out of curriculum sports activities, and the students who participate in these activities and do not participate in any sports activities.

Material and Method: In the research, the general survey model (scientific method), which is a research approach aiming to describe an application situation from the past to the present, was used. 711 students consisting of 6th, 7th and 8th grade students voluntarily participated in the research. In the survey model, "Social-Emotional and Moral Development Scale (SDAGO)" was used to obtain data. In the analysis of the data, frequency, arithmetic mean, standard deviation were analyzed with the basic determining techniques. In addition, the t test was used to compare the data of two independent groups, and the one-way ANOVA test was used to compare more than two independent groups.

Findings: From the data obtained through SDAGO; The results of the group participating in extracurricular sportive activities were in favor of both girls and boys participating in PDSE, and against the 8th graders in both groups. In addition, the education level of the parents of both groups as well as the occupational groups did not make a difference in the total score. The number of friends variable was scored in favor of those who have 9-12 friends only in the "positive social behavior" sub-dimension.

Results: Social-emotional and moral development of secondary school students was affected by PDSE participation, but not by their socio-economic characteristics.

Keywords: Secondary school students, Physical education, Social, emotional and moral development, Extracurricular activities.

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Bireyin okul içerisinde gerçekleştirilen beden eğitimi ve spor derslerine katılım sağlaması, bireyin sadece fiziksel bir aktivite gerçekleştirmesiyle sınırlı değildir. Fiziksel gelişimin yanı sıra birey, çevresiyle ilişki kurma, bilişsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişim kazanır. Bu gelişimler kuram ve temellere dayanmaktadır. Bu bağlamda sosyal öğrenme kuramı, davranışçı kuramların deneysel olarak çok katı olan kuralları ve bazı temel prensiplerinin insan davranışlarını tam olarak açıklayamadığından hareketle gelişmiş bir kuramdır. Sosyal öğrenme kuramını savunan bilim adamları, bireylerin nasıl öğrendiklerini açıklamaya çalışmışlardır.

Bayrakçı (2007)'ye göre klasik ve edimsel koşullanma kuramları insan ve hayvan davranışları üzerindeki uyarıcılara verilen tepkileri açıklamaktadır. Bu tepkilerin bazen çoğalırken bazen ise azaldığı görülmüştür. Başka bir sonuç olarak insanların göstermiş olduğu bazı karmaşık davranışlarda pekiştirilme olmadan bir kerede doğrudan davranış sergiledikleri sonucuna varılmıştır. Bu kurama göre bireyler hayatları boyunca aktif katılım içerisinde olup çevresi tarafından şekillendirilen bir beyin yapısına sahip değillerdir. Bireyler hayatlarına yön verebilmek için duygusal, motor ve beyin sistemleri gibi birçok araçlar kullanmaktadırlar (Bandura 1999). Diğer bir kuram olan ahlaki gelişim Piaget, Kohlberg ve daha sonrasında geliştirilmiş olan kuramlara dayanmaktadır. Freud, Psikanalitik Kuramda ahlak gelişimini temel kimlik yapılarından biri olan "süperego" nun bir işlevi olarak görmüş ve süperegonun içinde yer alan vicdanı ahlak gelişiminin sonucu olarak ele alınmıştır (Turiel 2002). Piaget ise çocuklarda ahlak gelişimini anlayabilmek için onlarla birlikte oyun oynama, onları oyun oynarken izleme, kurallara bağlılık, yalan konuşma üzerine çeşitli anlatılarda bulunmuş ve çocuklardan gelen cevaplar doğrultusunda onların düşüncelerini öğrenme gibi çalışmalar yapmıştır (Wright ve ark. 1989). Stroud (2001)'e göre Kohlberg, anti-davranışçı kuramıyla yeni bir çağ açmıştır. Ahlak gelişimi alanına, bireysel ahlaki gelişim evrelerini izlemeyi önererek büyük bir katkıda bulunmuştur. Söz konusu olan gelişimler sadece beden eğitimi ve spor dersiyile mümkün olmayıp, okul bünyesinde açılan ders dışı etkinliklerle de desteklenmelidir. Bu çerçevede, genel

uygulama esasları içerisinde beden eğitimi ve spor öğretmenine sosyal açıdan çok iş düşmektedir. Zira ders içi hareket eğitimi; insan davranışının zihinsel, sosyal ve duygusal değişiklikleriyle ilgilenirken kas hareketlerini temel alır (Daver ve ark. 1975).

Öğrencilerin okulda gördükleri dersler eğitimin tamamını oluşturamayabilir. Bu eksiklikleri eğitimin temel amaçları doğrultusunda gerçekleştirecek olan program dışı faaliyetlerdir. Bu program doğrultusunda okuldaki eksiklikler giderilir, öğrencilerin bedensel, ruhsal gelişimleri desteklenir, yaşamı yaprak ve yaşayarak öğrenir ve kişilik gelişimlerine katkı sağlar (Karslı 2006).

Öğrencilerin eğitimi okulda ve sınıf ortamında gerçekleştirildiği kadar, program dışı etkinlikler yoluyla da gerçekleşebilmektedir. Planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilen bu etkinlikler, bireyin yeni ve istedik davranışlar edinmesine yardımcı olabilmektedir. Yani, öğrencinin ders ve okul dışındaki yaşam şekli kontrol altına alındığı takdirde, istenilen davranışları kazanması ve eğitimin amaçlarına ulaşılması daha kolay olacaktır (Köse 2003). Program dışı çalışmalar; okuldaki zorunlu derslerin dışında düzenlenen okul takımı çalışmaları, sınıflar arası yarışmalar, izcilik faaliyetleri ve beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin tümünü içeren çalışmalara denir (MEB 1991). Program dışı etkinlikler olarak da tanımlanan egzersiz çalışmaları beden eğitimi derslerinin bir parçası ve devamı sayılır. Öğrenciler bu etkinliklerde beden eğitimi ve spor dersinde gördüğü konuları pekiştirme imkanı bulurlar. Egzersiz faaliyetleri bireyin fiziksel, psikomotor, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişmesine katkı sağlamak için organize edilmiş planlı faaliyetlerdir (Selçuk 2006). Türkiye'de okullardaki ders dışı etkinlikler, özellikle ve ağırlıklı olarak müfredattaki beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin eksikliğinden dolayı ağırlıklı olarak spor üzerine yoğunlaşmıştır (Soyer ve ark. 2010).

Ders dışı çalışmalarda, toplumun ihtiyaçlarını karşılayıcı, yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve geliştirici, sorunları doğru çözümleyen, akılcı düşünebilen, tarihsel ve ulusal değerleri benimsetici ve koruyucu, sanayi ötesi toplum olmanın getireceği problemleri çözebilecek nitelikte, başarıya isteği ile dolu ve girişimci insanların yetiştirilmesini amaçlar (Tamer 2006).

Program dışı egzersiz çalışmaları sadece bireyin bedensel gelişimi üzerine değildir. Beden eğitimi ve program dışı etkinlikler, katılımcı bireyin hareketsel anlamda kazandığı tecrübeleri ile ortaya çıkardığı genel değişim sürecidir. Bu süreç sadece bedensel gelişim ile değil, aynı zamanda da bedensel hareketler yoluyla insanın

tüm eğitimi ile ilgilenerak bütünlük sağlar. Özetle; beden eğitimi ve ders dışı egzersiz faaliyetlerinin amacı sadece kas, eklem ve beden sağlığı olarak düşünülmemelidir. Ayrıca beden eğitimi sağlığın yanında; kuvvetli, atılgan, ani ve kesin karar verebilen, iradesine hakim, yardımsever, yaşam doyumunu sağlamış ve psikolojik olarak sağlam iyi bir vatandaş yetiştirmektir (Tamer 2006). Program dışı egzersiz faaliyetlerinin önemi ve genel eğitimden beklenen amaçların bir kısmı bu yolla gerçekleşir. Bu program bireye kendini tanıma ve etrafına kendini tanıma fırsatı verir. Öğrenciyi spor yapmaya teşvik eder ve spora başlamak için cesaretlendirir. Spora özendirir, spora başlamaya fırsat ve cesaret verir. Yetenek çocuk ve gençlerin bedensel, sosyal ve duygusal gelişmelerine yardımcı olur. Serbest zamanların bu yolla değerlendirilmesini sağlar. Öğrenciyi okulda ve toplum içerisinde disipline eder ve akademik başarının artmasını sağlar (MEB 1990). Okul çağındaki bireyler için ders dışında organize edilmiş faaliyetlere katılım, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde eğitim ve mesleki başarılarında önemli ölçüde etkilidir (Gardner ve ark. 2008). Ayrıca öğrencilerin program dışı etkinliklere etkin katılım sağlaması ve akademik performans arasında güçlü bir ilişki olduğu, ilerleyen zamanlarda yapacak olduğu mesleki seçimlerle arasındaki ilişki yapılan araştırma sonuçlarıyla desteklenmiştir (Wilson 2009). Yapılan araştırmalar; ders dışı spor etkinliklerine katılan ve katılmayan ergenlerde kendini algılama, kendine güven duyma, ruh sağlığı ve yaşam boyu spor alışkanlığı edinme yönünden olumlu gelişme sağlamada önemli rol oynadığını göstermiştir (Daley ve ark. 2003).

Bir diğer önemli başlık da Destekleme ve Yetiştirme Kurslarıdır. Özünde Milli Eğitim Bakanlığı'nın nihai amacı, ülkemizde gerçekleştirilen örgün eğitimde (okullarda) öğrenciler arasındaki eğitim eşitliğini sağlamak, niteliği yükseltmek, bilgilerini genişletmeyi sağlayacak bir sistem yaratmaktır (Akyüz 2014). Alanyazın çalışması incelendiğinde, 1987 yılında Millî Eğitim Bakanlığının "Öğrencileri Yetiştirme ve İmtihana Hazırlama Kursları Yönergesi" ile başlayan süreç, 18/12/1995 tarih ve 2445 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Öğrencileri Yetiştirme ve Sınavlara Hazırlama Kursları Yönergesi" ile devam etmiştir. MEB bu yönergeyi kaldırarak 2004 yılında "Öğrencileri Yetiştirme Kursları Yönergesi" ni hazırlamıştır.

2014 yılında dershanelerin kapatılmasıyla MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün ilgili yazısı ile 2004 yılındaki yönerge kaldırılarak "Örgün ve Yaygın Eğitimi Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesi" çıkarılmıştır. 2015 ve 2016

yıllarında yayınlanan kılavuzlarla uygulamaya dönük bazı değişimlere uğrayarak günümüze gelmiştir. 2004 yılı MEB genelgesi doğrultusunda öğrencilerin derslerdeki eksikliklerini giderme, başarıyı artırma ve sınavlara daha iyi hazırlanabilmeleri için yardımcı olmak üzere bu kursların açılması için karar alınmıştır (Canpolat 2017). Bu çalışmalarda öğrenci herhangi bir sınava tabi tutulmadan yetenek ve yeterliliklerini geliştirme imkanı bulurlar.

3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI

Program dışı etkinlikler arasında yer alan sportif ders dışı etkinliklere ve beden eğitimi ve spor alanı destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencileri ile bu etkinliklere ve herhangi bir sportif faaliyete katılmayan öğrencilerin sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

3.2 ARAŞTIRMANIN ALT AMACI

Ayrıca katılımcıların sosyal- duygusal ve ahlaki gelişimlerinin cinsiyet, sınıf, okul, program dışı etkinlik türü, anne- baba eğitim, anne- baba meslek, gelir algısı, kardeş sayısı ve arkadaş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelemek istenmiştir.

4. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde genel anlamda eğitim ve özel anlamda beden eğitimi ve sporun ergenlerin gelişimine katkısı, ergenlikte gelişim, ders dışı etkinlikler, destekleme ve yetiştirme kursları ve tümel olarak sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimin ele alınmasına ilişkin genel bilgiler sunulmuştur.

4.1 EĞİTİM

İnsan yaşamının her aşamasında önem taşıyan eğitim, yetişkin nesiller tarafından sosyal hayata henüz hazır olmayanlara tatbik edilen bir tesir, yaşantıların yeniden teşkilatlanması ya da yenilenmesi, bireylerin davranış kalıplarını değiştirme süreci olarak tanımlanabilir (Karaküçük 1989). Bireyin doğumu ile başlayan bir süreç olan eğitimi ilk olarak üstlenen yapı ailedir. Eğitim ailede başlar ve bireyin yaşamı boyunca devam eder (Aydos 2012). Bireyin büyüüp gelişmesi ile birlikte eğitim hayatı daha sonra okul, arkadaş ortamı, iş ortamı ve bulunduğu çevre ve olanaklarla değişim gösterir. Bu faktörler bireyin eğitim hayatını önemli derecede etkileyen faktörlerdir (Baran 2011). Aile bireyin birçok bilgi, beceri, tutum, alışkanlık, inanç ve değerlerin kazanıldığı öğrenme ortamı olduğu söylenebilir. İçinde bulunduğumuz çevre sürekli gelişmekte ve değişmektedir. Biz bireyler olarak bu değişimlere uyum sağlamak durumundayız. Buna bağlı olarak da eğitim sürekli değişim ve yenileşme sürecindedir (Doğan 2007).

Eğitimin amacı; bireyin içerisinde bulunduğu dünyada her yönüyle gelişimini sağlamaya çalışmaktır. Bu amaç bireyde davranış değişikliği meydana getirmekle gerçekleşir. Ertürk'ün "eğitim" tanımında da olduğu gibi davranış değişikliği bireyin yaşantısında istedik yönde olmalıdır (Yaşın 2012). Tosun (2002)'a göre bireyde istedik değişim meydana gelmezse yani bireye verilen eğitim sonucunda bireyden istenilen davranışlar görülmezse o zaman buna eğitim adını veremeyecek miyiz? Sorusunu sorarak eğitim tanımlamasında ufak bir değişime gitmiştir. Tosun'un yaptığı yeni tanıma göre eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı bir

şekilde istenilen davranış değişikliği meydana getirme denemeleri sürecidir. Varış (1994)'a göre eğitimdeki gelişim bireyin insanlara saygı duyması ve insan ilişkilerinde önemli rol oynamasıdır. Bu bağlamda birey arkadaşlığa önem verir, yardımlaşmayı öğrenir, sorumluluk bilinci gelişir ve geriye kalan zamanlarında da spor yapmak gibi çeşitli aktivitelere katılarak hayatını yönlendirir.

Yapılan tanımlamalardan yola çıkarak ve eğitimin yaşamımız boyunca devam edeceği düşünüldüğünde, eğitimin kurumsal alanların dışında da devam ettiği, kurumsal alanlarda verilen eğitimlerin sadece verilen derslerle sınırlı kalamayacağını bu bağlamda da bireyin kişisel gelişime ve yeteneklerinin gelişmesine kurumsal alanlar dışında da devam etmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Tosun 2002).

4.1.1 Beden Eğitimi

Genel eğitimimizin en önemli parçası olan beden eğitimi ve spor dersleri gerçekleştirilen fiziksel aktiviteler sayesinde bireylerin bilişsel, duygusal, sosyal, ahlaki ve psikomotor gibi birçok gelişimlerini sağlamaktadır (Aydos ve ark. 2012). Bu sayede bireyler gelişimlerini tek bir yapı üzerinden sağlamak yerine birçok gelişim özelliklerine sahip olmaktadır. Bu gelişimlerin sağlanması için beden eğitimi ve spor öğretmenlerine büyük bir sorumluluk düşmektedir (Bakıcıoğlu 1998). Günümüzde insan hayatı ve beden eğitimi birbiriyle ilişkili önemli iki olgudur. Yaşamımızın hangi evresinde olursanız olun bireye doğru bir şekilde verilen beden eğitimi, bireyi yaşamı boyunca sağlıklı ve mutlu kılar. Bununla birlikte beden eğitimi bireyin kültürel, fiziki, kişilik, ahlak, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlamaktadır (Balcıoğlu 1998). Tamer ve Pulur (2001)'a göre beden eğitimi bireyin uygulanan fiziksel aktivitelere katılmaları ile birlikte beden eğitimi dersinin amaçları doğrultusunda bireyde kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir.

Beden eğitimi, bireylerin gelişmiş nitelikleri dikkate alınarak bireysel ve toplumsal çevre tarafından beden, ruhen; sıhhatli, sevinçli, güzel ahlak sahibi ve düzgün bir kişiliğe sahip; üretken, becerikli ve olumlu; "milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın gerektirdiği davranışlarla donatılmış bireyler olarak geliştirilmeleri için zorunlu karakter eğitimidir (Meb 2013).

Oyun, bütün fiziksel aktiviteleri içeren içerisinde cimnastik ve spor gibi kavramları barındıran bir olgu olup, fiziksel aktiviteleri fiziksel etkinlikler aracılığıyla

gerçekleştiren eğitimidir. İnsanların her açıdan gelişimlerini, organizmanın bütünlüğünü koruyarak dengeli bir şekilde gelişimini sağlayan, bireyi bulunduğu topluma faydalı bir birey olarak yetiştirmeyi amaçlayan ve aynı zamanda bilimsel temellere dayanan fiziksel faaliyetlere beden eğitimi denir (Açak ve ark. 1997).

Bireylerin en büyük zevk kaynaklarından biri de okullarda ya da dış çevrede gerçekleşen spor etkinliklerinde kendilerini çevreye göstererek bireyler tarafından beğenilme, sevilen bir birey olmasıdır (Saracaloğlu ve ark. 1995).

4.1.1.a. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi

Beden eğitimi ve spor uygulamaları bireylerin bilişsel, duygusal, sosyal, ahlaki ve psikomotor gibi birçok gelişimlerini sağlamaktadır (Aydos ve ark. 2012). Bunu fiziksel etkinlikler sayesinde gerçekleştirmekte ve bireyin bütünsel gelişimini önemli boyutta desteklediği söylenebilir.

Fiziksel aktivite sağlık açısından oldukça faydalı olduğu bilinmektedir. Bu durum Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından da ifade edilmektedir. WHO'nun belirttiğine göre 5 ile 18 yaş aralığındaki çocukların kemik ve kas yapısının gelişimi ve kuvvetlenebilmesi için haftada en az üç defa ve en az 60 dakikalık fiziksel aktivite yapmaları gerekmektedir. Belirtilen bilgilere göre hala pek çok gencin bu tarz fiziksel aktivite içerisinde bulunmadığı ifade edilmektedir. İlerleyen yıllarda ortaya çıkabilecek pek çok hastalığın önlenmesi açısından fiziksel aktivitenin ne kadar önemli olduğu bilinen bir gerçektir (Sağlık Bakanlığı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, 2014). WHO'nun bu önerisi tamamıyla Beden Eğitimi derslerinde süre açısından gerçekleştirilemese de bu ders içeriği ve uygulamaları sayesinde çocuk ve gençlerin hareket etmekten hoşnut olma, isteklenme, sürdürme ve hareket etmek için yeni olanaklar arama gibi aktif olma potansiyelini arttırıcı faktörleri teşvik edebilir. Bu sayede bireyde ders dışı etkinliklere ve/veya beden eğitimi destekleme ve yetiştirme kurslarına katılımı hatta okul dışı zaman ve alanlarda egzersiz yapmaları gözlemlenebilir.

Gülay (2008)'a göre beden eğitimi bireyin çocukluk döneminden başlar fiziksel, toplumsal ve psikolojik gelişimlerini olumlu yönde etkiler. Bahsedilen gelişimlerin yanında beden eğitimi ve spor etkinlikleri bireyin liderlik ve yaratıcılık gibi yeteneklerin gelişmesini de sağlamaktadır. Çalışkan bir birey olma, yardımlaşmayı

seven, disiplin ve kurallara uyan, saygılı, hoşgörülü, çalışkan, bağımsız hareket edebilme gibi kişilik özelliklerini olumlu yönde bireye aşlamaktadır.

4.1.1.b. Beden Eğitiminin Amaçları

Genel Amaçlar

Anayasaya, Atatürk ilke ve inkılaplarına, Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Eğitimi'nin öngörmüş olduğu temel amaçları doğrultusunda öğrencilerin fiziksel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişim özellikleri göz önünde tutularak, onların kişisel ve toplumsal yönden sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı, yapıcı, yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerine sahip çıkan ve içinde bulunduğumuz demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş bireyler olarak yetiştirilmesi genel amaçları kapsamaktadır (Sayın 2014).

Millî Eğitim Bakanlığının yayınladığı genelgeye bağlı olarak genel amaçlar şunlardır:

Öğrencilerin okul öncesi eğitimlerini tamamladıktan sonra bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek,

İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve bireyselliğine uygun bir şekilde ahlaki ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak,

Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak,

Atatürk’ün spor hakkındaki düşünce ve sözleri öğrencilere açıklama

Vücutta yer alan kas ve iskelet sistemini gelişim seviyelerine göre çalıştırma

Bireyde psikomotor özellikleri geliştirme.

Beden eğitimi dersi temel kavramlarını ve temel duruş pozisyonlarını öğrenme

Milli bayramlarımızın ve özel günlerimizin hangi amaç doğrultusunda kutlandığını, bu özel günlerin anlam ve önemini, bayram ve özel günlerimizde gerçekleştirilen törenlere katılımın önemini anlatmak,

Grup içerisinde çalışabilme ve işbirlikçi olabilme alışkanlığı kazanma.

Bireyin öz güven duygusunu geliştirme ve zamanında karar alabilme (MEB2018).

Özel Amaçlar

Öğrencilerin hayatları boyunca kullanacakları hareket becerileri, hayat becerileri, kavramları ve stratejileri ile birlikte öz yönetim becerileri, sosyal becerileri ve düşünme becerilerini de geliştirerek bir sonraki öğrenim aşamasına hazırlanmaları özel amaçları kapsamaktadır. Bu özel amaçlar şunlardır:

Çeşitli fiziksel etkinliklere katılarak sporlara özgü hareket becerilerini geliştirir.

Hareket kavramlarını tanır, çeşitli fiziksel ve spor etkinliklerinde bu kavramları uygular.

Hareket stratejilerini ve taktiklerini öğrenir, çeşitli fiziksel ve spor etkinliklerinde bu kavramları uygular.

Sağlıklı yaşam ile ilgili ilkeleri fiziksel ve spor etkinlikleriyle tanımlar.

Sağlıklı bir birey olmak, fiziksel ve yapısal özelliklerini geliştirmek için çeşitlik fiziksel ve spor etkinliklerine düzenli olarak katılım sağlar.

Beden eğitimi ve sporla ilgili kültürel birikim ve değerlerimizi kavrar.

Beden eğitimi ve spor yoluyla öz yönetim becerilerini geliştirir.

Beden eğitimi ve spor yoluyla iletişim becerileri, iş birliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirir.

Okullarda sportif etkinlikler olarak yürütülen program dışı tüm faaliyetler Beden Eğitimi ve Spor dersi için belirlenen bu genel ve özel amaçların bütünleyicisi olarak işlev görmekte olduğu söylenebilir.

4.2. SPOR

Spor kelimesi anlamca incelendiğinde Latince “Disportare ve Desport” kelimelerinden türemiş ve aynı zamanda “dağıtmak, birbirinden ayırmak” anlamına gelen sözcük öbeklerinden oluşmaktadır. 17.yüzyıldan sonra değişime uğrayarak ilk önce “Sport” kelimesine dönüştüğü öne sürülmektedir (Heper ve ark. 2012). Kavramsal açıdan spor kavramı, yarışmaları kazanmaya yönelik olan, fiziksel, zihinsel ve teknik bir beceri gerektiren, izleyenlerde estetik duygusu uyandıran, fizyoloji, biyomekanik ve psikoloji gibi alanlarla iç içe olan bir olgudur (Çoban ve ark. 2007). Spor kavramının ilk olarak en eski çağlarda başlamış ve günümüze kadar kullanım amacı değişerek gelmiştir. Bu doğrultuda spor İşler (2001)’e göre, dünya üzerinde yaşamış olan ilk insana ait bulgular, bundan asırlar öncesine kadar dayanmaktadır. O çağlarda yaşamış olan ilkel insanlar daha ateşli silahları keşfetmemiş olmalarından dolayı güçlü doğa karşısında yaşamlarını devam ettirebilmeleri için bedenlen oldukça kuvvetli olmaları gerektiğini düşünmüşlerdir. Buradan yola çıkarak tarihin ilk çağlarında bile bedenlen kuvvetli olunması gerektiğine inanılmıştır. Bedenlerini kuvvetli kılmak içinde kendilerince gerekli gördükleri eksiklikleri gidermeye çalışmışlardır (İşler 2001).

Günümüzde ise spor belirli amaçlar doğrultusunda şekillenmiştir. Erdemli (2002)’ye göre bireyin fiziksel, sosyal ve bilişsel olarak katıldığı bir etkinlik olan spor, verimlilik sağlamakla birlikte bireyi amaca yönlendirme, belirli kurallara uyum sağlama ve yarışma odaklı etkinliklere hazırlamaktır. Bu amaçlar doğrultusunda spor, toplumsal bir olgu, bir kültürdür.

Sağlıklı bir kuşağın var olup gelişmesinde spor temel eğitim aracıdır. Bireylerin yaşamlarında mutlu olması onların bedenlen ve ruhen sağlıklarının yerinde olmasına bağlıdır. Bireylerin yaşamlarını sağlıklı olarak sürdürebilmesi, fiziki ve ruhi gelişimlerini sağlamada sporun önemi büyüktür. Ayrıca bireylerin kendi iç toplumlarında gerekse diğer toplumlar arasındaki ilişkilerini saygı, sevgi ve dostluk çerçevesinde devam ettirebilmeleri açısından spor en uygun araçtır (Gezer 2014).

4.2.1 Sporun ve Aktif Yaşamın Ergenlerin Gelişimleri Üzerindeki Etkileri

Bireyler için gerçekleştirilen günlük fiziksel aktivitelerin yaşamları boyunca devam etmesi kendileri ve toplum sağlığı açısından oldukça önem taşımaktadır. Sağlıklı bir yaşam için fiziksel aktiviteyi yaşam tarzı haline getirmeleri gerekmektedir (Gür ve Küçükoğlu 1992). Çocuk ve gençlerin kötü alışkanlıklardan uzak durabilmeleri için ve sağlıklı birer birey olarak yetişebilmeleri için bu tür aktivitelerin önemi çok büyüktür. Bireylerin boş zamanlarında okuldaki ders yoğunluğundan uzaklaşabilmeleri, yeni arkadaşlıklar edinebilmeleri için fiziksel aktivitelere katılmaları (Şirinkan 2002). Fiziksel aktivitelere katılımın bireylerde kendini anlatma ve kendine güveni arttırdığı, işbirliği, birliktelik ve centilmenlik ruhunu pekiştirdiği, zihin yorgunluğu ve gerginliği azaltmada yardımcı olduğu, başarı ve sosyal iletişim becerilerini geliştirdiği düşünülmektedir (Gür ve Küçükoğlu 1992).

Çeşitli araştırmalar sonucunda spor yapan ve spor yapmayan bireyler karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucunda spor yapan bireylerin spor yapmayan bireylere göre fiziki olarak daha sağlıklı bir görünüme sahip oldukları, spor yapan bireylerin dışadönük; spor yapmayan bireylerin ise daha çok içine kapanık bireyler olduğu saptanmıştır. Bunun yanında spor yapan bireyler takım çalışmasını seven, işbirlikçi, çalışkan, sorumluluk almaktan kaçınmayan, sabırlı, yeniliklere açık bireyler haline geldikleri saptanmıştır (Tiryaki ve ark. 1991).

4.3 ERGENLİKTE GELİŞİM

Bir düzen içerisinde, birbiri ile uyumlu ve sürekli bir ilerlemeyi anlatmaktadır. Gelişim, sadece nicel verilere dayanmayan, birçok yapı ve işlevi birbiri ile bütünleştiren karmaşık bir olgudur. Yapılan gözlem ve araştırmalar sonucunda, belirli gelişim dönemlerinde çocuklarda ortak olan eğilim ve davranış öbeklerinin bulunduğunu ortaya koymaktadır (Yavuzer 1984). Birey çevresi ile etkileşime girerek gelişimini sürdürür ve kendine has bir kişilik kazanır. Bireyin kişilik özellikleri yaşantı yoluyla gelişir ve değişir. Birey var olduğu sürece öğrenir ve gelişir (Başaran 1982).

Gelişim kavramını daha iyi benimseyebilmek için gelişimle alakalı bazı kavramların bilinmesi gerekmektedir. Bu kavramları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

Büyüme: Bireyin fiziki yapısında zamana bağlı olarak meydana gelen gözlenebilir ve ölçülebilir değişikliklerdir (İnanç ve ark. 2005).

Olgunlaşma: Bireyin belli bir yaşta kendisinden beklenen bir davranışı sergileyebilecek düzeye ulaşmasıdır. Bireyin doğuştan sahip olduğu potansiyelin, büyümenin de katkısıyla ortaya çıkmasıyla oluşur (Akbaş ve ark. 2004).

Hazır Olma (Hazır Bulunuşluk): Bireyin belli bir gelişim görevini olgunlaşma ve öğrenme yoluyla yapabilecek düzeye gelmesidir (Akbaş ve ark. 2004).

Öğrenme: Bireyin davranışlarında tekrar veya yaşantı sonucu gözlenen kalıcı değişikliklerdir (Aydm 2004).

Kritik Dönem: Bireyin gerekli bir davranışı kazanması gereken, kazanılmaması durumunda telafi edilmesi bazen olanaksız olan bir gelişim dönemidir (Bacanlı 2001).

Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda gelişimi; bireyin bedensel, duygusal, sosyal, ahlaki ve zihinsel özellikler bakımından bir düzen içerisinde büyümesi, gelişmesi ve değişmesi şeklinde tanımlayabiliriz.

Gelişimin İlkeleri

“Gelişim ilkeleri bireylerin yaşadığı kültüre, ırkına ve bağlı olduğu kökenine göre değişim göstermeyen, bütün bireyleri kapsayan evrensel ilkelerdir. Bireylerin gelişimleri, söz konusu olan bu ilkeler doğrultusunda şekillenmekte ve gelişmektedir” (İnanç ve ark. 2005). Bu ilkeleri yedi başlık altında toplayabiliriz:

- 1- Gelişim hem soya çekimden hem de etraftan etkilenir.
- 2- Gelişimin kendine özgü yönelimleri vardır: Gelişim baştan ayağa, içten dışa, genelden özele doğrudur.
- 3- Gelişim sürekli devam eden bir oluşumdur ve basamaklar halinde gerçekleşir.
- 4- Yaşamın farklı dönemlerinde farklı türden gelişimsel özellikler önem kazanır.
- 5- Gelişim bedensel, duygusal, sosyal, ahlaki vb. alanlara indirgenebilirken aynı zamanda birlikte bütünlük içinde gerçekleşir.
- 6- Gelişim hızı gelişim dönemlerine göre değişir.
- 7- Gelişimde bireysel farklılıklar söz konusudur (İnanç ve ark. 2005)

4.3.1 Ortaokul Düzeyindeki Öğrencilerin Gelişimleri (10-14 Yaş)

Erinlik, Latince pubertas (erkeklik yaşı) kelimesinden uyarlanmış olup, ergenlik yıllarının başlangıcında hızlı değişikliklerin meydana geldiği dönemdir. Bu dönem, bilimsel olarak ortalama 12 yaşında başlar ve genellikle 12-18 ay kadar sürse de kızlarda 14, oğlanlarda ise 15 yaşına kadar sürebilmektedir (Karaköse 2008).

Günümüzde ergenlik, fiziksel, zihinsel, duygusal, ahlaki ve toplumsal gelişimlerin tümünü içine alan kapsamlı bir olgudur. Ergenlik dönemi, çocukluk yıllarında sergilenen tutum ve davranışların yerini, yetişkin tutum ve davranışlarına dönüştüğü bir süreçtir (Kabak 2009).

Ergenlik döneminde çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Kalıtımla gelen genetik özellikler, beslenme, bireyin sağlık durumu, beden kitlesi, ergenliğin başlangıcını belirleyen etmenlerdir. Bireyin genetik özellikleri ergenlik zamanını belirlerken iyi bir beslenme durumu ve bireyin genel sağlık koşulları da önemlidir (Aydın 2005). Belirtilen koşullar sebebiyle her bireyin ergenliğe giriş yaşı aynı değildir. Ergenlik dönemi, bu çağındaki bireylerin gelişimlerinin diğer dönemlere göre en yüksek seviyede seyrettiği ve bu dönemin oldukça önem taşıdığı bilinmektedir. Ergenlik dönemi ile ilgili yapılan çalışmalarda bazı araştırmacıların söylemleri şu şekildedir:

Gelişim birbirinden ayrılmayan bir bütündür. Bütün gelişim alanları birbirlerinden etkilenmektedir. Fiziksel gelişim, bilişsel gelişim, duygusal gelişim, ahlak gelişimi ve kişilik gelişimi alanlarından herhangi birinde bir değişim meydana geldiğinde bu değişim diğer gelişim alanlarını da etkileyecektir (Senemoğlu 2009).

Ergenlik dönemi, gelişimin en kritik dönemlerinden birisidir. Bu dönemde bireyler akıl yürütme, değer geliştirme, sorumluluk alma gibi özellikleri edinmeye başlarlar. Başka bir deyişle ergenlik fiziksel, zihinsel, duygusal, psikolojik ve sosyal olarak büyüme dönemidir (Doğan 2007).

4.3.2 Gelişim Kuramları

Gelişim, insan organizmasında döllenme aşamasından başlayarak duygusal, bedensel, sosyal, dil ve zihinsel yönlerden, en son aşamaya ulaşıncaya kadar devam eden sürekli değişimdir (Senemoğlu 1997).

4.3.2.1 Ahlak kuramları

Ahlak; toplumun içinde kişilerin benimsedikleri, uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kurallardır. Aynı zamanda insan ilişkilerinde “doğru” ya da “yanlış” veya “iyi” ya da “kötü” olarak adlandırılan değer yargılarıdır. Ahlakın yabancı dillerdeki karşılığı olan “moral” sözcüğü, Latincedeki “moralis” sözcüğünden gelmektedir (Çırak 2006).

Diğer bir tanıma göre ahlak “bireyin gerek günlük yaşamında gerekse de toplumsal ilişkilerinde neyin doğru ya da yanlış olduğunu ayırt etmesini sağlayan ilke ve değerler bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (MEB 2015).

Ahlak genel olarak bireylerin toplum içinde dikkate alması gereken davranış örüntülerini belirleyen sosyal planlama normlarıdır. Sosyal ve bireysel ilişkinin temelini oluşturan neyin iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış olduğuyula alakalı yanıt bulunması gereken değerlerin hepsidir. Bu kapsamda ahlak; bireylerin ve toplumların zorunlu oldukları kurallarının tümüdür. Bu ahlaki değerler, bireyler arası ilişkilerin işleyişini belirleyen değerler, esaslar ve standartlardır (Odyakmaz ve Güzel 2013).

Ahlak gelişimi

Ahlaki gelişim, diğer tüm gelişim alanlarında olduğu gibi bireysel gelişimin en önemli olgularından biridir. Bireyin içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını benimsemesi ve o toplumun iyi ya da kötü diye adlandırdığı şeyleri sosyalleşme sürecinde öğrenmesidir (Çağdaş ve Seçer 2002).

Çocukta ahlaki gelişimin ilk aşaması, vicdan duygusunun başlamasıyla gerçekleşir. Bu nedenle ahlaki gelişim kavramı, bireyin davranışlarını kontrol eden içsel süreçlerin elde edilmesiyle hız kazanır (Hökelekli 1998). Ahlaki gelişimde önemli bir diğer unsur ise ahlaki davranışların değerlendirilmesidir. Ahlaki davranışın

ortaya konmasının yanı sıra değerlendirilmesi de bireyin zihin gelişimiyle doğrudan ilişkilidir.

4.3.2.1.a Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramı

Lawrence Kohlberg, üniversite yıllarında başta Jean Piaget olmak üzere bazı araştırmacıların çalışmalarını geliştirmiştir. Daha sonra çokça bilinen “Ahlak Gelişim Aşamaları” isimli doktora tezini yazmıştır. Kohlberg Ahlak Gelişim Kuramını Türkiye, İngiltere, ABD, Malezya, Tayvan, İsrail ve Meksika’da kentlerden ve köylerden 9 ile 20 yaş arasındaki genç bireylerin üzerinde yaptığı çalışmalarla şekillendirmiştir (Yeşilyaprak 2007).

Kohlberg ahlaki gelişimi üç dönemde incelemiştir. Her düzey de kendisi içinde ikiye ayrılır. Gelenek öncesi düzey, geleneksel düzey ve geleneksel sonrası düzey olmak üzere;

a) Gelenek Öncesi Düzey:

Bireyde dışa bağımlılık söz konusudur, olayları ortaya çıkacak sonuçlara göre değerlendirir ve cezadan kaçınır. Ödüllendirilen davranış iyi, ceza verilen davranış kötüdür.

1.Aşama: Ceza ve İtaat Eğilimi; sadece hakimiyetteki kurallara uyar ve cezalandırılmaktan kaçır. Cezadan kaçındığı için kurallara uyar. Olayları sonuca göre değerlendirdiği için niyet önemli değildir.

2.Aşama: Saf Çıkarıcı; çocuğun kendi ihtiyaç ve isteklerinin karşılanması önemlidir. Kurallara uyma sebebi kendisi için ödüle ulaşmaktır. Hep kendisi ön plandadır (Gültekin 2011).

b) Geleneksel Düzey:

Birey için aile, grup ve toplumun beklentileri her şeyden önemlidir, otoritenin kuralları kabul edilir, sorgulama yapılmaz ve empati gelişir.

3.Aşama: Kişiler Arası Uyum Eğilimi; kendi yaş gruplarıyla işbirliği içinde oldukları gözlenir. Bireydeki iyi davranışın karşılığı başkalarını ya da kendini mutlu etmektir. Kurallara sadece ceza almamak için değil başkalarına yardım etmek içinde uymaya çalışır.

4.Aşama: Kanun ve Düzen Eğilimi; kendi yaş grubunun kurallarını, toplumun kurallarını ve kanunlara uyum sağlamıştır (Moller 2009).

c) Gelenek Sonrası Düzey

Birey toplumu ve kuralları aşmış artık kendi düşünce ve mantığıyla hareket etmeye yönelmektedir. İnsan haklarını bildiği ve evrensel değerleri benimsediği dönemin içerisinde. Kohlberg'in ahlak anlayışına göre gelişimin en üst noktasını gelenek ötesi düzey oluşturur.

5.Aşama: Sosyal Sözleşme Eğilimi; yasalar toplum yararına olmalıdır. Kurallar toplum yararına değiştirilebilir. Kanunlar, sosyal düzeni korumak, temel yaşama ve özgürlük haklarını güvence altına almak için gerekli görülmektedir.

6.Aşama: Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi; birey, toplumdaki herkesin eşit olduğu düşüncesine sahiptir. İnsan hakları ve evrensel değerler temel ölçüdür. Bu ilkeleri ihlâl eden kanunlara, uyulmamalıdır (Fileming ve ark. 2006).

Kohlberg'e göre, insanların büyük çoğunluğu ahlaki olgunluk düzeyi bakımından ikinci ahlaki gelişim düzeyi olan "geleneksel ahlak" düzeyinde bulunurlar ve çok az insan en yüksek ahlaki olgunluk düzeyi olan üçüncü düzey, yani "gelenek sonrası" ahlak düzeyine geçebilirler (Söderhamn ve ark. 2011).

4.3.2.1.b Piaget'in ahlak gelişim kuramı

Piaget, çocukları gözlemleyerek bilişsel bir gelişim kuramı geliştirmiştir, bu kuram geçmişten günümüze de oldukça ilgi görmektedir. Bilişsel gelişim anlayışına dayalı olarak Piaget, ayrıca çocuğun "ahlak yargısını" ele alarak çocukta ahlak yargısının gelişimini açıklamaya çalışmıştır. Piaget'e göre çocuğun bilişsel ve kişilik gelişimi yetişkininkinden nasıl farklıysa ahlak gelişimi de aynı şekilde farklılık gösterir (Wright ve Croxen 1989).

1. Heteronomik ahlak (5-9 Yıl)

Heteronomik ahlak, ahlaki gerçekçilik olarak da ifade edilir ve çocuğun dışı bağlı olduğu dönemdir. Çocuklar ahlakı, değiştirilemeyecek diğer insanların kurallarına ve yasalarına uymak zorunda oldukları bir şey olarak görürler (McLeod 2015). Bu heteronom ahlak, Piaget'e göre tek taraflıdır ve otorite pozisyonunda bulunanlar tarafından aktarılmıştır.

Çocuklar, kuralların ceza ve ödüllendirme kapasitesi bulunan kişiler tarafından belirlenmesi nedeniyle onlara uyum sağlamaları gerektiğini düşünürler. Çocuğun bu ilk evre ahlakı, bir nevi baskı ahlakıdır; başkasının isteği sorgusuz bir şekilde

gerçekleştirilmelidir (Eruse 1991). Çocuk dışı bağlı evrede 10 yaşına kadar, kuralları sorgulamaksızın kabul etmektedir. İşlenmiş bir suç, gelişen fiziki zarara yönelik şekilde belirler, şayet zarar mevcutsa, bilerek gerçekleşmiş olup olmaması dikkate alınmaksızın çocuklar adına daha önemli bir suçtur (Özdemir 2003). Bu nedenle çocuk benmerkezci bir kişilik yapısına sahiptir. Çocuğun erişkin bireylerin otoritesine sorgulamaksızın bağlı olduğu bu süreç Piaget'in bilişsel gelişim teorisinde duyuşal motor ve işlem öncesi döneme rastlamaktadır (MEB 2015).

2. Otonom ahlak (9-10 Yıl)

Otonom ahlak aşaması, kendi kurallarınıza göre ahlak ve ahlaki görecelik olarak da bilinir. Çocuklar mutlak bir doğru ya da yanlış olmadığını ve ahlakın sonuçlara değil niyetlere bağlı olduğunu bilirler. Piaget, 9-10 yaş civarında çocukların ahlaki sorunları anlamalarının temel bir yeniden yapılanmaya uğradığına inanır. Benmerkezcilikten kurtularak ahlaki kuralları diğer insanların bakış açısından görme yeteneğini geliştirirler (McLeod 2015).

Bu aşamadaki çocuklar kuralların değişmezliğine inanmaz. Kuralların anlaşma sorası oluştuğuna ve yine anlaşmayla değiştirilebileceğini bilirler (Sözer 2005).

Bu evrede çocuk akranları ile oyunda karşılıklı etkileşime geçer ve farklı rollere girer. Dolayısıyla, kendisini kimi zaman başka bireylerin yerine koyar, farklı rollerde farklı davranışların olduğunu anladığında kendisiyle arkadaşlarının farklı insanlar olduklarını, ayrı bakış açılarına sahip olduklarını daha kolay görür (Kanık 2006).

4.3.2.2 Sosyal gelişim kuramları

Toplumun beklentilerini karşılayan, kazanılmış davranışları yansıtırma olarak tanımlanan sosyal gelişim, genel anlamda bireyin doğumıyla başlayıp devam eden bir süreç, dar anlamda ise bireyin günlük davranış gelişimlerini kapsamaktadır (Yavuzer 1994).

Başka bir tanıma göre; sosyal gelişim, bireyin doğumundan erişkin oluncaya kadar, çevredeki bireylerle olan ilişkilerini ve onlara karşı gösterdiği ilgi ve duyguların bütünüdür (Binbaşoğlu 1992).

Sosyal Gelişimle İlgili Temel Kavramlar

Benlik: Bireyin kendini nasıl gördüğü ve kendisine ne biçimde değer verdiğini belirten ibaredir. Bireyin kendisi için zihninde çizdiği görünümdür. Bireyin bu görünümü kendisine ne kadar güven duyduğu ve içe ya da dışa dönük birey oluşunu belirler (Yavuzer 1995).

Kişilik: Kişilik, tanımlanması zor bir kavram olarak bilinir. Bu sebepten dolayı kişiliğin çok farklı tanımlamaları yapılmaktadır. Köknel'e göre (1983) kişilik, bireyin kendine özgü ve ayırıcı davranışlarının tümüdür. Bir insanı diğer bireylerden ayıran zihinsel, ruhsal ve bedensel özelliklerinin tümü olarak açıklanmaktadır.

Sosyalleşme: Sosyalleşme, bireyin toplum içerisinde yer edinebilme sürecidir. (Çalışal 1977). Bu süreç bireyin doğumundan bir süre sonra başlar ve yaşamı boyunca devam eder. Fakat yaşamının ilk evrelerinde kazanılan davranışlar ilerleyen süreçlerde bireyin sosyalleşmesi için çok önemlidir.

Sosyalleştirme: Sosyalleştirme bireye özellikle çocuğa, içinde bulunduğu topluluğun ya da toplumun örf, adet ve kültürel değerleri ile ölçülerini öğretme, benimsetme işidir (Oğuzkan 1981).

Öz Denetim/ Öz Düzenleme: İç denetim bireyin kendi davranışlarına yön vermesi ve gerektiğinde bu davranışları bastırma yeteneğidir. Bu sebepten dolayı bireyde iç denetim gelişmemiş ise, bireyin karşılaşılabileceği yasal ve toplumsal kurallar karşısında dış etken zorlaması olmasa dahi birey toplum kurallarına uygun bir şekilde davranışta bulunur (Ülgen ve Fidan 1997).

Sosyal Olgunluk: Sosyal olgunluk bir kimsenin anlayış, duygu, tutum ve beceri gibi özellikler bakımından içinde yaşadığı toplumun yetişkin üyelerinin genellikle erişmiş oldukları düzeye gelmesi durumudur (Oğuzkan 1981).

Gelişim Dönemlerine Göre Sosyal Gelişim

Aşağıda gelişim dönemlerine göre çocukların sosyal gelişim özellikleri özetlenmiştir.

Bebeklik Döneminde Sosyal Gelişim (0-2 Yaş)

Çocuğun sosyalleşmesi, doğumla birlikte başlayan ve yaşam boyunca devam eden çok ciddi bir süreçtir. Bebeklik döneminde birinci aydan başlayarak onuncu aya kadar devam eden gelişimler; bebeğin kendisine bakan kişinin yüzüne bakması, anneyi ayrı

bir birey olarak algılaması, insan ve obje ayrımlarını yapabilmesi, sese karşı tepki verebilmesi, diğer bebeklere ilgi gösterme, anneye bağlanma, kendi görüntüsünü keşfetme, akranlarına karşı çeşitli tepki verme, taklit etmeye başlama ve aynadaki kendi görüntüsüyle oynaması şeklinde örneklendirilebilir (Binbaşıoğlu 1992; Tanaltay 1990; Başaran 1992; Yavuzer 1994).

Sosyal gelişim gerçek anlamda 10. aydan sonra başlamaktadır. Bu ayda çocuk, annesine olan bağlılığı kadar kuvvetli olmasa da diğer bireylere karşı yavaş yavaş bağıllık göstermeye ve geliştirmeye başlar. Bu aylarda çekirdek ailenin yanı sıra büyük anne, büyük baba ve bakıcı gibi diğer kişilere bağıllıkları artar. Fakat bu kişiler çocukta annenin yerini tutamaz. Anneye olan bağıllık bu ayda önemini yitirmez (Cüceloğlu 1994).

24. ayda diğer çocuklarla kaynaşp oyuncaklarını paylaştığı ve yer yer kavga ettiği görülebilir. Bu aylarda çocuk ilk sosyal yaşantısının temellerini oluşturmaya başlar (Yörükoğlu 1996).

Çocuk ikinci yaşında çevresinden gelen duyu organlarıyla algılayabileceği uyarılara tepki vermeye başlayarak pasif bir birey olmaktan sıyrılmaya başlamış, çevresinden gelen farklı uyarıcılar arayan, meraklı bir birey olma ve sosyal olarak duyarlı olmaya başlar (Oğuzkan 1981).

Çocuk ikinci yaşının sonlarına doğru taklit, utanma, otoritenin kabulü, rekabet, ilgi çekme arzusu, iş birliği vb. sosyal tepkiler gelişmeye başlar (Yavuzer 1994).

İlk Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişim (2-7 yaş)

Çocuk ikinci yaşından sonra dil gelişiminin artması sebebi ile çevresiyle daha iyi iletişim kurmaya başlar. İletişim becerisinin gelişmiş olması çocuğun diğer bireyleri anlama ve onlarla ilişki kurmasında da oldukça yardımcı olur. Çocuk bu yaşta kendini daha iyi tanır ve tanımadığı kişilere karşı olan yaklaşımındaki ürkeklik azalır (Ülgen ve Fidan 1997).

Çocuk benliğini bu dönemde keşfeder. Çocukları okul öncesi çağda bulunanlardan neyin farklı kıldığını söylemelerini isteriz, “Ben iyi şut çekerim” veya “boyama yapmayı severim” ya da “ben büyük bir kızım” gibi alışlagelmiş cevaplara

kolayca tepki verirler. Bu tür cevaplar benlik kavramı veya birey olarak neye benzediklerine dair inançları ile ilgilidir (Feldman 2018).

Dört yaş çocuğu, alt yaş gruplarına göre daha sakin, çevresiyle daha uyumlu ve davranışlarını kontrol edebilecek durumdadır. Sosyal gelişim yönünden çevresindeki yetişkinleri gözlemleyerek onların davranışlarını taklit eder. Bu yaşta çocuk bir taraftan da yetişkinlerle olumlu ilişkilerini devam ettirmeye çalışır. Diğer taraftan da kendi yaşlılarıyla olan ilişkilerini daha uzun süre devam ettirir (Oktay 1998).

Beş yaşına gelmiş olan çocuk sosyal ve duygusal yönden daha dengelidir. Çevresindeki kişilere güvenir ve onlarla daha iyi dostluklar kurar. Kendisinden küçük ya da zayıf olan akranlarına, kardeşlerine karşı koruyucu davranışlar sergiler. Saldırgan ve kavgacı davranışları oldukça azalmıştır (Oğuzkan ve Oral 2003).

Altıncı yaşta çocuk başkalarını düşünmeye, başkalarının haklarına saygı duymaya, olayları üçüncü bir kişi gibi değerlendirmeye başlar. Çevresindeki kişilerle ilgilenmeye ve onları anlamaya çalışır. Çevresindeki bireylerin üzüntü, sevinç gibi duygu belirtilerini anlayıp onlarla paylaşımda bulunmaya başlar. Ancak gerçek anlamda başkalarının duygularını paylaşma ilköğretim yıllarında gelişir. Kendisini eleştirdiğine işaret eden davranışları gözlemlemek mümkündür (Ülgen ve Fidan 1997).

İkinci Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişim (7-11 Yaş)

İlköğretimin ilk yıllarından itibaren çocukta sosyalleşme süreci hızlanır ve sadece kendini düşünme davranışları azalır. Diğer arkadaşlarıyla bu dönemde daha iyi ilişkiler kurar, içinde bulunduğu gruba uyum sağlar ve işbirliği içerisinde olur. Çocuk için içinde bulundu akran grubuna uyum sağlamak bir zorunluluktur. Çocuk bu grubun içerisindeyken arkadaşlarının giyindiği gibi giyinmek, onların davranış şekilleri gibi davranmak ve kendisine grup içerisinde verilen görevleri yerine getirmek için büyük bir çaba sarf eder. Akran grubunun isteklerine uymayan çocuklar gruptan dışlanır. Gruptan dışlanmak çocukları oldukça mutsuz eder. Bu nedenle grup içerisinde tutunmak için her türlü çabayı sarf ederler (Başaran 1992).

Sonuç olarak bu yaş grubunda çocuklarda arkadaşlık süreklilik kazanır. Çevrenin kendileri hakkındaki görüşlerini önemserler. Toplumdaki ahlak yargılarını,

standartları ve tavırları öğrenmişlerdir. Sırasını beklemeyi bilir, arkadaşlarının haklarını dikkate almaya çalıştığı gibi kendi haklarını korumayı da öğrenmiştir (Ülgen ve Fidan 1997).

Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim (12-18 Yaş)

Ergenlik dönemi, ergenlik öncesi, ergenlik ve son ergenlik dönemlerini kapsar. Ergenlik, bireyin içinde bulunduğu toplumun onu bir çocuk olarak görmekten uzaklaştığı ama hala yetişkin statüsüne sahip olmadığı dönemi kapsamaktadır (Yavuzer 1994).

Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramına göre, ergenlik dönemi kimlik karmaşası yaşandığı evredir. Bu evrenin çözüm bekleyen en önemli sorunu; tutarlı bir benlik gelişiminin anlatımı olan, bireyselleşme olgusudur. Bu dönemde birey kim olduğunu, hayatında neler yapmak istediğine ve yaşamına nasıl yön vereceğini belirlemek üzere çeşitli sorulara cevap arar. Ergen bir taraftan toplumca kabul gören değer ve amaçlara yönelme baskısı, diğer taraftan vücudundaki hızlı fizyolojik gelişiminin neden olduğu biyo-kimyasal değişimlerle başa çıkma gibi sorunlar ile karşı karşıyadır. Bu nedenle, en kritik çatışma ve karmaşaların yaşandığı dönemdir. Erikson'a göre, yetişkin rollerine hazırlık ve toplumca onaylanan ahlaki standartlara uyum sorunlarının yaşandığı bu evrede, birey düşünsel ve duygusal yönden önemli bir değişime uğrar. Bu dönemde birey, kendiyi özdeşleşen modellere ihtiyaç duyar. Sosyal ilişkileri içinde kendisini kanıtlayarak, varlığını kabul ettirmek amacı ile akran gruplarına yönelir (Aydın 2000).

4.3.2.3 Duygusal gelişim

Duygusal gelişim ile ilgili anlayışa katkıda bulunan kavramlardan biri de duygudur. Duygu bireyin içinde bulunduğu çevrede bir canlanma ve hareketlenme anlamına gelir. Duygular belli bir uyarana tepki olarak genellikle güdü ve değerlerle ilişkili olarak belirip çoğu zaman süreklilik ve tutarlılık gösteren, heyecandan daha zayıf bir uyarım biçimidir. Duygular bireyin temel gereksinimlerini ve bu gereksinimlerin etkilerini dışarıya yansıtmasıdır (Seçer ve ark. 2021).

Duygusal gelişim çocuğun duyguları tanıma, ifade etme ve yönetme ve başkalarının duygularını anlama ve bunlara cevap verme yeteneğini içerir. Duygusal gelişim sosyal gelişim ile yakından ilişkilidir ve çocuğun kendisi, yaşamındaki

insanlar, oynadığı ve yaşadığı ortamlar hakkındaki duygularını ifade etmektedir. Sağlıklı duygusal gelişim sevinçten üzüntüye, hüsrandan öfkeye kadar çok çeşitli duyguları uygun şekilde ele alma yeteneğidir. Güçlü duyguları yönetmeyi ve öz düzenleme olarak da adlandırılan dikkati sürdürmeyi öğrenmek, çocukların yaşamlarındaki yetişkinlerle karşılıklı etkileşimler yoluyla zamanla gelişen bir süreçtir (NYS Department of Health Early Intervention Coordinating Council, nd 2021).

4.3.2.3.a Duygusal gelişim teorileri

a) Davranışçı Yaklaşım ve Sosyal Öğrenme

Duygusal gelişimin ilk kuramcılarında biri Watson'dır. Watson duygu uyandırma kapasitesi olan, koşulsuz uyaran tarafından ortaya çıkan 3 temel duygunun olduğunu savunmuştur. Bunlar; korku, öfke ve sevgidir (Doherty ve Hughes 2014). Duygusal tepki klasik koşullanma yoluyla öğrenilir. 1960'larda yapılan birçok araştırmaya göre bebeğin çıkarmış olduğu ağlama ve gülme gibi seslerin bakıcısının koşullanmayı ya da cezayı tercih etmesi sonucu değişebileceğini savunulur. Sosyal öğrenme teorisine göre bebekler çevresindeki bireylerin olaylara karşı sergiledikleri duygusal tepkileri model alıp uygulamaya geçerler (Bilgin ve ark. 2018).

b) Bilişsel Farklılık Teorisi

Bilişsel bakış açısından L. Alan Sroufe gibi kuramcılar duygusal gelişimi çocukların gelişen dünya anlayışı ile ilişkilendirmiştir. Çocuklar yeni bir uyarıcıyla karşılaştıkları zaman bu uyarıcıyı bir şemaya veya bildikleri bir objenin temsiline benzetirler. Şema ve uyarıcı arasındaki benzerlik duygusal tepkiyi belirler. Sevilme ve mutluluk gibi olumlu duygular çocuğun oluşturduğu şema ve uyarıcı arasındaki farklılığın fazla olmasından kaynaklanır (Bukatko ve Daehler 2012). Farklılık teorisi için örnek verecek olursak; çocuğun yeni oyuncaklara sahip olduktan sonra eski oyuncaklarıyla oynamaktan zevk almaması şeklinde söyleyebiliriz.

c) İşlevselci Kuram

Sosyal davranış, bilişsel işlemler ve fiziksel sağlık üzerinde duyguların uyum sağlayıcı bir gücü olduğu belirtilir. Bu teoriye göre duygular hedeflere ulaşmak ve çevreye uyum sağlamak için yardımcı olur (Çağdaş ve ark. 2017). İşlevsel perspektif

bilişsel ve öğrenme perspektiflerinin özelliklerini birleştirir. Duyguların sosyal ilişkilerin kurulmasında ve sürdürülmesindeki rolünün yanı sıra sosyal ipuçlarının duygusal algıları ve ifadeleri düzenlemede oynadığı önemli rolü vurgular (Parke ve Gauvain 2009).

d) James Lange Teorisi

Bu teoriye göre duyguların oluşması için mutlaka bir uyarının var olması gerekmektedir. Duyguya ait bilişsel deneyimin, fizyolojik deneyimden sonra ortaya çıktığını savunur. Bilinçli duygu deneyimi, beynin fizyolojik olarak değişiklik gösterdiğini algıladıktan sonra meydana gelir (Santrock 2017). Örneğin; karşımıza aniden çıkan bir ayı sonucunda korkarız ve içgüdüsel olarak kaçıma başlarız. Koşarken kalp atımımız ve solunumumuz hızlanır. Bedenin vermiş olduğu bu tepki sonucunda korku ortaya çıkar. Bu örnek sonucunda duygunun oluşması için bir uyarının varlığını zorunlu tutan James Lange teorisi araştırmalar sonucunda kesin bir noktaya ulaşamamıştır (Bilgin ve ark. 2018).

e) Cannon-Bard Teorisi

Cannon-Bard insanların duyguları gerçekte hissetmeden, duygularla bağlantılı fizyolojik tepkileri tecrübe edebileceğini öne sürdü. Daha bilimsel bir açıklama olarak, talamus bir uyarana yanıt olarak beyne bir mesaj gönderdiğinde, fizyolojik bir reaksiyona yol açmasıyla sonuçlanan duyguların ortaya çıktığını söylemektedir.

Duygusal deneyimler dış etkiden bağımsızdır. Örneğin; ağaçlar arasında bir ayı gördüğümüzde beyin duygusal mesajları alır, ayı olduğu mesajını yorumlar ve korku deneyimi yaratır. Aynı zamanda kalp, akciğer ve bacaklara hızlanma mesajı iletir. Bu iletimden dolayı biz yerimizden kıvıldamasak bile korkarız (Feldman 2014).

f) Schachter-Singer Teorisi

İki faktörlü duygu teorisi olarak da bilinen Schachter-Singer teorisi, duyguların hem fizyolojik hem de bilişsel süreçlerin bir ürünü olduğunu belirtir. Bu teori, başta fizyolojik uyarılmanın gerçekleştiğini, sonra kişinin bu uyarılmayı bir duygu olarak deneyimlemesini ve sebebini tanımlaması gerektiğini ileri sürer (Marshall ve Philip 1979).

SDAGO konusundaki çalışmalar genellikle bu gelişimlerin tek boyutuyla ele almakta veya farklı bileşenleri sunmaktadır. Örneğin Akandere ve ark. (2009)'nın

ortaöğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisini inceledikleri çalışmanın sonucunda; ahlaki yargı ve cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunamadığı gibi spor yapan ve yapmayan öğrencilerin ahlak yargı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bir başka çalışmada ise Er ve ark. (1999)'nın çocuk ve ergenlerde spor etkinliklerinin davranış ve sosyal gelişim üzerine etkilerinin incelendiği bu çalışma sonucunda; spor etkinliklerine katılan 6- 15 yaşlar arasındaki çocukların ve ergenlerin içe dönük davranışlarından uzaklaşp olumlu yönde sosyal gelişimlerinin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer çalışmada Küçükbaş Duman (2020)'ın sporun sosyal bütünleşme üzerine etkileri adlı çalışmasının sonucunda; sporun sosyal bütünleşme üzerine etkisinde cinsiyet ve yaş değişkenleri arasında ve katılımcıların sporda bütünleşme ölçeği ile düzenli egzersiz yapmaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

4.4 PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLER

Eğitim programı Oliva (1988)'ya göre amaçları gerçekleştirmek için “izlenen yol” dur (akt. Demirel 2000), öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel 2000).

Türk eğitim sisteminde program dışı etkinlikler üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında ve vatandaşlık eğitiminde etkili bir unsur olarak yer almaktadır. Eğitimde program dışı etkinlikler öğretim sürecinde okul içi veya dışında gerçekleştirilen spor, sanat ve akademik tabanlı etkinlikler şeklinde ele alınabilir. (Ekinci 2019).

Program dışı etkinliklerin en önemli özelliği öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla düzenlenmesidir. Öğrenciler etkinliklere gönüllü katılım gösterirler ve akademik başarı kaygısı taşımazlar, çünkü etkinlik seçimini kendi beklentilerine göre yaparlar (Köksal 2019).

Program dışı etkinlikler, resmi programdaki dersler dışında atletizm gibi spor etkinliği, müzik, drama, tiyatro, resim gibi sanat etkinlikleri, öğrenci konseyi, okul kulüpleri, yarışmalar ve çeşitli sosyal etkinlikler gibi deneyimler ve etkinlikler anlamına gelir (Demirhan İşcan 2019). Program dışı etkinlikler Binbaşoğlu (1986) tarafından yapılan tanımlamasına göre hem okul içinde hem de dışında öğrencilerin

eğitsel amaçlarla katıldığı, öğretim programlarının dışındaki, normal öğretimi tamamlayan etkinliklerdir (Binbaşıoğlu 1986).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğini ilk olarak 2017 de (MEB 2017) ve son olarak 2019 da yayınlamıştır ve önemli ölçüde öğrencilerin derslerin dışındaki faaliyetlerini betimlemektedir. Bu yönetmeliğin amacı okullardaki sosyal etkinliklerin usul ve esaslarını düzenlemektir. Yönetmelik incelendiğinde özgüven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları oluşturmaya, millî, manevî, ahlaki, insanî ve kültürel değerleri kazandırma işlevinin bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda öğrenci kulübü ve toplum hizmeti kapsamındaki sosyal etkinlikler ile kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından eğitim kurumlarında yapılacak etkinlikler aracılığı ile gerçekleştirilmesi açıklanmaktadır.

Önemli bir faktör olarak Eğitimde Program Dışı Etkinlikler dersinin 2018 yılında öğretmen yetiştiren tüm kurumlar için Yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK 2018) yeni program düzenlemesiyle alan seçmeli dersleri arasında yer almıştır.

Literatür incelendiğinde program dışı etkinlikler sıklıkla ders dışı etkinlikler adıyla da kullanılmaktadır. Program dışı etkinliklerin sosyal etkinlikler, kültürel etkinlikler, mesleki alan etkinlikleri, sportif etkinlikler, bilimsel etkinlikler ve eğitici kulüpler şeklinde gerçekleştirilmesi ders dışı etkinliklerin program dışı etkinliklerin bir alt başlığı olduğu durumunu göstermektedir. Ayrıca okullarda yapılan Destekleme ve Yetiştirme Kursların program dışı etkinlik oldukları söylenebilir. Bartkus, Nemelka, Nemelka ve Gardner (2012) birçok çalışmayı inceledikten sonra genel karakter olarak program dışı etkilere ilişkin yaptıkları çıkarımı şöyle özetlemişlerdir; sınıfın veya normal müfredatın dışında, okulun himayesinde yürütülür, not veya akademik kredi verilmeyen, içerik açısından akademik olan ve akademik olmayan, gönüllü veya isteğe bağlı katılınan faaliyetler olarak tanımlamışlardır (Bartkus ve ark. 2012). Destekleme ve Yetiştirme Kurslar tam olarak bu özetle yer alan nitelikleri taşıdıkları söylenebilir. Başka bir açıdan bakıldığında Köksal şöyle bir örnek vermiştir “program dışı etkinlikler içinde yer alan kültürel etkinlikler öğrencilerin Türk Dili, Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya gibi derslerdeki öğrenmelerini pekiştirmek ve genişletmek için uygun çalışmalardır. Örnek, doğa, müze, öğren yeri gezileri vb.” bu durum DYK beden eğitimi ve spor dersi için düşünüldüğünde öğrencilerin derste öğrendiklerini pekiştirme ve genişletme için çeşitli alıştırmaların uygulandığı kurslar olarak görülebilir.

4.4.1 Ders Dışı Etkinlikler

Ders dışı etkinliklerin gerçekleştirilme şekli, kimlerin bu faaliyetleri yürüteceği, hangi başlıklar altında açılacakları vb. bilgiler kanun ve yönetmeliklerle belirlenmiştir.

16.12.2006 tarihli ve 26378 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 1.12.2006 ve 2006/11350 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan ilgi Karar'ın 25.07.2010 tarihli ve 27652 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Milli Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Kararla değişik 17'nci maddesinde: Ders dışı izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları, halk oyunları ve güzel sanatlar ile ilgili dallar Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) koordinesinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik olarak yürütülen bilim olimpiyatları ve proje çalışmaları kapsamında fiilen çalışma yaptıran öğretmenler: aylık karşılığı, ders, ek ders ve hazırlık ve planlama görevi saati sayısına bakılmaksızın, her bir saat çalışma karşılığında gündüz ücreti, haftada azami 6 saati geçmemek üzere, her bir ders saat başına 1 saat ek ders ücreti ödenir. Ancak, bir ders yılında bu kapsamda ödenecek toplam ek ders saati sayısı, okulun bir ders yılındaki toplam ders saati sayısının yüzde 5 'ini geçemez. Bu etkinliklerde görev alacak öğretmenlerde aranacak nitelikler, her bir etkinlik için aranacak en az öğrenci sayısı ile benzeri diğer hususlar Bakanlıkça belirlenir. Etkinlik programları okul müdürlüklerince hazırlanır ve milli eğitim müdürlüklerince onaylanır. Vekâleten atananlar dâhil yöneticilere, bu madde kapsamında ek ders görevi verilmez. Hükmüne yer verilmiştir. Bu etkinliklerin yürütülmesinde görev alacak öğretmenler ve her bir etkinliğe katılacak en az öğrenci sayısı ile benzeri diğer hususların Bakanlıkça belirlenmesi, yapılacak etkinlik programlarının ise okul müdürlüklerince hazırlanması ve milli eğitim müdürlüklerince onaylanması öngörülmüştür. Bu çerçevede, söz konusu etkinliklerde görev alacak öğretmenlerde aranacak nitelikler ile etkinlik türlerine göre her bir etkinlik için aranacak en az öğrenci sayısı, bu genelgedeki Ders Dışı Eğitim Çalışmalarına Dair Esaslar' da belirlenmiştir. Eğitim kurumu müdürlükleri tarafından, okullarında yürütülecek ders dışı eğitim çalışmalarının hangi tür çalışmalar olacağı ders yılı içerisinde saptanır, bu çalışmaların yürütülmesinde esas olacak program hazırlanır ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerince onaylanmasından sonra yürürlüğe konur (Resmî Gazete 2006).

Ders dışı öğrenme İngilizce literatürde outdoor (açık alan/açık meydan), out of school (okul dışı) ve beyond the classroom (sınıfın ötesi) kavramları ile ifade edilmektedir (Karademir 2013).

Günümüzde okullarda eğitim gören bireylerden öğrendikleri bilgileri gerçek hayatta uygulamaları beklenmektedir. Bu nedenle sadece okul içerisinde verilen bir eğitim, toplumsal beklentileri karşılamakta yetersiz kalacaktır. Çünkü okul dışında bireyleri bekleyen her gün değişen ve karmaşık bir hal alan dünya bulunmaktadır. Hayatla bağlantılı olmayan bir birey zamanı geldiğinde uyum sağlamakta zorlanacaktır. Okul dışına ya da müzelere, doğaya, tarihsel mekanlara yani kapalı alandan açık alana uzanan eğitim, bireylerin hayata daha geniş bir açıyla bakmalarını sağlar. Bunun için de eğitimin sınıf sıralarının dışına çıkıp gerçek hayatla buluşması gerekir (Tokcan 2015). Ders dışı egzersizler olarak tanımlanan egzersiz çalışmaları okulda görülen beden eğitimi ve spor dersinin devamı ve bir parçası sayılmaktadır. Bireyler bu çerçevede beden eğitimi ve spor dersinde işledikleri konuları pekiştirme ve geliştirme imkanı bulurlar. Bu egzersiz faaliyetleri bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal, ahlaki ve psikomotor gelişimlerine katkı sağlamak için planlanan faaliyetler bütünüdür (Selçuk 2006). Egzersiz çalışmaları okuldaki derslerin dışında düzenlenen sınıflar arası spor müsabakaları, okul takımı, beden eğitimi ve izcilik faaliyetleri içerisinde yer alan her tür çalışmalara denir (MEB 1991). Türkiye’de yer alan okullarda gerçekleştirilen ders dışı etkinlikler, müfredatta yer alan beden eğitimi ve spor dersinin yetersizliğinden dolayı ağırlıklı olarak spor faaliyetleri üzerine yoğunlaşmıştır (Soyer ve ark. 2010).

Ders dışı faaliyetlerin amacı:

Ders dışı faaliyetlerde asıl amaç bireylerin aktif bir şekilde katıldığı ve birçok duyu organını aktif hale getirdiği, bireylerin görerek, yaparak ve yaşayarak öğrendikleri aynı zamanda öğrenme aşamalarını eğlenceli bir şekilde tamamladıkları ortamlardan oluşmaktadır. Bu faaliyetlerde bireyler aktif olarak kas ve iskelet sistemini kullanmaktadırlar. Günümüzde eğitim faaliyetleri evde, okulda kısacası mümkün olan her yerde yaşamımız boyunca devam eden bir sürece dönüşmüştür (Bozdoğan ve ark. 2006).

Genel olarak eğitimden beklenen amaçların bazılarını ders dışı faaliyetler karşılar. Bireye sporu benimsetir, spora başlama ve geliştirme fırsatı verir. Bireylerin serbest zamanlarını sporla değerlendirmelerini sağlar. Öğrencilere disiplin kurallarını öğretir

ve okul derslerindeki başarılarının artmasına katkı sağlar (MEB 1990). Bu yüzden ders dışı faaliyetler bireylerin kavrama, düşünme, harekete geçme ve sonuçlandırma gibi aşamaları gerçekleştirebilmesinde olanak sağlar. Çünkü bu faaliyetlerde sınıf ortamına göre daha çok öğrenci merkezli bir yaklaşım sergilenmektedir (Kışlalı 1989).

4.4.2 Destekleme Ve Yetiştirme Kursları

Özel bir kurum olan dershaneler 14.03.2014 tarihli ve 28941 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ayrıca 01.03.2014 tarihli ve 6528 sayılı Mili Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 9. 31 Maddesindeki değişiklik ile özel dershanelerin kapatılması, kapatılan bu özel dershanelerin bazıları özel okula bazıları ise etüt merkezlerine dönüşmüştür. Kanunen izin verilen süre içerisinde bazı özel dershaneler ise faaliyetlerine devam etmiştir. Böylece bu sektör için yeni bir dönem başlamıştır (Resmi Gazete 2014).

Belirtilen değişiklik sonrasında sınav sistemlerinde de çeşitli değişikliklere gidilmiştir. Özellikle ortaokullarda yapılan merkezi sınavlar, öğretim programları ve kazanım içerikleriyle daha sık ilişkilendirilmiştir. 2014 yılından itibaren öğrencilerin eşit şekilde öğrenim görmesini amaçlamak adına kapatılan dershaneler yerini 2014-2015 eğitim öğretim yılında DYK lara bırakmıştır. Bu yenilikle birlikte özel bir kurum olan ve ücret karşılığında ek hizmet veren dershaneler yerine okullar ücretsiz olarak ek hizmet vermeye başlamıştır (Ergün 2017).

Açılan kurslar okullarda işlenen derslere takviye olmak amacıyla açılmıştır. Açılan bu kurslar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından üç dönem olarak planlanmıştır. Bu kursların birinci ve ikinci dönemi öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerine devam ettiği güz ve bahar dönemlerinde, üçüncü dönem ise yaz tatillerinde gerçekleşmektedir (MEB 2014).

DYK kurslarında öğrencilerin belirli düzeyde devam zorunlulukları vardır. Belirtilen süreyi aşan öğrencilerin kurslara yaptırmış oldukları kayıtlar silinir. Açılan kurslarda belirlenen giderler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır (MEB 2014).

Beden eğitimi ve spor dersleri ortaokullarda normalde haftada iki saat olarak programlanmaktadır. Bu doğrultuda DYK kurslarında okulda okutulan derslerin

tamamı bulunmakla birlikte, beden eğitimi ve spor dersi de DYK'lar kapsamındadır. Bu doğrultuda öğrencilerin büyük bir çoğunluğu beden eğitimi ve spor dersini de seçmektedirler (MEB 2013).

5. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yürütülmesine ilişkin bilgiler sunulmuştur. Araştırmanın tipi, araştırmanın yapıldığı yer ve süresi, araştırmanın örnekleme, araştırma sorusu, bağımlı ve bağımsız değişkenler, veri toplama araçları, veri toplama yöntemi, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmanın etik yönü hakkında bilgiler yer almaktadır.

5.1. ARAŞTIRMANIN TİPİ

Araştırma geçmişten günümüze kadar uzanan bir uygulama durumunu var olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı olan genel tarama modeli (bilimsel yöntem) ve nedensel karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklerin üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar 1996). Nedensel karşılaştırma araştırmaları var olan/doğal olarak ortaya çıkmış bir durum ya da olayın nedenlerini ve bu nedenlere etki eden değişkenleri ya da bir etkinin sonuçlarını belirlemeye yönelik araştırmalardır (Büyüköztürk ve ark. 2008).

5.2. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI YER VE SÜRESİ

Araştırma Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile Manisa Celal Bayar Üniversitesi tarafından 2019-2022 tarihleri arasında kabul edilen protokol çerçevesinde ve alınan izin onayına binaen gerçekleştirilmiştir. Araştırma kırsal ve merkezi kesimde bulunan ortaokullarda Şubat 2020- Mart 2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Belirtilen okullarda okul müdürünün ön gördüğü ders saatlerinde ve beden eğitimi öğretmenlerinin ders saatlerinde, çalışmaya katılmak isteyen gönüllü öğrencilere formlar uygulanmıştır.

5.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

5.3.1. Araştırmanın Evreni

Manisa iline bağlı olan merkez ilçelerde bulunan tüm ortaokullarda öğrenim görmekte olan ortaokul öğrencileri bu çalışmanın evrenini oluşturmaktadır.

5.3.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın konusuna uygun olarak “Program Dışı Etkinlikler” in uygulandığı 2 devlet okulu seçilmiştir. Çalışma tasarımı aşamasında 3 okulda yapılması planlanmıştır. COVID 19 pandemisi sürecinde oluşan koşullar nedeniyle 2 okulda ve okullar kapanana kadar geçen sürede ulaşılabilen katılımcılarla sınırlı kalmıştır (EK: 4). Çalışma yürütülemeyen okul orta sosyo- ekonomik çevre olarak kabul edilen bir yerde konumlanmaktadır. Okullardan ilki (Ş. OO) Manisa ili merkez ilçelerinde yer alan ortaokullar arasında yüksek sosyo-ekonomik çevre olarak kabul edilen oldukça merkezi bir yerde konumlanmaktadır. Diğer okul ise (B.Ş.M.S. OO) Manisa merkez ilçelerinden oldukça kıyı ve düşük sosyo-ekonomik çevre olarak kabul edilen bir yerde konumlanmaktadır. Seçilen iki okulda öğrenim görmekte olan ve sadece beden eğitimi ve spor derslerine katılım sağlayan öğrenciler araştırmanın grubunu oluşturmaktadır. Bu okullarda yer alan 6. 7. ve 8. sınıf öğrencileri bu çalışmanın evrenini oluşturmuştur. Gerekli resmi izinler alındıktan sonra yukarıda belirtilmiş olan sınıfların okul müdürü ve beden eğitimi öğretmenleri ile görüşülmüş, öğretmenlerin önerileri ve çalışmaya katılmaya gönüllü “711” öğrenciler ile yapılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu olasılığa dayalı olmayan kasti örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Kasti örnekleme tekniği ile belirlenmesinin nedeni, veri elde edilmesi planlanan katılımcıların öğrenim gördükleri okulların yapısı olmuştur. Okullar sosyo-ekonomik yapıya göre belirlenmiştir (düşük-orta-yüksek, ancak pandemi koşulları nedeniyle orta düzeydeki okulda veri elde edilememiştir). Tablo 1’de çalışmaya katılan öğrencilerin demografik bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 1: Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri

Demografik özellik	Değişken	n	%
Cinsiyet	Kız	352	45,9
	Oğlan	359	50,5
Sınıf	6. Sınıf	131	18,4
	7. Sınıf	281	39,5
	8. Sınıf	299	42,1
Algılanan gelir düzeyi	Düşük	38	5,3
	Orta	590	83,0
	Yüksek	83	11,7
Kardeş sayısı	1 Kardeş	255	35,9
	2 Kardeş	230	32,3
	3 ve Daha Fazla Kardeş	157	22,1
	Yok	69	9,7
Beden Eğitimi	Evet	397	55,8
Dersi Dışı Spor	Hayır	314	44,2
Katılım Sağlanan Faaliyet	Sadece BED	314	44,2
	DDE	181	25,5
	DYK	118	16,6
	DDE ve DYK	98	13,8
Okul	Merkezi	541	76,1
	Kırsal	170	23,9
Toplam		711	100,0

5.4. ARAŞTIRMA SORULARI VE ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

5.4.1 Problem Cümlesi

Sportif ders dışı etkinlikler ve beden eğitimi ve spor alanı destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ve hiçbir sportif etkinliğe katılmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark var mıdır?

5.4.2 Araştırmanın Hipotezleri

Ha: Program dışı sportif faaliyetlere katılan (sportif ders dışı etkinliklere ve beden eğitimi ve spor alanı destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan) ve hiçbir sportif etkinliğe katılmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

Araştırmanın Alt Hipotezleri:

H1: Program dışı sportif faaliyetlere katılan ve sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H2: Farklı sosyo-ekonomik çevrede bulunan (okullar) ve program dışı sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H3: Program dışı sportif faaliyetlere katılan kızların ve sportif faaliyetlere katılmayan kız öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H4: Program dışı sportif faaliyetlere katılan oğlan ve sportif faaliyetlere katılmayan oğlan öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H5: Program dışı sportif faaliyetlere katılan grubun cinsiyet değişkeni açısından sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H6: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan grubun cinsiyet değişkeni açısından sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H7: Program dışı sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan öğrencilerin sınıf düzeyi aynı olan grupla sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H8: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H9: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H10: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H11: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H12: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyi değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H13: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba eğitim düzeyi değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H14: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne meslek grubu değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H15: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne meslek grubu değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H16: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba meslek grubu değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H17: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba meslek grubu değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H18: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H19: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H20: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin arkadaş sayısı değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H21: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin arkadaş sayısı değişkenine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H22: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin katıldıkları program dışı sportif faaliyet türüne göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H23: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin aile gelirini algılama durumlarına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

H24: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin aile gelirini algılama durumlarına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri arasında fark vardır.

5.5 BAĞIMLI VE BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER

Araştırmanın bağımlı değişkeni ortaokul öğrencilerinin Sosyal, Duygusal ve Ahlaki gelişim düzeyleridir. Bağımsız değişkenleri ise program dışı etkinliklere katılma ve katılmama, okul, cinsiyet, anne baba eğitim düzeyleri, anne baba mesleği, kardeş sayısı, arkadaş sayısı, sportif faaliyet katılım türleridir.

5.6 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanacak “Kişisel Bilgi Formu” ve geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış olan “Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği” (SDAGO) kullanılmıştır.

5.6.1. Kişisel Bilgi Formu:

Demografik değişkenleri sorgulayan 15 soru ile başlamaktadır. Formu dolduran öğrencilerin kendi bilgilerini içeren 4 soru, aile ilgili özellikleri sorgulayan 6 soru ve sportif durum ile ilgili 5 soru bulunmaktadır.

5.6.2. Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO)

Ortaöğretimde öğrenim gören çocukların sosyal- duygusal becerileri ile ahlaki gelişimlerini belirlemek için Ji vd. (2013) tarafından geliştirilmiştir. SDAGO adlı ölçek (Bozgün ve Baytemir, 2019) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bu ölçekte derecelendirmeler Katılmıyorum (1)’den Tamamen Katılıyorum (4)’ kadar olmak üzere olmak üzere 4’lü likert derecelendirmesi kullanılmıştır. Ölçeğin ilk boyutu toplam 48 madde içerirken gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda 28 maddeye indirgenmiştir. Ölçeğin “Olumlu Sosyal Davranış” alt boyutunda 6 madde; “Dürüstlük” alt boyutunda 5 madde; “Benlik Gelişimi” alt boyutunda 4 madde; “Öz Kontrol” alt boyutunda 4 madde; “Okulda Saygı” alt boyutunda 5 madde ve “Evde Saygı” alt boyutunda 4 madde yer almaktadır. Ölçekte ters kodlanan herhangi bir madde yer almamaktadır. Ölçeğin orijinal çalışmasında Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı; olumlu sosyal davranış için, 84; dürüstlük için, 78; benlik gelişimi için, 81; öz-kontrol için, 75; okulda saygı için, 88; ve evde saygı için, 81 iken ölçeğin genel güvenilirliği, 89 olarak hesaplanmıştır.

5.7 VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Çalışma Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Manisa ilinde bulunan okullarda gerçekleştirildiğinden gerekli izinler alınmış (EK: 4) ve Şehitler Ortaokulu ve Barbaros Şehit Mehmet Savunmaz Ortaokulunda Şubat 2020- Nisan 2020 tarihleri arasında geçen 12 haftalık süreçler içerisinde yapılmıştır. Belirtilen okullarda okul müdürünün ön gördüğü ders saatlerinde ve beden eğitimi öğretmenlerinin ders saatlerinde çalışmaya katılmak isteyen gönüllü öğrencilere ile anket çalışması uygulanmıştır.

5.8 VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Elde edilen verilerin analizinde SPSS22 paket programı kullanılmıştır. Veriler; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma temel betimleyici teknikler ile analiz edilmiştir. Parametrik testlerin kullanılmasına gruplarda yer alan denek sayılarına göre karar verilmiştir. İki bağımsız grubun verilerinin karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t testi ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında ise tek yönlü ANOVA testi ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. İkiden fazla grubun karşılaştırılmasında homojenliğin sağlanmaması durumunda Bonferoni düzeltmesi ile analiz gerçekleştirilmiştir. Tip 1 hata %5 olarak kabul edilmiştir.

5.9 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- a) Araştırma; Manisa İlindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Şehitler Ortaokulu ve Barbaros Şehit Mehmet Savunmaz Ortaokulundaki çocuklar ile;
- b) Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik düzeyi ile,
- c) Ulaşılabilen yerli ve yabancı literatürle;
- d) Verileri toplamada kullanılan “Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO)” ile;
- e) Veriler geri dönütlerin güvenilirliği ile sınırlıdır.

5.10 ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmanın bilimsel ve etik açıdan uygunluğu Manisa Celal Bayar Ünisersitesi Tıp Fakóltesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu tarafından 03.12.2019 tarih ve 53479 sayılı karar ile izin yazısı alınmıştır (EK: 2) alıŐmanın izni Celal Bayar Ünisersitesi ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2019-2022 tarihleri arasında kabul edilen protokol çerçevesinde saęlanmıŐtır (EK: 9). Ayrıca çalışmaya katılan öğrencilerden gerekli izin alınmıştır. SDAGO ölçeğinin kullanılmasına ilişkin olarak araŐtırmacıdan gerekli izinler alınmıştır(EK: 6).

6. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların tanımlayıcı bilgilerine yer verilmiştir, aile, yaşam ve katılım sağlanan faaliyet özelliklerine göre yapılan istatistiksel analiz sonuçları yansıtılmıştır. Bireysel ve Sosyal Sorumluluk Ölçeği ve Sosyal- Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği aracılığı ile elde edilen verilere ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 2: Program dışı sportif faaliyetlere katılan ve sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması

SDAGO	Program dışı faaliyetlere katılma	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P																																																																				
Olumlu sosyal davranış	Evet	397	21,37	2,380	612,894	3,321	,001*																																																																				
	Hayır	314	20,71	2,810				Dürüstlük	Evet	397	17,52	2,112	587,899	4,195	,000*	Hayır	314	16,75	2,658	Benlik gelişimi	Evet	397	14,43	1,729	571,123	5,847	,000*	Hayır	314	13,53	2,270	Öz kontrol	Evet	397	11,99	2,687	709	3,223	,001*	Hayır	314	11,32	2,795	Okulda saygı	Evet	397	18,08	2,210	609,540	2,486	,013*	Hayır	314	17,61	2,632	Evde saygı	Evet	397	14,31	1,843	578,771	4,394	,000*	Hayır	314	13,59	2,373	Toplam SDAGO	Evet	397	97,70	9,978	583,358	4,776	,000*
Dürüstlük	Evet	397	17,52	2,112	587,899	4,195	,000*																																																																				
	Hayır	314	16,75	2,658				Benlik gelişimi	Evet	397	14,43	1,729	571,123	5,847	,000*	Hayır	314	13,53	2,270	Öz kontrol	Evet	397	11,99	2,687	709	3,223	,001*	Hayır	314	11,32	2,795	Okulda saygı	Evet	397	18,08	2,210	609,540	2,486	,013*	Hayır	314	17,61	2,632	Evde saygı	Evet	397	14,31	1,843	578,771	4,394	,000*	Hayır	314	13,59	2,373	Toplam SDAGO	Evet	397	97,70	9,978	583,358	4,776	,000*	Hayır	314	93,52	12,700								
Benlik gelişimi	Evet	397	14,43	1,729	571,123	5,847	,000*																																																																				
	Hayır	314	13,53	2,270				Öz kontrol	Evet	397	11,99	2,687	709	3,223	,001*	Hayır	314	11,32	2,795	Okulda saygı	Evet	397	18,08	2,210	609,540	2,486	,013*	Hayır	314	17,61	2,632	Evde saygı	Evet	397	14,31	1,843	578,771	4,394	,000*	Hayır	314	13,59	2,373	Toplam SDAGO	Evet	397	97,70	9,978	583,358	4,776	,000*	Hayır	314	93,52	12,700																				
Öz kontrol	Evet	397	11,99	2,687	709	3,223	,001*																																																																				
	Hayır	314	11,32	2,795				Okulda saygı	Evet	397	18,08	2,210	609,540	2,486	,013*	Hayır	314	17,61	2,632	Evde saygı	Evet	397	14,31	1,843	578,771	4,394	,000*	Hayır	314	13,59	2,373	Toplam SDAGO	Evet	397	97,70	9,978	583,358	4,776	,000*	Hayır	314	93,52	12,700																																
Okulda saygı	Evet	397	18,08	2,210	609,540	2,486	,013*																																																																				
	Hayır	314	17,61	2,632				Evde saygı	Evet	397	14,31	1,843	578,771	4,394	,000*	Hayır	314	13,59	2,373	Toplam SDAGO	Evet	397	97,70	9,978	583,358	4,776	,000*	Hayır	314	93,52	12,700																																												
Evde saygı	Evet	397	14,31	1,843	578,771	4,394	,000*																																																																				
	Hayır	314	13,59	2,373				Toplam SDAGO	Evet	397	97,70	9,978	583,358	4,776	,000*	Hayır	314	93,52	12,700																																																								
Toplam SDAGO	Evet	397	97,70	9,978	583,358	4,776	,000*																																																																				
	Hayır	314	93,52	12,700																																																																							

Tablo 2’de program dışı sportif faaliyetlere katılan ve sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan t test sonuçları ölçek alt boyut puanlarına göre sunulmuştur. Buna göre program dışı sportif faaliyetlere katılanların “olumlu sosyal davranış” puanlarının ortalaması (21,37±2,380) katılmayanlara (20,71±2,810) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(612,894)} = 3,321$, $p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “dürüstlük” puanlarının ortalaması (17,52±2,112) katılmayanlara (16,75±2,658) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(587,899)} = 4,195$, $p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “benlik gelişimi” puanlarının ortalaması (14,43±1,729) katılmayanlara (13,53±2,270) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(571,123)} = 5,847$, $p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “öz kontrol” puanlarının ortalaması (11,99±2,687) katılmayanlara (11,32±2,795) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(709)} = 3,223$, $p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “okulda saygı” puanlarının ortalaması (18,08±2,210) katılmayanlara (17,61±2,632) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(609,540)} = 2,486$, $p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “evde saygı” puanlarının ortalaması (14,31±1,843) katılmayanlara (13,59±2,373) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(578,771)} = 4,394$, $p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların toplam puanlarının ortalaması (97,70±9,978) katılmayanlardan (93,52±12,700) yüksek ve istatistiksel olarak farklıdır ($t_{(583,358)} = 4,776$, $p < ,05$).

Tablo 3: Okul değişkenine göre öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması

SDAG O	Okul	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Olumlu sosyal davranış	Merkezi	541	21,15	2,584			
	Kırsal	170	20,86	2,636	709	1,282	,200
Dürüstlük	Merkezi	541	17,24	2,399			
	Kırsal	170	16,98	2,390	709	1,224	,221
Benlik gelişimi	Merkezi	541	14,04	2,087			
	Kırsal	170	14,01	1,865	709	,161	,872
Öz kontrol	Merkezi	541	11,58	2,834	323,		
	Kırsal	170	12,06	2,449	302	2,145	,033 *
Okulda saygı	Merkezi	541	17,92	2,421			
	Kırsal	170	17,71	2,395	709	1,028	,304
Evde saygı	Merkezi	541	13,97	2,202			
	Kırsal	170	14,07	1,845	709	-,556	,578
Toplam SDAGO	Merkezi	541	95,90	11,606			
	Kırsal	170	95,69	10,937	709	,212	,832

Tablo 3'te okul değişkenine göre öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması için t test sonuçları ve ölçek alt boyut puanlarına göre sunulmuştur. Buna göre kırsal kesimde yer alan öğrencilerin "öz kontrol" puanlarının ortalaması ($12,06 \pm 2,449$) merkezi kesimde yer alan okuldaki öğrencilerin puan ortalamalarından ($11,58 \pm 2,834$) yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(323,302)} = -2,145, p < ,05$). Diğer alt boyutlarda ise okul değişkeni öğrencilerin puanlarında fark oluşturmamıştır.

Tablo 4: Program dışı sportif faaliyetlere katılan kızların ve sportif faaliyetlere katılmayan kızların sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması

SDAGO	Program dışı faaliyetlere katılma	n	\bar{X}	ss	sd	t	P																																																																				
Olumlu sosyal davranış	Evet	180	21,69	2,059	313,093	3,169	,002*																																																																				
	Hayır	172	20,85	2,805				Dürüstlük	Evet	180	17,51	2,110	324,448	2,723	,007*	Hayır	172	16,81	2,685	Benlik gelişimi	Evet	180	14,51	1,706	315,301	4,407	,000*	Hayır	172	13,55	2,295	Öz kontrol	Evet	180	11,76	2,768	350	2,014	,045*	Hayır	172	11,16	2,752	Okulda saygı	Evet	180	18,23	2,034	316,992	2,591	,010*	Hayır	172	17,57	2,708	Evde saygı	Evet	180	14,13	1,817	308,326	3,488	,001*	Hayır	172	13,31	2,544	Toplam SDAGO	Evet	180	97,83	9,345	307,906	3,751	,000*
Dürüstlük	Evet	180	17,51	2,110	324,448	2,723	,007*																																																																				
	Hayır	172	16,81	2,685				Benlik gelişimi	Evet	180	14,51	1,706	315,301	4,407	,000*	Hayır	172	13,55	2,295	Öz kontrol	Evet	180	11,76	2,768	350	2,014	,045*	Hayır	172	11,16	2,752	Okulda saygı	Evet	180	18,23	2,034	316,992	2,591	,010*	Hayır	172	17,57	2,708	Evde saygı	Evet	180	14,13	1,817	308,326	3,488	,001*	Hayır	172	13,31	2,544	Toplam SDAGO	Evet	180	97,83	9,345	307,906	3,751	,000*	Hayır	172	93,26	13,117								
Benlik gelişimi	Evet	180	14,51	1,706	315,301	4,407	,000*																																																																				
	Hayır	172	13,55	2,295				Öz kontrol	Evet	180	11,76	2,768	350	2,014	,045*	Hayır	172	11,16	2,752	Okulda saygı	Evet	180	18,23	2,034	316,992	2,591	,010*	Hayır	172	17,57	2,708	Evde saygı	Evet	180	14,13	1,817	308,326	3,488	,001*	Hayır	172	13,31	2,544	Toplam SDAGO	Evet	180	97,83	9,345	307,906	3,751	,000*	Hayır	172	93,26	13,117																				
Öz kontrol	Evet	180	11,76	2,768	350	2,014	,045*																																																																				
	Hayır	172	11,16	2,752				Okulda saygı	Evet	180	18,23	2,034	316,992	2,591	,010*	Hayır	172	17,57	2,708	Evde saygı	Evet	180	14,13	1,817	308,326	3,488	,001*	Hayır	172	13,31	2,544	Toplam SDAGO	Evet	180	97,83	9,345	307,906	3,751	,000*	Hayır	172	93,26	13,117																																
Okulda saygı	Evet	180	18,23	2,034	316,992	2,591	,010*																																																																				
	Hayır	172	17,57	2,708				Evde saygı	Evet	180	14,13	1,817	308,326	3,488	,001*	Hayır	172	13,31	2,544	Toplam SDAGO	Evet	180	97,83	9,345	307,906	3,751	,000*	Hayır	172	93,26	13,117																																												
Evde saygı	Evet	180	14,13	1,817	308,326	3,488	,001*																																																																				
	Hayır	172	13,31	2,544				Toplam SDAGO	Evet	180	97,83	9,345	307,906	3,751	,000*	Hayır	172	93,26	13,117																																																								
Toplam SDAGO	Evet	180	97,83	9,345	307,906	3,751	,000*																																																																				
	Hayır	172	93,26	13,117																																																																							

Tablo 4' te program dışı sportif faaliyetlere katılan kızların ve sportif faaliyetlere katılmayan kızların sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan t test sonuçları ölçek alt boyut puanlarına göre sunulmuştur. Buna göre program dışı sportif

faaliyetlere katılanların “olumlu sosyal davranış” puanlarının ortalaması (21,69±2,059) katılmayanlara (20,85±2,805) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(313,093)} = 3,169, p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “dürüstlük” puanlarının ortalaması (17,51±2,110) katılmayanlara (16,81±2,685) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(324,448)} = 2,723, p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “benlik gelişimi” puanlarının ortalaması (14,51±1,706) katılmayanlara (13,55±2,295) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(315,301)} = 4,407, p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “öz kontrol” puanlarının ortalaması (11,76±2,768) katılmayanlara (11,16±2,752) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(350)} = 2,014, p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “okulda saygı” puanlarının ortalaması (18,23±2,034) katılmayanlara (17,57±2,708) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(316,992)} = 2,591, p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “evde saygı” puanlarının ortalaması (14,13±1,817) katılmayanlara (13,31±2,544) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(308,326)} = 3,488, p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılan kızların toplam puanlarının ortalaması (97,83±9,345) katılmayanlardan (93,26±13,117) yüksek ve istatistiksel olarak farklıdır ($t_{(307,906)} = 3,751, p < ,05$).

Tablo 5: Program dışı sportif faaliyetlere katılan oğlanların ve sportif faaliyetlere katılmayan oğlanların sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması

SDAGO	Program dışı faaliyetlere katılma	n	\bar{X}	ss	sd	t	P																																																																				
Olumlu sosyal davranış	Evet	217	21,11	2,592	357	1,962	,051																																																																				
	Hayır	142	20,54	2,817				Dürüstlük	Evet	217	17,53	2,119	255,912	3,222	,001*	Hayır	142	16,68	2,632	Benlik gelişimi	Evet	217	14,37	1,749	249,436	3,920	,000*	Hayır	142	13,50	2,246	Öz kontrol	Evet	217	12,18	2,609	357	2,281	,023*	Hayır	142	11,51	2,843	Okulda saygı	Evet	217	17,94	2,343	357	1,053	,293	Hayır	142	17,67	2,545	Evde saygı	Evet	217	14,45	1,856	357	2,437	,015*	Hayır	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Evet	217	97,59	10,495	357	3,098	,002*
Dürüstlük	Evet	217	17,53	2,119	255,912	3,222	,001*																																																																				
	Hayır	142	16,68	2,632				Benlik gelişimi	Evet	217	14,37	1,749	249,436	3,920	,000*	Hayır	142	13,50	2,246	Öz kontrol	Evet	217	12,18	2,609	357	2,281	,023*	Hayır	142	11,51	2,843	Okulda saygı	Evet	217	17,94	2,343	357	1,053	,293	Hayır	142	17,67	2,545	Evde saygı	Evet	217	14,45	1,856	357	2,437	,015*	Hayır	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Evet	217	97,59	10,495	357	3,098	,002*	Hayır	142	93,84	12,214								
Benlik gelişimi	Evet	217	14,37	1,749	249,436	3,920	,000*																																																																				
	Hayır	142	13,50	2,246				Öz kontrol	Evet	217	12,18	2,609	357	2,281	,023*	Hayır	142	11,51	2,843	Okulda saygı	Evet	217	17,94	2,343	357	1,053	,293	Hayır	142	17,67	2,545	Evde saygı	Evet	217	14,45	1,856	357	2,437	,015*	Hayır	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Evet	217	97,59	10,495	357	3,098	,002*	Hayır	142	93,84	12,214																				
Öz kontrol	Evet	217	12,18	2,609	357	2,281	,023*																																																																				
	Hayır	142	11,51	2,843				Okulda saygı	Evet	217	17,94	2,343	357	1,053	,293	Hayır	142	17,67	2,545	Evde saygı	Evet	217	14,45	1,856	357	2,437	,015*	Hayır	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Evet	217	97,59	10,495	357	3,098	,002*	Hayır	142	93,84	12,214																																
Okulda saygı	Evet	217	17,94	2,343	357	1,053	,293																																																																				
	Hayır	142	17,67	2,545				Evde saygı	Evet	217	14,45	1,856	357	2,437	,015*	Hayır	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Evet	217	97,59	10,495	357	3,098	,002*	Hayır	142	93,84	12,214																																												
Evde saygı	Evet	217	14,45	1,856	357	2,437	,015*																																																																				
	Hayır	142	13,94	2,104				Toplam SDAGO	Evet	217	97,59	10,495	357	3,098	,002*	Hayır	142	93,84	12,214																																																								
Toplam SDAGO	Evet	217	97,59	10,495	357	3,098	,002*																																																																				
	Hayır	142	93,84	12,214																																																																							

Tablo 5’ te program dışı sportif faaliyetlere katılan kızların ve sportif faaliyetlere katılmayan kızların sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan t test sonuçları ölçek alt boyut puanlarına göre sunulmuştur. Buna göre program dışı sportif faaliyetlere katılanların ve katılmayanların “olumlu sosyal davranış” ve “okulda saygı” puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “dürüstlük” puanlarının ortalaması ($17,53\pm 2,119$) katılmayanlara ($16,68\pm 2,632$) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(255,912)} = 3,222$, $p<.05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “benlik gelişimi” puanlarının ortalaması ($14,37\pm 1,749$) katılmayanlara ($13,50\pm 2,246$) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (t

($t_{(249,436)} = 3,920$, $p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “öz kontrol” puanlarının ortalaması ($12,18 \pm 2,609$) katılmayanlara ($11,51 \pm 2,843$) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(357)} = 2,281$, $p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılanların “evde saygı” puanlarının ortalaması ($14,45 \pm 1,856$) katılmayanlara ($13,94 \pm 2,104$) göre yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(357)} = 2,437$, $p < ,05$). Program dışı sportif faaliyetlere katılan oğlanların toplam puanlarının ortalaması ($97,59 \pm 10,495$) katılmayanlardan ($93,84 \pm 12,214$) yüksek ve istatistiksel olarak farklıdır ($t_{(357)} = 3,098$, $p < ,05$).

Tablo 6: Program dışı sportif etkinliklere katılan grubun cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması

SDAGO	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t	P																																																																				
Olumlu sosyal davranış	Kız	180	21,69	2,059	394,283	2,477	,014*																																																																				
	Oğlan	217	21,11	2,592				Dürüstlük	Kız	180	17,51	2,110	395	,067	,947	Oğlan	217	17,53	2,119	Benlik gelişimi	Kız	180	14,51	1,706	395	,759	,449	Oğlan	217	14,37	1,749	Öz kontrol	Kız	180	11,76	2,768	395	1,569	,118	Oğlan	217	12,18	2,609	Okulda saygı	Kız	180	18,23	2,034	395	1,297	,195	Oğlan	217	17,94	2,343	Evde saygı	Kız	180	14,13	1,817	395	1,718	,087	Oğlan	217	14,45	1,856	Toplam SDAGO	Kız	180	97,83	9,345	395	,241	,810
Dürüstlük	Kız	180	17,51	2,110	395	,067	,947																																																																				
	Oğlan	217	17,53	2,119				Benlik gelişimi	Kız	180	14,51	1,706	395	,759	,449	Oğlan	217	14,37	1,749	Öz kontrol	Kız	180	11,76	2,768	395	1,569	,118	Oğlan	217	12,18	2,609	Okulda saygı	Kız	180	18,23	2,034	395	1,297	,195	Oğlan	217	17,94	2,343	Evde saygı	Kız	180	14,13	1,817	395	1,718	,087	Oğlan	217	14,45	1,856	Toplam SDAGO	Kız	180	97,83	9,345	395	,241	,810	Oğlan	217	97,59	10,495								
Benlik gelişimi	Kız	180	14,51	1,706	395	,759	,449																																																																				
	Oğlan	217	14,37	1,749				Öz kontrol	Kız	180	11,76	2,768	395	1,569	,118	Oğlan	217	12,18	2,609	Okulda saygı	Kız	180	18,23	2,034	395	1,297	,195	Oğlan	217	17,94	2,343	Evde saygı	Kız	180	14,13	1,817	395	1,718	,087	Oğlan	217	14,45	1,856	Toplam SDAGO	Kız	180	97,83	9,345	395	,241	,810	Oğlan	217	97,59	10,495																				
Öz kontrol	Kız	180	11,76	2,768	395	1,569	,118																																																																				
	Oğlan	217	12,18	2,609				Okulda saygı	Kız	180	18,23	2,034	395	1,297	,195	Oğlan	217	17,94	2,343	Evde saygı	Kız	180	14,13	1,817	395	1,718	,087	Oğlan	217	14,45	1,856	Toplam SDAGO	Kız	180	97,83	9,345	395	,241	,810	Oğlan	217	97,59	10,495																																
Okulda saygı	Kız	180	18,23	2,034	395	1,297	,195																																																																				
	Oğlan	217	17,94	2,343				Evde saygı	Kız	180	14,13	1,817	395	1,718	,087	Oğlan	217	14,45	1,856	Toplam SDAGO	Kız	180	97,83	9,345	395	,241	,810	Oğlan	217	97,59	10,495																																												
Evde saygı	Kız	180	14,13	1,817	395	1,718	,087																																																																				
	Oğlan	217	14,45	1,856				Toplam SDAGO	Kız	180	97,83	9,345	395	,241	,810	Oğlan	217	97,59	10,495																																																								
Toplam SDAGO	Kız	180	97,83	9,345	395	,241	,810																																																																				
	Oğlan	217	97,59	10,495																																																																							

Tablo 6’da program dışı sportif etkinliklere katılan grubun cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması görülmektedir. Bu karşılaştırmaya göre program dışı sportif etkinliklere katılan kız öğrencilerin olumlu sosyal davranış alt boyutunda oğlan öğrencilere göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 7: Program dışı sportif etkinliklere katılmayan grubun cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması

SDAGO	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t	P																																																																				
Olumlu sosyal davranış	Kız	172	20,85	2,805	312	,980	,328																																																																				
	Oğlan	142	20,54	2,817				Dürüstlük	Kız	172	16,81	2,685	312	,438	,662	Oğlan	142	16,68	2,632	Benlik gelişimi	Kız	172	13,55	2,295	312	,203	,839	Oğlan	142	13,50	2,246	Öz kontrol	Kız	172	11,16	2,752	312	-1,109	,268	Oğlan	142	11,51	2,843	Okulda saygı	Kız	172	17,57	2,708	312	-,332	,740	Oğlan	142	17,67	2,545	Evde saygı	Kız	172	13,31	2,544	312	2,353	,017*	Oğlan	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Kız	172	93,26	13,117	312	-,404	,687
Dürüstlük	Kız	172	16,81	2,685	312	,438	,662																																																																				
	Oğlan	142	16,68	2,632				Benlik gelişimi	Kız	172	13,55	2,295	312	,203	,839	Oğlan	142	13,50	2,246	Öz kontrol	Kız	172	11,16	2,752	312	-1,109	,268	Oğlan	142	11,51	2,843	Okulda saygı	Kız	172	17,57	2,708	312	-,332	,740	Oğlan	142	17,67	2,545	Evde saygı	Kız	172	13,31	2,544	312	2,353	,017*	Oğlan	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Kız	172	93,26	13,117	312	-,404	,687	Oğlan	142	93,84	12,214								
Benlik gelişimi	Kız	172	13,55	2,295	312	,203	,839																																																																				
	Oğlan	142	13,50	2,246				Öz kontrol	Kız	172	11,16	2,752	312	-1,109	,268	Oğlan	142	11,51	2,843	Okulda saygı	Kız	172	17,57	2,708	312	-,332	,740	Oğlan	142	17,67	2,545	Evde saygı	Kız	172	13,31	2,544	312	2,353	,017*	Oğlan	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Kız	172	93,26	13,117	312	-,404	,687	Oğlan	142	93,84	12,214																				
Öz kontrol	Kız	172	11,16	2,752	312	-1,109	,268																																																																				
	Oğlan	142	11,51	2,843				Okulda saygı	Kız	172	17,57	2,708	312	-,332	,740	Oğlan	142	17,67	2,545	Evde saygı	Kız	172	13,31	2,544	312	2,353	,017*	Oğlan	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Kız	172	93,26	13,117	312	-,404	,687	Oğlan	142	93,84	12,214																																
Okulda saygı	Kız	172	17,57	2,708	312	-,332	,740																																																																				
	Oğlan	142	17,67	2,545				Evde saygı	Kız	172	13,31	2,544	312	2,353	,017*	Oğlan	142	13,94	2,104	Toplam SDAGO	Kız	172	93,26	13,117	312	-,404	,687	Oğlan	142	93,84	12,214																																												
Evde saygı	Kız	172	13,31	2,544	312	2,353	,017*																																																																				
	Oğlan	142	13,94	2,104				Toplam SDAGO	Kız	172	93,26	13,117	312	-,404	,687	Oğlan	142	93,84	12,214																																																								
Toplam SDAGO	Kız	172	93,26	13,117	312	-,404	,687																																																																				
	Oğlan	142	93,84	12,214																																																																							

Tablo 7’de program dışı sportif etkinliklere katılmayan grubun cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması görülmektedir. Bu karşılaştırmaya göre program dışı sportif etkinliklere katılmayan oğlan öğrencilerin evde saygı alt boyutunda kız öğrencilere göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 8: Program dışı spor etkinliklerine katılan ve katılmayan öğrencilerin sınıf düzeyi aynı olan grupla karşılaştırılması

SDAGO	PDSE	6. sınıf				7. sınıf				8. sınıf			
		n	sd	t	p	n	sd	t	P	n	sd	t	p
Olumlu sosyal davranış	Evet	85	60,942	2,877	,006*	172	279	,430	,668	140	297	1,581	,115
	Hayır	46				109				159			
Dürüstlük	Evet	85	55,722	3,253	,002*	172	279	,746	,456	140	297	2,728	,007*
	Hayır	46				109				159			
Benlik gelişimi	Evet	85	56,110	3,297	,002*	172	164,913	3,061	,003*	140	297	2,725	,007*
	Hayır	46				109				159			
Öz kontrol	Evet	85	129	2,740	,007*	172	279	,971	,332	140	297	1,471	,142
	Hayır	46				109				159			
Okulda saygı	Evet	85	55,786	2,527	,014*	172	279	,159	,874	140	297	,717	,474
	Hayır	46				109				159			
Evde saygı	Evet	85	59,937	2,563	,013*	172	171,053	2,093	,038*	140	297	2,064	,040*
	Hayır	46				109				159			
Toplam SDAGO	Evet	85	56,593	3,430	,001*	172	187,777	1,486	,139	140	297	2,307	,022*
	Hayır	46				109				159			

Tablo 8’de 6, 7 ve 8. sınıflarda kendi sınıf düzeyinde program dışı sportif etkinliklere katılan ve katılmayanların alt boyutlarda ve toplam puanda sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri görülmektedir. Buna göre 6. sınıflarda program dışı sportif etkinliklere katılanların “olumlu sosyal davranış, dürüstlük, benlik gelişimi, öz kontrol, okulda saygı ve evde saygı” alt boyutlarında katılmayanlara göre yüksek istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. 7. sınıflarda ise program dışı sportif etkinliklere katılanların “benlik gelişimi ve evde saygı” alt boyutlarında katılmayanlara göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. 8. sınıflarda ise program dışı sportif etkinliklere katılanların “dürüstlük, benlik gelişimi ve evde saygı” alt boyutlarında katılmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 9: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin sınıf düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması

Alt Gruplar	Sınıf	n	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı fark
Olumlu sosyal davranış	6.sınıf	85	228,48	10,317	,006*	8-6
	7.sınıf	172	200,99			
	8.sınıf	140	178,66			
Dürüstlük	6.sınıf	85	226,96	7,688	,021*	8-6
	7.sınıf	172	197,42			
	8.sınıf	140	183,96			
Benlik gelişimi	6.sınıf	85	222,21	6,601	,037*	8-6
	7.sınıf	172	200,36			
	8.sınıf	140	183,23			
Öz kontrol	6.sınıf	85	223,78	9,247	,010*	8-6
	7.sınıf	172	204,10			
	8.sınıf	140	177,69			
Okulda saygı	6.sınıf	85	231,46	16,145	,000*	8-7; 8-6
	7.sınıf	172	204,96			
	8.sınıf	140	171,98			
Evde saygı	6.sınıf	85	209,59	6,483	,039*	7-6
	7.sınıf	172	209,38			
	8.sınıf	140	179,81			
Toplam SDAGO	6.sınıf	85	232,16	15,440	,000*	8-7; 8-6
	7.sınıf	172	204,78			
	8.sınıf	140	171,76			

Tablo 9’ da program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin sınıf düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması verilmiştir. Buna göre 8. Sınıftaki program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin tüm alt boyut puanları 6. ve 7. Sınıftaki program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin puanlarından düşük ve istatiksel olarak anlamlı bulunmuştur. 7. Sınıftaki program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin “evde saygı” puanları 6. Sınıftaki program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin puanlarından düşük ve istatiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Toplam puanda ise 8. Sınıf ğrencileri 7 ve 6. Sınıf ğrencilerin puanlarından düşük ve istatiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 10: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin sınıf düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması

Alt Gruplar	Sınıf	n	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamli fark
Olumlu sosyal davranış	6.sınıf	46	153,73	11,222	,004*	8-7
	7.sınıf	109	180,31			
	8.sınıf	159	142,96			
Dürüstlük	6.sınıf	46	155,74	7,800	,020*	8-7
	7.sınıf	109	176,33			
	8.sınıf	159	145,10			
Benlik gelişimi	6.sınıf	46	160,04	3,673	,159	-
	7.sınıf	109	169,65			
	8.sınıf	159	148,44			
Öz kontrol	6.sınıf	46	154,08	4,395	,111	-
	7.sınıf	109	171,92			
	8.sınıf	159	148,61			
Okulda saygı	6.sınıf	46	165,11	10,944	,004*	8-7
	7.sınıf	109	177,42			
	8.sınıf	159	141,64			
Evde saygı	6.sınıf	46	155,17	8,017	,018*	8-7
	7.sınıf	109	176,48			
	8.sınıf	159	145,16			
Toplam SDAGO	6.sınıf	46	157,45	10,752	,005*	8-7
	7.sınıf	109	179,46			
	8.sınıf	159	142,46			

Tablo 10’ da program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin sınıf düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması verilmiştir. Buna göre 8. Sınıftaki program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin “olumlu sosyal davranış, dürüstlük, okulda saygı ve evde saygı” alt boyutlarında ve toplam puanda 7. Sınıf öğrencilerinin puanlarından yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 11: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanları

SDAGO	Grup	n	x	Ss
Olumlu sosyal davranış	İlkokul	129	21,30	2,320
	Ortaokul	114	21,27	2,490
	Lise	97	21,46	2,354
	Üniversite/LÜ	57	21,58	2,375
	Toplam	397	21,37	2,380
Dürüstlük	İlkokul	129	17,33	2,148
	Ortaokul	114	17,61	1,935
	Lise	97	17,54	2,241
	Üniversite/LÜ	57	17,74	2,167
	Toplam	397	17,52	2,112
Benlik gelişimi	İlkokul	129	14,27	1,740
	Ortaokul	114	14,32	1,851
	Lise	97	14,60	1,618
	Üniversite/LÜ	57	14,74	1,609
	Toplam	397	14,43	1,729
Öz kontrol	İlkokul	129	11,89	2,762
	Ortaokul	114	12,09	2,663
	Lise	97	11,81	2,785
	Üniversite/LÜ	57	12,30	2,413
	Toplam	397	11,99	2,687
Okulda saygı	İlkokul	129	17,84	2,393
	Ortaokul	114	18,10	2,116
	Lise	97	18,04	2,295
	Üniversite/LÜ	57	18,61	1,719
	Toplam	397	18,08	2,210
Evde saygı	İlkokul	129	14,12	1,932
	Ortaokul	114	14,32	1,609
	Lise	97	14,39	1,992
	Üniversite/LÜ	57	14,56	1,813
	Toplam	397	14,31	1,843
Toplam SDAGO	İlkokul	129	96,77	10,506
	Ortaokul	114	97,70	10,009
	Lise	97	97,85	9,755
	Üniversite/LÜ	57	99,53	9,006
	Toplam	397	97,70	9,978

Tablo 11’de program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 12: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Olumlu sosyal davranış	İlkokul	129	Gruplararası	5,028	3	1,676	,294	,829
	Ortaokul	114	Gruplariçi	2237,798	393	5,694		
	Lise	97	Toplam	2242,826	396			
	Üniversite/LÜ	57						
Dürüstlük	İlkokul	129	Gruplararası	8,028	3	2,676	,598	,617
	Ortaokul	114	Gruplariçi	1759,080	393	4,476		
	Lise	97	Toplam	1767,108	396			
	Üniversite/LÜ	57						
Benlik gelişimi	İlkokul	129	Gruplararası	12,614	3	4,205	1,411	,239
	Ortaokul	114	Gruplariçi	1170,867	393	2,979		
	Lise	97	Toplam	1183,481	396			
	Üniversite/LÜ	57						
Öz kontrol	İlkokul	129	Gruplararası	10,744	3	3,581	,494	,687
	Ortaokul	114	Gruplariçi	2848,193	393	7,247		
	Lise	97	Toplam	2858,937	396			
	Üniversite/LÜ	57						
Okulda saygı	İlkokul	129	Gruplararası	23,551	3	7,850	1,615	,185
	Ortaokul	114	Gruplariçi	1910,182	393	4,861		
	Lise	97	Toplam	1933,733	396			
	Üniversite/LÜ	57						
Evde saygı	İlkokul	129	Gruplararası	8,713	3	2,904	,854	,465
	Ortaokul	114	Gruplariçi	1335,796	393	3,399		
	Lise	97	Toplam	1344,509	396			
	Üniversite/LÜ	57						
Toplam SDAGO	İlkokul	129	Gruplararası	304,347	3	101,449	1,019	,384
	Ortaokul	114	Gruplariçi	39123,774	393	99,552		
	Lise	97	Toplam	39428,121	396			
	Üniversite/LÜ	57						

Tablo 12’de program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırılma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları anne eğitim değişkeninin öğrencilerin SDAGO puanlarında fark oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 13: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması

SDAGO	Grup	n	x	Ss
Olumlu sosyal davranış	İlkokul	103	20,63	3,000
	Ortaokul	92	20,52	2,850
	Lise	78	21,28	2,368
	Üniversite/LÜ	41	20,27	2,941
	Toplam	314	20,71	2,810
Dürüstlük	İlkokul	103	16,52	2,581
	Ortaokul	92	16,91	2,756
	Lise	78	17,10	2,383
	Üniversite/LÜ	41	16,27	3,066
	Toplam	314	16,75	2,658
Benlik gelişimi	İlkokul	103	13,65	2,136
	Ortaokul	92	13,22	2,580
	Lise	78	13,81	2,132
	Üniversite/LÜ	41	13,39	2,084
	Toplam	314	13,53	2,270
Öz kontrol	İlkokul	103	11,44	2,946
	Ortaokul	92	11,12	2,668
	Lise	78	11,49	2,582
	Üniversite/LÜ	41	11,17	3,122
	Toplam	314	11,32	2,795
Okulda saygı	İlkokul	103	17,49	2,667
	Ortaokul	92	17,51	2,823
	Lise	78	17,92	2,405
	Üniversite/LÜ	41	17,59	2,559
	Toplam	314	17,61	2,632
Evde saygı	İlkokul	103	13,58	2,256
	Ortaokul	92	13,53	2,341
	Lise	78	14,00	2,396
	Üniversite/LÜ	41	12,98	2,612
	Toplam	314	13,59	2,373
Toplam SDAGO	İlkokul	103	93,31	12,825
	Ortaokul	92	92,82	13,073
	Lise	78	95,60	11,676
	Üniversite/LÜ	41	91,66	13,347
	Toplam	314	93,52	12,700

Tablo 13’te program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 14: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumlu sosyal davranış	İlkokul	103	Gruplararası	37,423	3	12,474	1,588	,192
	Ortaokul	92	Gruplariçi	2434,781	310	7,854		
	Lise	78	Toplam	2472,204	313			
	Üniversite/LÜ	41						
Dürüstlük	İlkokul	103	Gruplararası	26,902	3	8,967	1,273	,284
	Ortaokul	92	Gruplariçi	2184,222	310	7,046		
	Lise	78	Toplam	2211,124	313			
	Üniversite/LÜ	41						
Benlik gelişimi	İlkokul	103	Gruplararası	17,301	3	5,767	1,121	,341
	Ortaokul	92	Gruplariçi	1594,941	310	5,145		
	Lise	78	Toplam	1612,242	313			
	Üniversite/LÜ	41						
Öz kontrol	İlkokul	103	Gruplararası	8,196	3	2,732	,348	,791
	Ortaokul	92	Gruplariçi	2436,317	310	7,859		
	Lise	78	Toplam	2444,513	313			
	Üniversite/LÜ	41						
Okulda saygı	İlkokul	103	Gruplararası	10,166	3	3,389	,487	,692
	Ortaokul	92	Gruplariçi	2158,207	310	6,962		
	Lise	78	Toplam	2168,373	313			
	Üniversite/LÜ	41						
Evde saygı	İlkokul	103	Gruplararası	28,895	3	9,632	1,723	,162
	Ortaokul	92	Gruplariçi	1732,926	310	5,590		
	Lise	78	Toplam	1761,822	313			
	Üniversite/LÜ	41						
Toplam SDAGO	İlkokul	103	Gruplararası	530,569	3	176,856	1,098	,350
	Ortaokul	92	Gruplariçi	49949,816	310	161,128		
	Lise	78	Toplam	50480,385	313			
	Üniversite/LÜ	41						

Tablo 14’te program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırılma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları anne eğitim değişkeninin öğrencilerin SDAGO puanlarında fark oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 15: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması

SDAGO	Grup	n	x	Ss
Olumlu sosyal davranış	İlkokul	85	21,69	2,105
	Ortaokul	113	21,36	2,439
	Lise	129	21,11	2,578
	Üniversite/LÜ	70	21,49	2,205
	Toplam	397	21,37	2,380
Dürüstlük	İlkokul	85	17,54	1,961
	Ortaokul	113	17,61	2,238
	Lise	129	17,33	2,170
	Üniversite/LÜ	70	17,69	1,989
	Toplam	397	17,52	2,112
Benlik gelişimi	İlkokul	85	14,41	1,678
	Ortaokul	113	14,35	1,908
	Lise	129	14,37	1,640
	Üniversite/LÜ	70	14,70	1,654
	Toplam	397	14,43	1,729
Öz kontrol	İlkokul	85	12,09	2,797
	Ortaokul	113	12,13	2,824
	Lise	129	11,68	2,663
	Üniversite/LÜ	70	12,19	2,355
	Toplam	397	11,99	2,687
Okulda saygı	İlkokul	85	18,26	2,381
	Ortaokul	113	18,10	2,224
	Lise	129	17,64	2,215
	Üniversite/LÜ	70	18,63	1,811
	Toplam	397	18,08	2,210
Evde saygı	İlkokul	85	14,28	1,906
	Ortaokul	113	14,41	1,816
	Lise	129	14,15	1,816
	Üniversite/LÜ	70	14,47	1,871
	Toplam	397	14,31	1,843
Toplam SDAGO	İlkokul	85	98,28	10,104
	Ortaokul	113	97,96	10,660
	Lise	129	96,28	10,123
	Üniversite/LÜ	70	99,16	8,132
	Toplam	397	97,70	9,978

Tablo 15’te program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur

Tablo 16: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Olumlu sosyal davranış	İlkokul	85	Gruplararası	18,689	3	6,230	1,101	,349	
	Ortaokul	113	Gruplarıçi	2224,137	393	5,659			
	Lise	129	Toplam	2242,826	396				
	Üniversite/LÜ	70							
Dürüstlük	İlkokul	85	Gruplararası	7,383	3	2,461	,550	,649	
	Ortaokul	113	Gruplarıçi	1759,726	393	4,478			
	Lise	129	Toplam	1767,108	396				
	Üniversite/LÜ	70							
Benlik gelişimi	İlkokul	85	Gruplararası	6,213	3	2,071	,691	,558	
	Ortaokul	113	Gruplarıçi	1177,268	393	2,996			
	Lise	129	Toplam	1183,481	396				
	Üniversite/LÜ	70							
Öz kontrol	İlkokul	85	Gruplararası	18,126	3	6,042	,836	,475	
	Ortaokul	113	Gruplarıçi	2840,811	393	7,229			
	Lise	129	Toplam	2858,937	396				
	Üniversite/LÜ	70							
Okulda saygı	İlkokul	85	Gruplararası	49,279	3	16,426	3,426	,017*	Lise < Üniversite
	Ortaokul	113	Gruplarıçi	1884,454	393	4,795			
	Lise	129	Toplam	1933,733	396				
	Üniversite/LÜ	70							
Evde saygı	İlkokul	85	Gruplararası	6,367	3	2,122	,623	,600	
	Ortaokul	113	Gruplarıçi	1338,142	393	3,405			
	Lise	129	Toplam	1344,509	396				
	Üniversite/LÜ	70							
Toplam SDAGO	İlkokul	85	Gruplararası	445,814	3	148,605	1,498	,215	
	Ortaokul	113	Gruplarıçi	38982,307	393	99,192			
	Lise	129	Toplam	39428,121	396				
	Üniversite/LÜ	70							

Tablo 16’da program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırılma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları baba eğitim düzeyi değişkeninin “okula saygı” alt boyutunda üniversite mezunu babaların çocuklarının puan ortalamalarının $18,63 \pm 1,811$) lise mezunu babaların çocuklarının puan ortalamasından ($17,64 \pm 2,215$) yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{3, 393} = 3.426$, $p < .05$). Diğer alt boyutlarda ise baba eğitim düzeyi çocuklarının puanlarında fark oluşturmamıştır.

Tablo 17: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması

SDAGO	Grup	n	X	Ss
Olumlu sosyal davranış	İlkokul	63	20,86	2,747
	Ortaokul	90	20,27	3,046
	Lise	109	20,86	2,637
	Üniversite/LÜ	52	21,00	2,808
Dürüstlük	İlkokul	63	16,79	2,141
	Ortaokul	90	16,54	2,972
	Lise	109	16,85	2,621
	Üniversite/LÜ	52	16,83	2,778
Benlik gelişimi	İlkokul	63	13,84	1,860
	Ortaokul	90	13,02	2,557
	Lise	109	13,62	2,235
	Üniversite/LÜ	52	13,83	2,176
Öz kontrol	İlkokul	63	11,22	2,762
	Ortaokul	90	11,27	2,775
	Lise	109	11,23	2,791
	Üniversite/LÜ	52	11,73	2,918
Okulda saygı	İlkokul	63	17,89	2,370
	Ortaokul	90	16,79	3,067
	Lise	109	17,80	2,399
	Üniversite/LÜ	52	18,33	2,281
Evde saygı	İlkokul	63	13,60	2,114
	Ortaokul	90	13,16	2,579
	Lise	109	13,84	2,165
	Üniversite/LÜ	52	13,81	2,657
Toplam SDAGO	İlkokul	63	94,21	10,586
	Ortaokul	90	91,04	14,357
	Lise	109	94,21	12,049
	Üniversite/LÜ	52	95,52	13,036

Tablo 17’de program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba eğitim düzeyine SDAGO puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 18: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Olumlu sosyal davranış	İlkokul	63	Gruplararası	25,954	3	8,651	1,096	,351	
	Ortaokul	90	Gruplariçi	2446,250	310	7,891			
	Lise	109	Toplam	2472,204	313				
	Üniversite/LÜ	52							
Dürüstlük	İlkokul	63	Gruplararası	5,391	3	1,797	,253	,859	
	Ortaokul	90	Gruplariçi	2205,733	310	7,115			
	Lise	109	Toplam	2211,124	313				
	Üniversite/LÜ	52							
Benlik gelişimi	İlkokul	63	Gruplararası	34,853	3	11,618	2,283	,079	
	Ortaokul	90	Gruplariçi	1577,389	310	5,088			
	Lise	109	Toplam	1612,242	313				
	Üniversite/LÜ	52							
Öz kontrol	İlkokul	63	Gruplararası	10,527	3	3,509	,447	,720	
	Ortaokul	90	Gruplariçi	2433,986	310	7,852			
	Lise	109	Toplam	2444,513	313				
	Üniversite/LÜ	52							
Okulda saygı	İlkokul	63	Gruplararası	96,160	3	32,053	4,795	,003*	O<i,l,ü
	Ortaokul	90	Gruplariçi	2072,213	310	6,685			
	Lise	109	Toplam	2168,373	313				
	Üniversite/LÜ	52							
Evde saygı	İlkokul	63	Gruplararası	26,495	3	8,832	1,578	,195	
	Ortaokul	90	Gruplariçi	1735,327	310	5,598			
	Lise	109	Toplam	1761,822	313				
	Üniversite/LÜ	52							
Toplam SDAGO	İlkokul	63	Gruplararası	841,118	3	280,373	1,751	,157	
	Ortaokul	90	Gruplariçi	49639,267	310	160,127			
	Lise	109	Toplam	50480,385	313				
	Üniversite/LÜ	52							

Tablo 18’de program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırılma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları baba eğitim düzeyi değişkeninin “okula saygı” alt boyutunda niversite mezunu babaların çocuklarının puan ortalamalarının (18,33±2,831) lise mezunu babaların çocuklarının puan ortalamasından (17,80±2,399) yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{3,310}=4.795$, $p<.05$). Diğer alt boyutlarda ise baba eğitim düzeyi çocuklarının puanlarında fark oluşturmamıştır.

Tablo 19: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne meslek grubuna göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması

SDAGO	Grup	n	x	Ss
Olumlu sosyal davranış	Ev hanımı-	248	21,39	2,414
	Çalışmıyor			
	Memur	27	22,41	1,551
	İşçi	83	21,16	2,486
Dürüstlük	Serbest meslek	39	21,03	2,277
	Ev hanımı-	248	17,67	2,077
	Çalışmıyor			
	Memur	27	17,56	2,309
Benlik gelişimi	İşçi	83	17,08	2,031
	Serbest meslek	39	17,49	2,316
	Ev hanımı-	248	14,48	1,765
	Çalışmıyor			
Öz kontrol	Memur	27	15,00	1,414
	İşçi	83	14,35	1,557
	Serbest meslek	39	13,95	1,946
	Ev hanımı-	248	12,12	2,657
Okulda saygı	Çalışmıyor			
	Memur	27	11,93	2,674
	İşçi	83	11,77	2,643
	Serbest meslek	39	11,64	3,004
Evde saygı	Ev hanımı-	248	18,17	2,170
	Çalışmıyor			
	Memur	27	18,93	1,542
	İşçi	83	17,77	2,086
Toplam SDAGO	Serbest meslek	39	17,51	2,855
	Ev hanımı-	248	14,34	1,817
	Çalışmıyor			
	Memur	27	14,59	1,760
Toplam SDAGO	İşçi	83	14,28	1,830
	Serbest meslek	39	13,97	2,096
	Ev hanımı-	248	98,16	10,023
	Çalışmıyor			
Toplam SDAGO	Memur	27	100,41	8,116
	İşçi	83	96,41	9,617
	Serbest meslek	39	95,59	11,184

Tablo 19’da program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne meslek grubuna göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur

Tablo 20: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark	
Olumlu davranış	sosyal	Ev hanımı- çalışmıyor	248	Gruplarasası	37,531	3	12,510	2,229	,084	
		Memur	27	Gruplariçi	2205,295	393	5,611			
		İşçi	83	Toplam	2242,826	396				
		Serbest meslek	39							
Dürüstlük		Ev hanımı- çalışmıyor	248	Gruplarasası	21,067	3	7,022	1,581	,194	
		Memur	27	Gruplariçi	1746,042	393	4,443			
		İşçi	83	Toplam	1767,108	396				
		Serbest meslek	39							
Benlik gelişimi		Ev hanımı- çalışmıyor	248	Gruplarasası	18,861	3	6,287	2,122	,097	
		Memur	27	Gruplariçi	1164,620	393	2,963			
		İşçi	83	Toplam	1183,481	396				
		Serbest meslek	39							
Öz kontrol		Ev hanımı- çalışmıyor	248	Gruplarasası	13,089	3	4,363	,603	,614	
		Memur	27	Gruplariçi	2845,848	393	7,241			
		İşçi	83	Toplam	2858,937	396				
		Serbest meslek	39							
Okulda saygı		1-Ev hanımı- çalışmıyor	248	Gruplarasası	41,943	3	13,981	2,904	,035*	4<1
		2- Memur	27	Gruplariçi	1891,790	393	4,814			
		3-İşçi	83	Toplam	1933,733	396				
		4-Serbest meslek	39							
Evde saygı		Ev hanımı- çalışmıyor	248	Gruplarasası	6,841	3	2,280	,670	,571	
		Memur	27	Gruplariçi	1337,668	393	3,404			
		İşçi	83	Toplam	1344,509	396				
		Serbest meslek	39							
Toplam SDAGO		Ev hanımı- çalışmıyor	248	Gruplarasası	562,546	3	187,515	1,896	,130	
		Memur	27	Gruplariçi	38865,575	393	98,895			
		İşçi	83	Toplam	39428,121	396				

Tablo 20’de program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları anne meslek grubu değişkeninin “okulda saygı” alt boyutunda serbest meslek sahibi annelerin çocuklarının puan ortalamalarının (17,51±2,855) ev hanımı annelerin çocuklarının puan ortalamalarından (18,17±2,170) düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{3,393}=2.904$, $p<.05$). Diğer alt boyutlarda ise anne meslek grubu çocukların puanlarında fark oluşturmamıştır.

Tablo 21: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne meslek grubuna göre demografik bilgileri

SDAGO	Grup	n	x	ss
Olumlu sosyal davranış	Ev hanımı- çalışmıyor	183	20,90	2,755
	Memur	31	21,10	2,548
	İşçi	74	20,42	2,633
	Serbest meslek	26	19,81	3,753
Dürüstlük	Ev hanımı- çalışmıyor	183	16,88	2,745
	Memur	31	17,06	2,366
	İşçi	74	16,36	2,373
	Serbest meslek	26	16,54	3,114
Benlik gelişimi	Ev hanımı- çalışmıyor	183	13,77	2,219
	Memur	31	13,68	2,023
	İşçi	74	13,05	2,208
	Serbest meslek	26	13,00	2,843
Öz kontrol	Ev hanımı- çalışmıyor	183	11,54	2,739
	Memur	31	11,29	2,912
	İşçi	74	10,84	2,755
	Serbest meslek	26	11,19	3,124
Okulda saygı	Ev hanımı- çalışmıyor	183	17,83	2,546
	Memur	31	18,13	1,893
	İşçi	74	16,99	2,802
	Serbest meslek	26	17,27	3,219
Evde saygı	Ev hanımı- çalışmıyor	183	13,78	2,325
	Memur	31	13,32	2,688
	İşçi	74	13,26	2,282
	Serbest meslek	26	13,58	2,564
Toplam Puan	Ev hanımı- çalışmıyor	183	94,69	12,840
	Memur	31	94,58	11,042
	İşçi	74	90,92	11,648
	Serbest meslek	26	91,38	15,500
	Toplam	314	93,52	12,700

Tablo 21’de program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne meslek grubuna düzeyine göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur

Tablo 22: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	N	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumlu sosyal davranış	Ev hanımı- çalışmıyor	183	Gruplarası Gruplariçi Toplam	38,415	3	12,805	1,631	,182
	Memur	31		2433,789	310	7,851		
	İşçi	74		2472,204	313			
	Serbest meslek	26						
Dürüstlük	Ev hanımı- çalışmıyor	183	Gruplarası Gruplariçi Toplam	18,288	3	6,096	,862	,461
	Memur	31		2192,836	310	7,074		
	İşçi	74		2211,124	313			
	Serbest meslek	26						
Benlik gelişimi	Ev hanımı- çalışmıyor	183	Gruplarası Gruplariçi Toplam	35,323	3	11,774	2,315	,076
	Memur	31		1576,919	310	5,087		
	İşçi	74		1612,242	313			
	Serbest meslek	26						
Öz kontrol	Ev hanımı- çalışmıyor	183	Gruplarası Gruplariçi Toplam	26,591	3	8,864	1,136	,335
	Memur	31		2417,922	310	7,800		
	İşçi	74		2444,513	313			
	Serbest meslek	26						
Okulda saygı	Ev hanımı- çalışmıyor	183	Gruplarası Gruplariçi Toplam	49,038	3	16,346	2,391	,069
	Memur	31		2119,334	310	6,837		
	İşçi	74		2168,373	313			
	Serbest meslek	26						
Evde saygı	Ev hanımı- çalışmıyor	183	Gruplarası Gruplariçi Toplam	16,765	3	5,588	,993	,396
	Memur	31		1745,056	310	5,629		
	İşçi	74		1761,822	313			
	Serbest meslek	26						
Toplam SDAGO	Ev hanımı- çalışmıyor	183	Gruplarası Gruplariçi Toplam	906,306	3	302,102	1,889	,131
	Memur	31		49574,079	310	159,916		
	İşçi	74		50480,385	313			
	Serbest meslek	26						

Tablo 22’de program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin anne meslek grubuna göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırılma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları anne meslek grubu değişkeninin öğrencilerin SDAGO puanlarında fark oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 23: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba meslek grubuna göre demografik bilgileri

SDAGO	Grup	n	x	ss
Olumlu sosyal davranış	Çalışmıyor	25	21,32	2,780
	Memur	59	21,86	2,047
	İşçi	164	21,20	2,393
	Çiftçi	11	21,09	2,386
	Serbest meslek	125	21,46	2,333
	Emekli	13	20,92	3,226
Dürüstlük	Çalışmıyor	25	17,68	2,155
	Memur	59	17,81	1,843
	İşçi	164	17,32	2,122
	Çiftçi	11	17,45	1,695
	Serbest meslek	125	17,61	2,199
	Emekli	13	17,54	2,634
Benlik gelişimi	Çalışmıyor	25	14,68	1,574
	Memur	59	14,76	1,675
	İşçi	164	14,38	1,663
	Çiftçi	11	14,18	1,537
	Serbest meslek	125	14,33	1,817
	Emekli	13	14,38	2,364
Öz kontrol	Çalışmıyor	25	12,80	2,582
	Memur	59	11,78	2,600
	İşçi	164	12,00	2,891
	Çiftçi	11	11,00	2,864
	Serbest meslek	125	12,07	2,443
	Emekli	13	11,23	2,651
Okulda saygı	Çalışmıyor	25	18,16	1,908
	Memur	59	18,61	1,866
	İşçi	164	17,92	2,308
	Çiftçi	11	18,55	1,293
	Serbest meslek	125	18,01	2,231
	Emekli	13	17,69	3,119
Evde saygı	Çalışmıyor	25	14,56	1,530
	Memur	59	14,20	1,864
	İşçi	164	14,25	1,865
	Çiftçi	11	14,73	1,618
	Serbest meslek	125	14,36	1,851
	Emekli	13	14,15	2,304
Toplam SDAGO	Çalışmıyor	25	99,20	9,941
	Memur	59	99,03	7,968
	İşçi	164	97,07	10,245
	Çiftçi	11	97,00	8,246
	Serbest meslek	125	97,83	10,154
	Emekli	13	95,92	14,506

Tablo 23’te program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba meslek grubuna göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 24: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	N	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumlu sosyal davranış	Çalışmıyor	25	Gruplarasası	23,875	5	4,775	,841	,521
	Memur	59	Gruplariçi	2218,952	391	5,675		
	İşçi	164	Toplam	2242,826	396			
	Çiftçi	11						
	Serbest meslek	125						
	Emekli	13						
Dürüstlük	Çalışmıyor	25	Gruplarasası	13,097	5	2,619	,584	,712
	Memur	59	Gruplariçi	1754,011	391	4,486		
	İşçi	164	Toplam	1767,108	396			
	Çiftçi	11						
	Serbest meslek	125						
	Emekli	13						
Benlik gelişimi	Çalışmıyor	25	Gruplarasası	10,537	5	2,107	,702	,622
	Memur	59	Gruplariçi	1172,944	391	3,000		
	İşçi	164	Toplam	1183,481	396			
	Çiftçi	11						
	Serbest meslek	125						
	Emekli	13						
Öz kontrol	Çalışmıyor	25	Gruplarasası	38,142	5	7,628	1,057	,384
	Memur	59	Gruplariçi	2820,795	391	7,214		
	İşçi	164	Toplam	2858,937	396			
	Çiftçi	11						
	Serbest meslek	125						
	Emekli	13						
Okulda saygı	Çalışmıyor	25	Gruplarasası	25,881	5	5,176	1,061	,382
	Memur	59	Gruplariçi	1907,852	391	4,879		
	İşçi	164	Toplam	1933,733	396			
	Çiftçi	11						
	Serbest meslek	125						
	Emekli	13						

Tablonun devamı								
Evde saygı	Çalışmıyor	25	Gruplarasası	5,365	5	1,073	,313	,905
	Memur	59	Gruplariçi	1339,143	391	3,425		
	İşçi	164	Toplam	1344,509	396			
	Çiftçi	11						
	Serbest meslek	125						
	Emekli	13						
Toplam SDAGO	Çalışmıyor	25	Gruplarasası	275,531	5	55,106	,550	,738
	Memur	59	Gruplariçi	39152,589	391	100,134		
	İşçi	164	Toplam	39428,121	396			
	Çiftçi	11						
	Serbest meslek	125						
	Emekli	13						

Tablo 24'te program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin baba meslek grubuna göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırılma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları baba meslek grubu değişkeninin öğrencilerin SDAGO puanlarında fark oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 25: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba meslek grubuna göre demografik bilgileri

SDAGO	Grup	n	x	ss
Olumlu sosyal davranış	Çalışmıyor	8	21,13	2,532
	Memur	38	20,68	3,014
	İşçi	167	20,65	2,798
	Çiftçi	4	20,50	2,646
	Serbest meslek	89	20,90	2,869
	Emekli	8	19,75	2,188
Dürüstlük	Çalışmıyor	8	17,75	1,165
	Memur	38	16,82	2,798
	İşçi	167	16,58	2,707
	Çiftçi	4	16,00	4,320
	Serbest meslek	89	17,02	2,585
	Emekli	8	16,25	1,982
Benlik gelişimi	Çalışmıyor	8	14,38	2,066
	Memur	38	13,63	1,923
	İşçi	167	13,28	2,354
	Çiftçi	4	13,50	1,915
	Serbest meslek	89	13,85	2,299
	Emekli	8	13,75	1,832
Öz kontrol	Çalışmıyor	8	11,50	2,619
	Memur	38	11,37	2,686
	İşçi	167	11,15	2,823
	Çiftçi	4	10,00	3,742
	Serbest meslek	89	11,72	2,659
Okulda saygı	Çalışmıyor	8	18,00	2,390
	Memur	38	18,03	2,410
	İşçi	167	17,53	2,702
	Çiftçi	4	17,50	3,786
	Serbest meslek	89	17,61	2,592
	Emekli	8	17,13	2,850
Evde saygı	Çalışmıyor	8	14,75	1,389
	Memur	38	13,95	2,105
	İşçi	167	13,54	2,427
	Çiftçi	4	14,25	2,363
	Serbest meslek	89	13,47	2,459
	Emekli	8	12,75	2,188
Toplam SDAGO	Çalışmıyor	8	97,50	8,315
	Memur	38	94,47	12,172
	İşçi	167	92,74	12,924
	Çiftçi	4	91,75	16,174
	Serbest meslek	89	94,57	12,947
	Emekli	8	90,38	10,676

Tablo 25'te program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba meslek grubuna göre demografik bilgileri sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 26: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p		
Olumlu sosyal davranış	Çalışmıyor	8	Gruplararası	12,672	5	2,534	,317	,902		
	Memur	38		Gruplarıçi	2459,532				308	7,985
	İşçi	167		Toplam	2472,204				313	
	Çiftçi	4								
	Serbest meslek	89								
	Emekli	8								
Dürüstlük	Çalışmıyor	8	Gruplararası	23,800	5	4,760	,670	,646		
	Memur	38		Gruplarıçi	2187,324				308	7,102
	İşçi	167		Toplam	2211,124				313	
	Çiftçi	4								
	Serbest meslek	89								
	Emekli	8								
Benlik gelişimi	Çalışmıyor	8	Gruplararası	26,151	5	5,230	1,016	,408		
	Memur	38		Gruplarıçi	1586,091				308	5,150
	İşçi	167		Toplam	1612,242				313	
	Çiftçi	4								
	Serbest meslek	89								
	Emekli	8								
Öz kontrol	Çalışmıyor	8	Gruplararası	28,936	5	5,787	,738	,596		
	Memur	38		Gruplarıçi	2415,577				308	7,843
	İşçi	167		Toplam	2444,513				313	
	Çiftçi	4								
	Serbest meslek	89								
	Emekli	8								
Okulda saygı	Çalışmıyor	8	Gruplararası	10,719	5	2,144	,306	,909		
	Memur	38		Gruplarıçi	2157,654				308	7,005
	İşçi	167		Toplam	2168,373				313	
	Çiftçi	4								
	Serbest meslek	89								
	Emekli	8								

Tablonun devamı								
Evde saygı	Çalışmıyor	8	Gruplararası	24,584	5	4,917	,872	,500
	Memur	38	Gruplarıçi	1737,238	308	5,640		
	İşçi	167	Toplam	1761,822	313			
	Çiftçi	4						
	Serbest meslek	89						
	Emekli	8						
Toplam SDAGO	Çalışmıyor	8	Gruplararası	452,583	5	90,517	,557	,733
	Memur	38	Gruplarıçi	50027,802	308	162,428		
	İşçi	167	Toplam	50480,385	313			
	Çiftçi	4						
	Serbest meslek	89						
	Emekli	8						

Tablo 26’da program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin baba meslek grubuna göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırılma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları baba meslek grubu değişkeninin öğrencilerin SDAGO puanlarında fark oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 27: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması

SDAGO		Grup	n	x	ss
Olumlu davranış	sosyal	1 kardeş	129	21,53	2,219
		2 kardeş	127	21,44	2,399
		3 ve fazla kar.	110	21,23	2,456
		Kardeş yok	31	20,97	2,702
		Toplam	397	21,37	2,380
Dürüstlük		1 kardeş	129	17,49	2,129
		2 kardeş	127	17,53	2,077
		3 ve fazla kar.	110	17,51	2,158
		Kardeş yok	31	17,65	2,122
		Toplam	397	17,52	2,112
Benlik gelişimi		1 kardeş	129	14,53	1,812
		2 kardeş	127	14,40	1,701
		3 ve fazla kar.	110	14,27	1,776
		Kardeş yok	31	14,71	1,270
		Toplam	397	14,43	1,729
Öz kontrol		1 kardeş	129	11,94	2,842
		2 kardeş	127	11,91	2,573
		3 ve fazla kar.	110	12,20	2,584
		Kardeş yok	31	11,74	2,921
		Toplam	397	11,99	2,687
Okulda saygı		1 kardeş	129	18,16	2,357
		2 kardeş	127	18,24	2,015
		3 ve fazla kar.	110	17,83	2,294
		Kardeş yok	31	17,94	2,048
		Toplam	397	18,08	2,210
Evde saygı		1 kardeş	129	14,28	1,841
		2 kardeş	127	14,31	1,780
		3 ve fazla kar.	110	14,29	1,960
		Kardeş yok	31	14,48	1,749
		Toplam	397	14,31	1,843
Toplam SDAGO		1 kardeş	129	97,92	10,351
		2 kardeş	127	97,83	9,610
		3 ve fazla kar.	110	97,33	10,240
		Kardeş yok	31	97,48	9,345
		Toplam	397	97,70	9,978

Tablo 27’de program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 28: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	
Olumlu davranış	1 kardeş	129	Gruplarası Gruplarıçığı Toplam	11,078	3	3,693	,650	,583	
	2 kardeş	127		2231,748	393				5,679
	3 ve fazla kar.	110		2242,826	396				
	Kardeş yok	31							
Dürüstlük	1 kardeş	129	Gruplarası Gruplarıçığı Toplam	,635	3	,212	,047	,986	
	2 kardeş	127		1766,474	393				4,495
	3 ve fazla kar.	110		1767,108	396				
	Kardeş yok	31							
Benlik gelişimi	1 kardeş	129	Gruplarası Gruplarıçığı Toplam	6,663	3	2,221	,742	,528	
	2 kardeş	127		1176,818	393				2,994
	3 ve fazla kar.	110		1183,481	396				
	Kardeş yok	31							
Öz kontrol	1 kardeş	129	Gruplarası Gruplarıçığı Toplam	7,850	3	2,617	,361	,781	
	2 kardeş	127		2851,087	393				7,255
	3 ve fazla kar.	110		2858,937	396				
	Kardeş yok	31							
Okulda saygı	1 kardeş	129	Gruplarası Gruplarıçığı Toplam	11,812	3	3,937	,805	,492	
	2 kardeş	127		1921,921	393				4,890
	3 ve fazla kar.	110		1933,733	396				
	Kardeş yok	31							
	Toplam	397							
Evde saygı	1 kardeş	129	Gruplarası Gruplarıçığı Toplam	1,099	3	,366	,107	,956	
	2 kardeş	127		1343,410	393				3,418
	3 ve fazla kar.	110		1344,509	396				
	Kardeş yok	31							
Toplam SDAGO	1 kardeş	129	Gruplarası Gruplarıçığı Toplam	25,408	3	8,469	,084	,968	
	2 kardeş	127		39402,712	393				100,261
	3 ve fazla kar.	110		39428,121	396				
	Kardeş yok	31							

Tablo 28’de program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları kardeş sayısı değişkeninin öğrencilerin SDAGO puanlarında fark oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 29: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin kardeş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması

SDAGO		Grup	n	x	ss
Olumlu sosyal davranış		1 kardeş	126	20,76	2,935
		2 kardeş	103	20,71	2,615
		3 ve fazla kar.	47	20,15	3,107
		Kardeş yok	38	21,26	2,479
		Toplam	314	20,71	2,810
Dürüstlük		1 kardeş	126	16,75	2,730
		2 kardeş	103	16,89	2,441
		3 ve fazla kar.	47	16,36	2,930
		Kardeş yok	38	16,84	2,687
		Toplam	314	16,75	2,658
Benlik gelişimi		1 kardeş	126	13,56	2,251
		2 kardeş	103	13,61	2,255
		3 ve fazla kar.	47	13,13	2,383
		Kardeş yok	38	13,71	2,265
		Toplam	314	13,53	2,270
Öz kontrol		1 kardeş	126	11,31	2,821
		2 kardeş	103	11,50	2,807
		3 ve fazla kar.	47	10,94	2,566
		Kardeş yok	38	11,37	2,999
		Toplam	314	11,32	2,795
Okulda saygı		1 kardeş	126	17,73	2,600
		2 kardeş	103	17,62	2,605
		3 ve fazla kar.	47	17,09	2,835
		Kardeş yok	38	17,87	2,570
		Toplam	314	17,61	2,632
Evde saygı		1 kardeş	126	13,45	2,484
		2 kardeş	103	14,03	2,121
		3 ve fazla kar.	47	12,98	2,463
		Kardeş yok	38	13,63	2,398
		Toplam	314	13,59	2,373
Toplam SDAGO		1 kardeş	126	93,56	13,134
		2 kardeş	103	94,36	11,839
		3 ve fazla kar.	47	90,64	13,331
		Kardeş yok	38	94,68	12,664
		Toplam	314	93,52	12,700

Tablo 29’da program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin kardeş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 30: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin kardeş sayısına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumlu sosyal davranış	1 kardeş	126	Gruplararası	26,759	3	8,920	1,131	,337
	2 kardeş	103	Gruplariçi	2445,445	310	7,889		
	3 ve fazla kar.	47	Toplam	2472,204	313			
	Kardeş yok	38						
Dürüstlük	1 kardeş	126	Gruplararası	9,522	3	3,174	,447	,720
	2 kardeş	103	Gruplariçi	2201,602	310	7,102		
	3 ve fazla kar.	47	Toplam	2211,124	313			
	Kardeş yok	38						
Benlik gelişimi	1 kardeş	126	Gruplararası	9,615	3	3,205	,620	,603
	2 kardeş	103	Gruplariçi	1602,627	310	5,170		
	3 ve fazla kar.	47	Toplam	1612,242	313			
	Kardeş yok	38						
Öz kontrol	1 kardeş	126	Gruplararası	10,186	3	3,395	,432	,730
	2 kardeş	103	Gruplariçi	2434,327	310	7,853		
	3 ve fazla kar.	47	Toplam	2444,513	313			
	Kardeş yok	38						
Okulda saygı	1 kardeş	126	Gruplararası	17,313	3	5,771	,832	,477
	2 kardeş	103	Gruplariçi	2151,060	310	6,939		
	3 ve fazla kar.	47	Toplam	2168,373	313			
	Kardeş yok	38						
Evde saygı	1 kardeş	126	Gruplararası	39,874	3	13,291	2,393	,069
	2 kardeş	103	Gruplariçi	1721,948	310	5,555		
	3 ve fazla kar.	47	Toplam	1761,822	313			
	Kardeş yok	38						
Toplam SDAGO	1 kardeş	126	Gruplararası	514,504	3	171,501	1,064	,365
	2 kardeş	103	Gruplariçi	49965,881	310	161,180		
	3 ve fazla kar.	47	Toplam	50480,385	313			
	Kardeş yok	38						

Tablo 30’da program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin kardeş sayısına göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları kardeş sayısı değişkeninin öğrencilerin SDAGO puanlarında fark oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 31: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin arkadaş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması

SDAGO	Grup	n	x	ss
Olumlu sosyal davranış	1-4 arkadaş	151	21,40	2,188
	5-8 arkadaş	135	21,02	2,587
	9-12 arkadaş	111	21,76	2,325
	Toplam	397	21,37	2,380
Dürüstlük	1-4 arkadaş	151	17,53	2,103
	5-8 arkadaş	135	17,45	2,115
	9-12 arkadaş	111	17,59	2,138
	Toplam	397	17,52	2,112
Benlik gelişimi	1-4 arkadaş	151	14,38	1,708
	5-8 arkadaş	135	14,43	1,773
	9-12 arkadaş	111	14,50	1,716
	Toplam	397	14,43	1,729
Öz kontrol	1-4 arkadaş	151	12,13	2,719
	5-8 arkadaş	135	12,05	2,546
	9-12 arkadaş	111	11,72	2,813
	Toplam	397	11,99	2,687
Okulda saygı	1-4 arkadaş	151	18,08	1,988
	5-8 arkadaş	135	18,08	2,388
	9-12 arkadaş	111	18,06	2,289
	Toplam	397	18,08	2,210
Evde saygı	1-4 arkadaş	151	14,13	1,821
	5-8 arkadaş	135	14,52	1,679
	9-12 arkadaş	111	14,29	2,042
	Toplam	397	14,31	1,843
Toplam SDAGO	1-4 arkadaş	151	97,66	9,209
	5-8 arkadaş	135	97,56	10,595
	9-12 arkadaş	111	97,92	10,294
	Toplam	397	97,70	9,978

Tablo 31’de program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin arkadaş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 32: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin arkadaş sayısına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Olumlu sosyal davranış	1-4 ark.	151	Gruplarasası	33,103	2	13,981	2,904	,048	2<3
	5-8 ark.	135	Gruplariçi	2209,723	394	5,608			
	9-12 ark.	111	Toplam	2242,826	396				
	Toplam	397							
Dürüstlük	1-4 ark.	151	Gruplarasası	1,118	2	,559	,125	,883	
	5-8 ark.	135	Gruplariçi	1765,990	394	4,482			
	9-12 ark.	111	Toplam	1767,108	396				
	Toplam	397							
Benlik gelişimi	1-4 ark.	151	Gruplarasası	,930	2	,465	,155	,857	
	5-8 ark.	135	Gruplariçi	1182,551	394	3,001			
	9-12 ark.	111	Toplam	1183,481	396				
	Toplam	397							
Öz kontrol	1-4 ark.	151	Gruplarasası	11,348	2	5,674	,785	,457	
	5-8 ark.	135	Gruplariçi	2847,589	394	7,227			
	9-12 ark.	111	Toplam	2858,937	396				
	Toplam	397							
Okulda saygı	1-4 ark.	151	Gruplarasası	,024	2	,012	,002	,998	
	5-8 ark.	135	Gruplariçi	1933,709	394	4,908			
	9-12 ark.	111	Toplam	1933,733	396				
	Toplam	397							
Evde saygı	1-4 ark.	151	Gruplarasası	10,679	2	5,340	1,577	,208	
	5-8 ark.	135	Gruplariçi	1333,829	394	3,385			
	9-12 ark.	111	Toplam	1344,509	396				
	Toplam	397							
Toplam SDAGO	1-4 ark.	151	Gruplarasası	8,425	2	4,212	,042	,959	
	5-8 ark.	135	Gruplariçi	39419,696	394	100,050			
	9-12 ark.	111	Toplam	39428,121	396				
	Toplam	397							

Tablo 32’de program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin arkadaş sayısına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları arkadaş sayısı değişkeninin “olumlu sosyal davranış” alt boyutunda 9-12 arkadaşına sahip çocukların puan ortalamalarının ($21,76 \pm 2,325$) 5-8 arkadaşına sahip çocukların puan ortalamalarından ($21,02 \pm 2,587$) yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{2,394}=2.904$, $p<.05$). Diğer alt boyutlarda ise arkadaş sayısına göre çocukların puanlarında fark oluşturmamıştır.

Tablo 33: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin arkadaş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması

SDAGO	Grup	n	x	ss
Olumlu sosyal davranış	1-4 arkadaş	151	20,58	2,945
	5-8 arkadaş	97	21,01	2,752
	9-12 arkadaş	66	20,59	2,578
	Toplam	314	20,71	2,810
Dürüstlük	1-4 arkadaş	151	16,56	2,950
	5-8 arkadaş	97	17,08	2,540
	9-12 arkadaş	66	16,70	2,038
	Toplam	314	16,75	2,658
Benlik gelişimi	1-4 arkadaş	151	13,25	2,577
	5-8 arkadaş	97	13,81	1,997
	9-12 arkadaş	66	13,74	1,800
	Toplam	314	13,53	2,270
Öz kontrol	1-4 arkadaş	151	11,26	2,956
	5-8 arkadaş	97	11,51	2,654
	9-12 arkadaş	66	11,20	2,638
	Toplam	314	11,32	2,795
Okulda saygı	1-4 arkadaş	151	17,42	2,789
	5-8 arkadaş	97	17,91	2,525
	9-12 arkadaş	66	17,62	2,404
	Toplam	314	17,61	2,632
Evde saygı	1-4 arkadaş	151	13,41	2,525
	5-8 arkadaş	97	13,80	2,225
	9-12 arkadaş	66	13,70	2,219
	Toplam	314	13,59	2,373
Toplam SDAGO	1-4 arkadaş	151	92,48	14,112
	5-8 arkadaş	97	95,12	11,704
	9-12 arkadaş	66	93,55	10,410
	Toplam	314	93,52	12,700

Tablo 33’te program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin arkadaş sayısına göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 34: Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin arkadaş sayısına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumlu sosyal davranış	1-4 ark.	151	Gruplararası Gruplarıçi Toplam	12,385	2	6,193	,783	,458
	5-8 ark.	97		2459,818	311	7,909		
	9-12 ark.	66		2472,204	313			
	Toplam	314						
Dürüstlük	1-4 ark.	151	Gruplararası Gruplarıçi Toplam	16,573	2	8,287	1,174	,310
	5-8 ark.	97		2194,551	311	7,056		
	9-12 ark.	66		2211,124	313			
	Toplam	314						
Benlik gelişimi	1-4 ark.	151	Gruplararası Gruplarıçi Toplam	22,524	2	11,262	2,203	,112
	5-8 ark.	97		1589,718	311	5,112		
	9-12 ark.	66		1612,242	313			
	Toplam	314						
Öz kontrol	1-4 ark.	151	Gruplararası Gruplarıçi Toplam	4,899	2	2,449	,312	,732
	5-8 ark.	97		2439,614	311	7,844		
	9-12 ark.	66		2444,513	313			
	Toplam	314						
Okulda saygı	1-4 ark.	151	Gruplararası Gruplarıçi Toplam	13,803	2	6,902	,996	,370
	5-8 ark.	97		2154,569	311	6,928		
	9-12 ark.	66		2168,373	313			
	Toplam	314						
Evde saygı	1-4 ark.	151	Gruplararası Gruplarıçi Toplam	10,061	2	5,030	,893	,410
	5-8 ark.	97		1751,761	311	5,633		
	9-12 ark.	66		1761,822	313			
	Toplam	314						
Toplam SDAGO	1-4 ark.	151	Gruplararası Gruplarıçi Toplam	413,837	2	206,919	1,285	,278
	5-8 ark.	97		50066,548	311	160,986		
	9-12 ark.	66		50480,385	313			
	Toplam	314						

Tablo 34'te program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin arkadaş sayısına göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları arkadaş sayısı değişkeninin öğrencilerin SDAGO puanlarında fark oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 35: Program dışı sportif faaliyet türüne göre duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimlerinin puanlanması

SDAGO	Grup	n	x	ss
Olumlu sosyal davranış	DDE	181	21,55	2,202
	DYK	118	20,98	2,575
	DDE ve DYK	98	21,51	2,421
	Toplam	397	21,37	2,380
Dürüstlük	DDE	181	17,66	1,933
	DYK	118	17,22	2,358
	DDE ve DYK	98	17,62	2,103
	Toplam	397	17,52	2,112
Benlik gelişimi	DDE	181	14,44	1,787
	DYK	118	14,14	1,686
	DDE ve DYK	98	14,77	1,623
	Toplam	397	14,43	1,729
Öz kontrol	DDE	181	12,06	2,716
	DYK	118	11,93	2,666
	DDE ve DYK	98	11,93	2,683
	Toplam	397	11,99	2,687
Okulda saygı	DDE	181	17,97	2,109
	DYK	118	18,16	2,242
	DDE ve DYK	98	18,16	2,362
	Toplam	397	18,08	2,210
Evde saygı	DDE	181	14,28	1,818
	DYK	118	14,25	1,935
	DDE ve DYK	98	14,43	1,788
	Toplam	397	14,31	1,843
Toplam SDAGO	DDE	181	97,96	9,413
	DYK	118	96,69	10,815
	DDE ve DYK	98	98,42	9,953
	Toplam	397	97,70	9,978

Tablo 35'te program dışı sportif faaliyet türüne göre sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 36: Program dışı sportif faaliyet türüne göre öğrencilerin SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Olumlu sosyal davranış	DDE	181	Gruplararası	25,619	2	12,809	2,276	,104	
	DYK	118	Gruplariçi	2217,207	394	5,627			
	DDE ve DYK	98	Toplam	2242,826	396				
Dürüstlük	DDE	181	Gruplararası	15,044	2	7,522	1,692	,186	
	DYK	118	Gruplariçi	1752,064	394	4,447			
	DDE ve DYK	98	Toplam	1767,108	396				
Benlik gelişimi	DDE	181	Gruplararası	20,687	2	10,344	3,505	,031*	YDK<DDK+YDK
	DYK	118	Gruplariçi	1162,794	394	2,951			
	DDE ve DYK	98	Toplam	1183,481	396				
Öz kontrol	DDE	181	Gruplararası	1,532	2	,766	,106	,900	
	DYK	118	Gruplariçi	2857,405	394	7,252			
	DDE ve DYK	98	Toplam	2858,937	396				
Okulda saygı	DDE	181	Gruplararası	3,543	2	1,771	,362	,697	
	DYK	118	Gruplariçi	1930,190	394	4,899			
	DDE ve DYK	98	Toplam	1933,733	396				
Evde saygı	DDE	181	Gruplararası	2,006	2	1,003	,294	,745	
	DYK	118	Gruplariçi	1342,503	394	3,407			
	DDE ve DYK	98	Toplam	1344,509	396				
Toplam SDAGO	DDE	181	Gruplararası	184,146	2	92,073	,924	,398	
	DYK	118	Gruplariçi	39243,975	394	99,604			
	DDE ve DYK	98	Toplam	39428,121	396				

Tablo 36’da program dışı sportif faaliyet türüne göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları faaliyet türüne göre değişkeninin “benlik gelişimi” alt boyutunda DDE+DYK ya katılan çocukların puan

ortalamlarının (14,77±1,623) DYK ya katılan çocukların puan ortalamalarından (14,14±1,686) yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{2,394}=3.505$, $p<.05$). Diğer alt boyutlarda ise program dışı sportif faaliyet türü çocukların puanlarında fark oluşturmamıştır.

Tablo 37: Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin aile gelirlerini algılama durumlarına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Olumlu sosyal davranış	Düşük	18	Gruplararası	26,186	2	13,093	2,327	,099
	Orta	327	Gruplariçi	2216,640	394	5,626		
	Yüksek	52	Toplam	2242,826	396			
Dürüstlük	Düşük	18	Gruplararası	4,538	2	2,269	,507	,603
	Orta	327	Gruplariçi	1762,570	394	4,474		
	Yüksek	52	Toplam	1767,108	396			
Benlik gelişimi	Düşük	18	Gruplararası	3,277	2	1,639	,547	,579
	Orta	327	Gruplariçi	1180,204	394	2,995		
	Yüksek	52	Toplam	1183,481	396			
Öz kontrol	Düşük	18	Gruplararası	42,529	2	21,265	2,975	,052
	Orta	327	Gruplariçi	2816,408	394	7,148		
	Yüksek	52	Toplam	2858,937	396			
Okulda saygı	Düşük	18	Gruplararası	2,255	2	1,128	,230	,795
	Orta	327	Gruplariçi	1931,478	394	4,902		
	Yüksek	52	Toplam	1933,733	396			
Evde saygı	Düşük	18	Gruplararası	,031	2	,016	,005	,995
	Orta	327	Gruplariçi	1344,477	394	3,412		
	Yüksek	52	Toplam	1344,509	396			
Toplam SDAGO	Düşük	18	Gruplararası	181,801	2	90,901	,913	,402
	Orta	327	Gruplariçi	39246,320	394	99,610		
	Yüksek	52	Toplam	39428,121	396			

Tablo 37’de program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin aile gelirlerini algılama durumlarına göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları aile geliri değişkeninin öğrencilerin SDAGO puanlarında fark oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 38: Program dışı sportif etkinliklere katılmayan öğrencilerin aile gelirlerini algılama durumlarına göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması

SDAGO	Grup	n	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Olumlu sosyal davranış	Düşük	20	Gruplararası	67,965	2	33,983	4,396	,013*	1-2
	Orta	263	Gruplarıçi	2404,238	311	7,731			
	Yüksek	31	Toplam	2472,204	313				
Dürüstlük	Düşük	20	Gruplararası	85,516	2	42,758	6,256	,002**	1-2
	Orta	263	Gruplarıçi	2125,608	311	6,835			
	Yüksek	31	Toplam	2211,124	313				
Benlik gelişimi	Düşük	20	Gruplararası	18,437	2	9,219	1,799	,167	
	Orta	263	Gruplarıçi	1593,805	311	5,125			
	Yüksek	31	Toplam	1612,242	313				
Öz kontrol	Düşük	20	Gruplararası	73,821	2	36,911	4,842	,008**	1-2
	Orta	263	Gruplarıçi	2370,691	311	7,623			
	Yüksek	31	Toplam	2444,513	313				
Okulda saygı	Düşük	20	Gruplararası	46,778	2	23,389	3,429	,034*	1-2
	Orta	263	Gruplarıçi	2121,594	311	6,822			
	Yüksek	31	Toplam	2168,373	313				
Evde saygı	Düşük	20	Gruplararası	35,833	2	17,917	3,228	,041*	1-2
	Orta	263	Gruplarıçi	1725,988	311	5,550			
	Yüksek	31	Toplam	1761,822	313				
Toplam SDAGO	Düşük	20	Gruplararası	1808,522	2	904,261	5,778	,003**	1-2
	Orta	263	Gruplarıçi	48671,863	311	156,501			
	Yüksek	31	Toplam	50480,385	313				

Tablo 38’de program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin aile gelirlerini algılama durumlarına göre SDAGO puanlarının tek yönlü ANOVA testi ile yapılan karşılaştırma sonucu sunulmuştur. Analiz sonuçları aile gelirine göre değişkenin “olumlu sosyal davranış, dürüstlük, öz kontrol okulda saygı ve evde saygı” alt boyutunda ve toplam puanda düşük gelire sahip ailelerin çocuklarının puan ortalamaları, orta ve yüksek gelire sahip ailelerin çocuklarının puan ortalamalarından düşük ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

7. TARTIŞMA

7.1 PROGRAM DIŞI SPORTİF FAALİYETLERE KATILMA VE KATILMAMA DURUMUNA GÖRE YAPILAN ANALİZLERİN SONUÇLARININ TARTIŞILMASI (CİNSİYET, SINIF, FAALİYET TÜRÜ)

Program dışı etkinlikler arasında yer alan sportif ders dışı etkinliklere ve beden eğitimi ve spor alanı destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencileri ile bu etkinliklere ve herhangi bir sportif faaliyete katılmayan öğrenciler arasındaki sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimleri açısından incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada program dışı sportif etkinliklere katılanların katılmayanlardan daha yüksek sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim puanlarına sahip oldukları elde edilen bulgular ışığında görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre; program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin puan ortalamaları, sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilere göre puan ortalamalarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Puan ortalamalarına bakıldığında (Tablo 2) program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin olumlu sosyal davranış, dürüŐtlük, benlik gelişimi, öz kontrol, okulda saygı ve evde saygı alt boyut puanlarının program dışı faaliyetlere katılmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya dayanarak, öğrencilerde tüm alt boyutlarda gözlenen değişimlerin program dışı sportif etkinliklere katılımıla sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimlerine olumlu yönde katkıda bulunacağını söyleyebiliriz. Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin puanların yüksekliği dersleri dışında ve ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda gönüllü olarak bir faaliyete katılma, kendini ifade etme, yeteneklerini geliştirme kadar eksikliklerini giderme fırsatı bulabilmelerinden kaynaklanmış olabilir. Bu faaliyetlerde sınıf arkadaşlarından farklı kişilerle arkadaşlık ilişkileri kurma, kendi duygularını ifade etme ve onların duygularını algılama imkanı

bulabilmektedir. Kendi doğru ve yanlışlarını, değer ve yargılarını diğerlerinin değer ve yargılarıyla karşılaştırma ve ahlaki boyutta da kendini düzenleme fırsatı bulmuş olabilirler.

Sağın ve Akbuğa (2019)'ya göre lisanslı spor yapan öğrencilerle spor yapmayan ortaokul öğrencilerinin bazı değişkenler açısından sosyal- duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerini incelediği çalışmasında katılımcıların benlik saygısı düzeyleri rekreatif etkinliklere katılma durumlarına göre farklılaşmaktadır. Rekreasyon etkinliklerine katılan öğrencilerin benlik saygısı katılmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Sağın ve Akbuğa 2019). Benzer olarak Günbay (2020)'ın ortaokul öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, destekleme ve yetiştirme kurslarının beden eğitimi ve spora karşı tutumu ve sportmenlik davranışı için etkili olduğu belirlenmiştir. Buna göre yapılan bu çalışmada okulda saygı ve benlik gelişimi alt boyutlarında benzerliklere rastlanmaktadır. Howie ve ark. (2010) 6-11 yaş aralığında çocuklarla yapmış oldukları çalışmada okul bünyesindeki spor takımlarına, program dışı sportif etkinliklere ya da okulun diğer kulüplerine katılım sağlayan öğrencilerin sosyal yeterliliklerinin, bu tür aktivitelere katılmayan diğer öğrencilere göre yüksek olduğunu belirlemişlerdir (Howie ve ark. 2010). Camire ve ark. (2009)'nın lise öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada okul takımlarında yer alan öğrencilerin sosyal beceri gelişimlerini spor yolu ile geliştirdikleri görülmüştür (Camire ve ark. 2009). Daley ve Leahy (2003) da yapmış oldukları çalışmada ergenlik döneminde program dışı sportif faaliyetlere katılımı pozitif kendini algılama arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Daley ve Leahy 2003). Başka bir beceri olarak iletişimi Yüksel ve Tepeköylü (2010) ortaöğretim öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarında ele almışlar ve ders dışı aktivite olarak spor takımlarında spor yapan öğrencilerin iletişim becerilerinin spor yapmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlemişlerdir (Yüksel ve Tepeköylü 2010).

Program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlama ve katılım sağlamama boyutunda cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde Tablo 4, 5, 6 ve 7'de sırasıyla; katılım sağlayan kız öğrencilerin puan ortalamaları, katılım sağlamayan kız öğrencilere göre puan ortalamalarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Aynı şekilde katılım sağlayan oğlan öğrencilerin puan ortalamaları, katılım sağlamayan oğlan öğrencilere göre puan ortalamalarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Ayrıca katılan grubun kendi içinde cinsiyet değişkeni karşılaştırmasında; katılım sağlayan kız öğrencilerin puan ortalamaları, katılım sağlayan oğlan öğrencilere göre puan

ortalamalarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Katılım sağlamayan oğlan öğrencilerin puan ortalamaları, katılım sağlamayan kız öğrencilere göre puan ortalamalarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu bulguya dayanarak, kız ve oğlan öğrencilerin okul sınırları içerisinde gerçekleştirilen program dışı sportif etkinliklere katılım sağlaması sosyal- duygusal ve ahlaki gelişimlerine etki edebileceği yorumunu yapabiliriz. Ayrıca bu tür faaliyetlere katılımı kız öğrencilerin lehine olan sonuç bizim gibi geleneksel bir toplum için oldukça önemli bir bulgu olduğu söylenebilir.

Program dışı sportif faaliyetlere katılan kız ve oğlan öğrencilerin katılmayanlara göre puanlarının yüksekliği bu tür etkinliklere katılarak arkadaş ortamlarında ya da dış çevrede gerçekleşen toplumumuz tarafından olumsuz davranışlar olarak nitelendirilen alışkanlıklardan uzak duruyor olmaları (Soytürk ve Tepeköylü 2020) olabilir.

Program dışı sportif faaliyetlere katılarak uzak duruyor olmaları bu öğrencilerin olumlu sosyal davranış, dürüstlük, benlik gelişimi ve öz kontrol alt boyutlarında; evde saygı ve okulda saygı alt boyutlarında ise, gruba kendini ait hissetme, sosyal doyuma ulaşma, başarılı olma, takdir edilme vb. kazanımlar sağlamasından kaynaklı olabileceğidir.

Cinsiyet değişkeninde gruplar arasında ise; katılım sağlayan kız ve oğlan öğrencilerden kız öğrencilerin oğlanlara göre olumlu sosyal davranışının yüksek bulunmasının ve katılım sağlamayan kız ve oğlan öğrencilerden oğlanların kız öğrenciye göre evde saygı alt boyutunun yüksek bulunmasının sebepleri kız öğrencilerin ergenlik çağına erkek öğrencilerden daha önce girmesi ve sportif etkinliklere katılım sağlayarak ergenliği daha kolay geçirebilmesi, sportif etkinliklerin vermiş olduğu disiplinle hayatına yön vermesi etkili olmuş olabilir.

Şahin (2010)'in lise öğrencilerinin okul sonrası zamanlarda şiddete yönelmesi ve ders dışı sporla ilişkisini incelediği çalışmasında ders dışı sportif faaliyetlere katılım açısından cinsiyetler arasında anlamlı fark görülmüş, fakat bu farklılık oğlan değil (% 28,3), kız öğrenciler (% 49,9) lehinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Şahin 2010). Başka bir çalışmada fiziksel olarak aktif olma faktörünün ön planda tutulmuş ve araştırmacılar Manisa ili Soma ilçesinde 1000 sporcu arasından rastgele seçilmiş (236 erkek, 89 kadın) toplam 325 oryantring sporcusunun katıldığı araştırmada katılımcıların cinsiyet değişkeni açısından öz saygı düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kadın katılımcıların öz saygı düzeyleri, erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Baş ve Cengiz 2016). Büyükbasmacı (2021)'nin

sporun ahlaki olgunluk düzeyine etkisini incelediği çalışmasında puanlamalara bakıldığında, örneklem grubundaki kızların ahlaki olgunluk skoru (287,92) olarak belirlenirken, erkeklerin ahlaki olgunluk skoru (296,61) olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamasa da erkek bireylerin kızlara göre ahlaki olgunluk skoru daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu bizim çalışmamızda program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlamayan oğlanların kız öğrencilerden evde saygı alt boyutunda yüksek çıkmasını destekler niteliktedir. Gül (2019)'ün yapmış olduğu çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ahlaki olgunluklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiş olup, bayanların ahlaki olgunluk düzey puanı (3,85) erkeklerin ahlaki olgunluk düzey puanı (3,71) olarak belirlenmiştir (Gül 2019).

Program dışı sportif faaliyet türüne göre incelendiğinde (Tablo 15); faaliyet türü değişkenine göre benlik gelişimi alt boyutunda DDE+DYK ya katılan çocukların puan ortalamaları DYK ya katılan çocukların puan ortalamalarından yüksek ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Program dışı sportif faaliyetlerden olan ders dışı etkinlikler ve destekleme ve yetiştirme kursunun her ikisine birden katılım sağlayan öğrencilerin okul bünyesinde gerçekleştirilen aynı zamanda müfredat içerisinde yer alan branşlardan bir tanesini ders dışı etkinliklerde seçmesi ve aynı zamanda destekleme ve yetiştirme kurslarına katılım sağlayarak genel anlamda aktif olma düzeyini arttırması, bu alanda da okul takımı etkinliklerine katılması öğrenciyi hem fiziksel olarak iyi hal durumuna getirmiş olabilir hem de çeşitli gruplara adapte olabilme, farklı yaklaşımlara karşı açık olabilme, farklı arkadaşlıklar edinebilme, farklı kurallara uyum sağlayabilme açısından çok yönlü gelişim sağlamasından kaynaklanıyor olabilir. Dünya Sağlık Örgütü çocuklar ve gençler için haftanın her günü orta şiddetten yüksek şiddete doğru ilerleyecek şekilde en az 60 dakika fiziksel aktivite yapmaları gerektiğini önermektedir. Daha yüksek fiziksel aktiviteye katılım ise gençler için sağlık, fiziksel, zihinsel, bilişsel ve sosyal açıdan fayda sağlayacaktır (Dünya Sağlık Örgütü 2016). Bu açıklamaya dayanarak öğrenciler program dışı sportif faaliyetlere ne kadar sıklıkta katılır ve aktif olurlarsa fiziksel ve sağlıklı olmanın yanı sıra sosyal, duygusal, zihinsel ve bilişsel açıdan da oldukça geliştiklerini söyleyebiliriz.

Program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlama ve katılım sağlamama boyutunda sınıf düzeyi aynı olan grupla yapılan karşılaştırma sonucunda Tablo 8, 9 ve 10'da sırasıyla; 6. sınıf öğrencilerinden faaliyetlere katılanların puan ortalamaları katılmayan öğrencilere göre, 7. sınıf öğrencilerinden faaliyete katılanların puan ortalamaları katılmayan öğrencilere göre ve 8. sınıf öğrencilerinde ise faaliyete katılanların puan

ortalamları katılmayan öğrencilere göre ortalamalarda anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlayan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre yapılan karşılaştırmada 8. sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından düşük olduğu görülmektedir. Aynı şekilde program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlamayan öğrencilerin karşılaştırılmasında ise, 8. sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları 7. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgulara bakıldığında 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin diğer sınıf düzeylerine göre yaşları ilerledikçe ahlaki yargı düzeylerinin düştüğünü söyleyebiliriz. Gürpınar (2014)'ın gerçekleştirmiş olduğu çalışmada spor yapan öğrenciler ergenliğe yaklaştıkça yarışma severlik ve hile gibi antisosyal davranışlarda bulunabildikleri sonucuna ulaşmıştır (Gürpınar 2014). Farklı açıdan Sağın ve Akbuğa (2019)'nın lisanslı spor yapan öğrencilerle spor yapmayan ortaokul öğrencilerin sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerini inceledikleri çalışmanın sonuçlarında 5, 6, 7 ve 8. sınıfta olmanın sporcu öğrencilerin sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimleri açısından fark yaratmadığı sonucuna ulaşmışlardır (Sağın ve Akbuğa 2019). Yaşın ahlaki mantık yürütmede, belirleyici faktör olduğunu ortaya koymuş bazı çalışmalarda bulunmaktadır. Bu çalışmadaki örneklemden büyük yaş grubunda White (1988) yaptığı çalışmasında, yaşı ileri olan fakülte mezunlarının, genç olanlara nazaran daha ileri ahlaki mantık yürütmede bulduklarını ileri sürmüştür (White 1988). White (1975), yaptığı diğer bir çalışmasında da, yaş seviyeleri ile ahlaki yargı düzeyleri arasında benzer sonuçlara ulaşmıştır (White 1975). Turiel, Edwards ve Kohlberg (1978) de, yaşları 10 ile 25 arasında değişen, toplam 113 Türk birey üzerinde Kohlberg'in Ahlaki İnkilem Anketini (MMS) uyguladıkları çalışmalarında, yaş arttıkça, ahlaki yargı evrelerinin yükseldiğini bulmuşlardır (Turiel ve ark. 1978). Armon ve Dawson (1997) da, yaptıkları çalışmalarında, benzer sonuçlara ulaşmışlardır (Armon ve Dawson 1997).

7.2 PROGRAM DIŞI SPORTİF FAALİYETLERE KATILMA VE KATILMAMANIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİNE GÖRE YAPILAN ANALİZLERİN SONUÇLARININ TARTIŞILMASI (OKUL, ANNE-BABA EĞİTİMİ, ANNE-BABA MESLEĞİ, GELİR ALGISI, ARKADAŞ SAYISI VE KARDEŞ SAYISI)

Araştırmanın bulguları incelendiğinde; okul değişkenine göre öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması sonucunda kırsal kesimde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları, merkezi kesimde öğrenim gören öğrencilere göre puan ortalamalarında anlamlı fark olduğu görölmektedir. Puan ortalamalarına bakıldığında (Tablo 3) kırsal kesimde yer alan okuldaki öğrencilerin öz kontrol alt boyut puanı, merkezi kesimde yer alan okuldaki öğrencilerin puanlarından yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya dayanarak, kırsal kesimde yer alan öğrencilerin sosyal çevre ve aile yapıları öz kontrollerinin daha yüksek olmasında etkili olduğunu söyleyebiliriz. Program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlamayan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre sosyal- duygusal ve ahlaki gelişim puanlarının karşılaştırılması sonucunda anlamlı bir farklılık elde edilemezken, program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlayan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre sosyal- duygusal ve ahlaki gelişim puanlarının karşılaştırılması sonucunda üniversite mezunu babaların çocuklarının puan ortalamaları, lise mezunu babaların çocuklarına göre puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olduğu görölmektedir. Ayrıca program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlamayan ortaokul mezunu babaların çocuklarının puan ortalamaları, ilkokul, lise ve üniversite/ lisansüstü mezunu babaların çocuklarına göre düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Puan ortalamalarına bakıldığında sırasıyla; Tablo 16 ve 18'de program dışı sportif etkinliklere katılan üniversite mezunu babaların çocuklarının puan ortalaması okulda saygı alt boyutunda lise mezunu babaların çocuklarının puan ortalamalarından yüksek ve istatiksel olarak anlamlı olduğu, program dışı sportif faaliyetlere katılmayan ortaokul mezunu babaların çocuklarının puan ortalaması okulda saygı alt boyutunda ilkokul, lise ve üniversite/ lisansüstü mezunu babaların çocuklarının puan ortalamalarından düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgulara dayanarak, eğitim seviyesi yüksek olan ebeveyn aile

ortamında çocuklarına sağladıkları katkı sonucunda, çocukların okul içerisindeki davranış şekillerine katkıda bulduklarını söyleyebiliriz. Farklı açıdan Güçlü ve Yentür (2008) milli takım düzeyinde bayan sporcularla yaptıkları çalışmalarında, bayan sporcuların kişisel uyum düzeyi puanının ortalaması baba eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiğini bulmuşlardır. Babalarının eğitim düzeyleri yükseldikçe kişisel uyum düzeyi puanlarının yükseldiği gözleminde bulunmuşlardır. Eski ve Yıldırım (2010) orta öğretim öğrencilerinin kış sporlarına yönelik genel farkındalık düzeyleri üzerinde anne-baba öğrenim durumu verilerinde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Bayraktar (2004)'ın bayan güreşçilerin güreş sporunu algılamalarına yönelik tutumlarının sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişkenlere göre incelediği çalışmasında baba eğitim düzeyi değişkeninde herhangi bir fark bulunamamıştır.

Ayrıca program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlayan ve katılım sağlamayan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre sosyal- duygusal ve ahlaki gelişim puanlarının karşılaştırılması sonucunda (Tablo 12-14) anlamlı fark elde edilememiştir. Bu bulguya dayanarak öğrencilerin program dışı sportif etkinliklere katılım sağlaması, annelerinin eğitim düzeyiyle sosyal- duygusal ve ahlaki gelişimleri açısından herhangi bir etki yaratmadığını söyleyebiliriz. Spor yapan bireylerin anne eğitim düzeyine göre farklı bağımlı değişkenler açısından inceleyen çalışmalara rastlanmıştır. Bayraktar (2011) bayan güreşçiler ile yaptığı bir çalışmada sporcuların güreş sporunu algılamalarında anne eğitim düzeyinin etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ergenlerde sigara kullanımını araştıran bir çalışmanın sonuçlarına göre ise, anne eğitimi düştükçe sigara içmede çevre etkisi artarken; anne eğitimi yükseldikçe çevre etkisine bağlı sigara içme oranı azalmaktadır (Özerkmen, 2004). Bu sonuçların çalışmamızla çelişmesinin sebebi farklı ölçeğin kullanılmış olması ve farklı yaş gruplarının ele alınmasından kaynaklı olabileceğidir.

Program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlamayan öğrencilerin anne meslek grubuna göre sosyal- duygusal ve ahlaki gelişim puanlarının karşılaştırılması sonucunda anlamlı bir farklılık elde edilemezken, program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlayan öğrencilerin anne meslek grubuna göre sosyal- duygusal ve ahlaki gelişim puanlarının karşılaştırılması sonucunda serbest meslek sahibi annelerin çocuklarının puan ortalaması, ev hanımı annelerin çocuklarının puan ortalamalarına göre anlamlı bir fark elde edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında (Tablo 20) program dışı sportif faaliyetlere katılan serbest meslek sahibi annelerin çocuklarının

okulda saygı alt boyut puanlarının ev hanımı annelerin çocuklarına göre daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya dayanarak, serbest meslek sahibi annelerin iş ortamında çalışmasından kaynaklı olarak ev hanımı olan annelere göre daha dışarıya dönük bir yaşam standartları vardır denebilir. Bu şartlardan dolayı ev hanımı olan anneler çocuklarıyla daha çok vakit geçirip, onların yaşantılarının bire bir içinde olmasından kaynaklı bu sonuç elde edilmiş olabilir. Balkan (2019)'ın destekleme ve yetiştirme kursuna devam eden ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin özsaygı karar verme ve problem çözme becerilerini incelediği çalışmasında annesi ev hanımı olan öğrencilerin özsaygı düzeylerinin annesi farklı mesleklerde çalışan öğrencilerden anlamlı bir düzeyde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu çalışmamızı destekler nitelikteyken farklı olarak, Çağlayan ve ark (2008) spor yapan lise öğrencilerinin problem çözme becerisi alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının annelerinin mesleklerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlayan ve sağlamayan öğrencilerin baba meslek grubuna göre SDAGO puanlarının karşılaştırılması sonucunda (Tablo 24-26) anlamlı fark elde edilememiştir. Bu bulguya dayanarak, babaların hangi mesleğe sahip olduğu çocukları için sosyal- duygusal ve ahlaki gelişimleri açısından önem taşımadığını söyleyebiliriz. Çağlayan (2008)'ın spor yapan öğrencilerin problem çözme becerisi alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının babalarının mesleklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesinde puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Çağlayan 2008).

Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin aile gelirini algılama durumlarının karşılaştırılması sonucunda (Tablo 37) orta gelire sahip ailelerin puan ortalamaları, düşük gelire sahip ailelerin puan ortalamalarından olumlu sosyal davranış, dürüstlük, öz kontrol, okulda saygı ve evde saygı alt boyutlarında yüksek ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu bulguya dayanarak iyi ya da orta düzeye sahip ailelerin gelir düzeyi, sosyo- kültürel olarak olumlu bilince sahip olmaları ve çocuklarının daha aktif olmalarına izin vermeleri ile sonuçlanmış olabilir. Pepe ve Kuru (2001)'nin yapmış oldukları çalışma sonucuna göre sahip olunan sosyo-ekonomik yapının, spora katılım düzeylerini etkilediğini bulmuşlardır.

Program dışı faaliyetlere katılım sağlayan öğrencilerin arkadaş sayısına göre sosyal- duygusal ve ahlaki gelişimlerinin karşılaştırılması sonucunda (Tablo 32) 9-12 arkadaşına sahip çocukların puan ortalamaları 5-8 arkadaşına sahip çocukların puan

ortalamalarından olumlu sosyal davranış alt boyutunda yüksek ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Faaliyete katılmayan öğrencilerde ise (Tablo 34) karşılaştırma sonucunda anlamlı fark elde edilememiştir. Bu sonuçlara göre, program dışı sportif faaliyetlere aktif katılım sağlayan öğrenciler katıldıkları etkinliklerde kendi sınıf arkadaşları dışında da arkadaş edindikleri, sosyalleştikleri düşünüldüğünde daha çok arkadaşına sahip olmaları bu farkın oluşmasına neden olmuş olabilir. Farklı açıdan Ekinci (2015)'nin lise öğrencilerinin yalnızlık algılarının rekreasyonel etkinliklere katılımları ve bireysel değişkenleri incelediği çalışmasında katılımcıların sahip oldukları yakın arkadaş sayılarına göre yalnızlık algıları arasında da anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Ekinci 2015).

Program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlayan ve katılım sağlamayan öğrencilerin kardeş sayısına göre sosyal- duygusal ve ahlaki gelişimlerinin karşılaştırılması sonucunda (Tablo 32-34) anlamlı fark elde edilememiştir. Bu bulguya dayanarak, öğrencilerin 1, 2, 3 ve üstü kardeşe sahip olması ya da hiç kardeşinin olmaması gelişimleri açısından etkili bir faktör olmadığını söyleyebiliriz. Çağlayan (2008)'a göre spor yapan öğrencilerin problem çözme becerisi alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının sahip oldukları kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesinde; 1, 2, 3, 4 ve üstü kardeşe sahip olan öğrencilerin problem çözme becerisi alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde Bircan (2021)'in yaz kamplarına katılan öğrencilerin sportmenlik davranışlarının ve spora katılım güdülerinin bazı değişkenlere göre incelediği çalışmasında spora katılım güdüsü puanlarıyla kardeş sayıları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Bircan 2021).

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

8.1 SONUÇ

Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin sosyal- duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin karşılaştırılması sonucunda elde edilen puan ortalamaları program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin puan ortalamalarına göre istatistiksel olarak daha yüksektir.

Araştırmada program dışı sportif faaliyetlere katılan kızların ölçeğin tüm alt boyutlarında (olumlu sosyal davranış, dürüstlük, benlik gelişimi, öz kontrol, okulda saygı ve evde saygı) katılmayan kızların toplam puanlarının ortalamasından yüksek ve istatistiksel olarak farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Program dışı sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan oğlan öğrencilerde ise katılanların dürüstlük, benlik gelişimi, öz kontrol ve evde saygı alt boyutlarında katılmayan oğlan öğrencilere göre fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılan grubun kendi içinde cinsiyet değişkeni karşılaştırmasında ise; program dışı sportif faaliyetlere katılan kız öğrencilerin puan ortalamaları, katılan oğlan öğrencilere göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılım sağlamayan oğlan öğrencilerin puan ortalamaları, katılım sağlamayan kız öğrencilere göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmamızda program dışı faaliyet değişkeninde SDAGO ölçeğinin benlik gelişimi alt boyutunda DDE+DYK kursuna katılan çocukların puan ortalamaları sadece DYK kursuna katılan çocukların puan ortalamalarından yüksek çıkarak anlamlı bir fark elde edilmiştir.

Program dışı sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan öğrencilerin sınıf düzeyi aynı olan grupla karşılaştırılması sonucunda, 6. sınıf öğrencilerinden faaliyetlere katılanların katılmayan öğrencilere göre tüm alt boyutlarda, 7. sınıf öğrencilerinden katılanların katılmayan öğrencilere göre benlik gelişimi ve evde saygı alt boyutunda, 8. sınıf öğrencilerinde ise katılanların katılmayan öğrencilere göre dürüstlük, benlik gelişimi ve evde saygı alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Sınıf düzeyi değişkenine göre incelediğimizde program dışı sportif faaliyetlere katılan 8. sınıf öğrencilerinin tüm alt boyut puanları 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin puanlarından düşük bulunmuştur. Sportif faaliyetlere katılmayan 8. sınıf öğrencilerinde ise; ölçeğin olumlu sosyal davranış, dürüstlük, okulda saygı ve evde saygı alt boyutlarında 7. sınıf öğrencilerine göre anlamlı fark elde edilmiştir.

Okul değişkenine göre program dışı sportif faaliyete katılım sağlayan ve katılım sağlamayan öğrencilerden kırsal kesimde okuyan öğrenciler, merkezi kesimde okuyan öğrencilere göre “öz kontrol” alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Baba eğitim düzeyinde ise katılan öğrencilerin ölçeğin okulda saygı alt boyutunda üniversite mezunu babaların çocuklarının puan ortalamaları lise mezunu babaların çocuklarının puanlarından yüksek bulunarak anlamlı farklılık elde edilmiştir. Katılmayan öğrencilerde ise; okulda saygı alt boyutunda eğitim düzeyi ortaokul olan babaların çocuklarının puan ortalamaları, eğitim düzeyi ilkokul- lise ve üniversite/ LÜ olan babaların çocukların puanlarından düşük olduğu buna göre anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca anne eğitim düzeyi sonuçlarına göre program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlayan ve katılım sağlamayan öğrencilerin karşılaştırılması sonucunda anlamlı fark elde edilememiştir.

Program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin anne meslek grubu değişkenine göre incelenmesi sonucunda, serbest mesleğe sahip annelerin puan ortalamaları ev hanımı annelerden istatiksels olarak düşük bulunmuştur. Katılım sağlamayan grupta ise fark elde edilememiştir. Ayrıca, baba meslek grubu sonuçlarında ise program dışı sportif faaliyetlere katılım sağlayan öğrencilerde ve katılım sağlamayan öğrencilerde herhangi bir fark bulunamamıştır.

Program dışı sportif faaliyetlere katılmayan öğrencilerin aile gelirini algılama durumlarının karşılaştırılması sonucunda orta gelire sahip ailelerin puan ortalamaları, düşük gelire sahip ailelerin puan ortalamalarından olumlu sosyal davranış, dürüstlük, öz kontrol, okulda saygı ve evde saygı alt boyutlarında yüksek ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin aile gelir algısı değişkeninin incelenmesi sonucunda fark elde edilememiştir.

Arkadaş sayısı değişkenine göre yapılan analizde SDAGO ölçeğinin olumlu sosyal davranış alt boyutunda program dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerden 9-12 arkadaőa sahip olanların puan ortalamaları, 5-8 arkadaőa sahip olanların

puanlarından yüksek bulunarak fark yaratmaktadır. Faaliyetlere katılmayan öğrencilerde ise fark bulunamamıştır.

Program dışı sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan öğrencilerin kardeş değişkeni sonuçlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

8.2 ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler:

8.2.1 Uygulama Alanına Yönelik Öneriler

Program dışı sportif etkinliklere katılmayan kız ve oğlan öğrencilerin program dışı sportif faaliyetlere katılımını arttırmak için teşvik edici çalışmalar yapılmalıdır. Bu sayede katılım sağlamayan kız ve oğlan öğrencilerin sosyal- duygusal ve ahlaki gelişim düzeylerinin artacağı söylenebilir.

Ebeveynlere yönelik çeşitli eğitim çalışmaları yapılarak öğrencilerin daha da motive olacağı ve sosyal- duygusal ve ahlaki alanda gelişim sağlayacağı program dışı sportif faaliyetlere çocuklarını yönlendirmeleri konusunda bilgilendirme yapılmalıdır.

Öğrencilerin program dışı sportif etkinliklere katılımlarında beden eğitimi ve spor öğretmeninin rol üstlenmesi sağlanmalı ve bu yönde öğretmenler teşvik edilmelidir.

Okul yöneticileri, program dışı sportif faaliyetlerin beden eğitimi öğretmenleri tarafından ne kadar düzenli, amaçlara ve plana ne kadar uygun bir şekilde gerçekleştirildiği gözlemlenip araştırılmalıdır.

Türkiye genelinde kaç okulda program dışı sportif faaliyetlerin gerçekleştirildiği araştırılmalı ve faaliyet gerçekleştirilmeyen okullar teşvik edilmelidir.

8.2.2 Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgınından dolayı örneklem grubu ileri seviyeye taşınamamıştır. Önümüzdeki dönemlerde örneklem grubunun iyileştirilip daha geniş kitlelere ulaşılması önerilir.

Yapılan bu araştırma Ege bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Bu tarz bir araştırmanın diğer bölgelerindeki sonuçlarının araştırılması önerilir.

Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi dışında program dışı sportif etkinliklere katılım sağlama ve sağlamama değişkeni lisanslı spor yapan öğrenciler gibi başka değişkenlerle de karşılaştırılması dikkate alınmalıdır.

Yapılan çalışmada kullanılan yöntem dışında yeni yapılacak olan çalışmalarda deney, gözlem, eylem araştırması ve görüşme gibi farklı yöntemlerle de sonuçların elde edilip incelenmesi önerilir.

9. KAYNAKLAR

Açak M, Aziz I, Selçuk E. Beden eğitimi öğretmenlerinin el kitabı. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. 2008; 9(3): 67-68.

Akandere M, Baştuğ G, Güler E.D. Ortaöğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2009; 3(1): 65.

Akbaş B, Coşkun R, Bayraktaroğlu S, Yıldırım E. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. 3. Basım. Sakarya Kitapevi. Sakarya, 2004.

Armon C, Dawson TL. Developmental Trajectories in Moral Reasoning Across the Life Span. Journal of Moral Education: 1997; 26(4), 433- 454.

Aydın A. Gelişim ve öğrenme psikolojisi. 2. Baskı. Alfa Yayın: İstanbul; 2000.

Aydın B. Gelişimin Doğası. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. 6. Basım. PegemA Yayıncılık. Ankara, 2004.

Aydos D, Ünlü H. Beden eğitimi ve sporda standartlar geliştirme. 2. Beden Eğitimi Ve Spor Faaliyetlerinin Kurumsal Ve Yapısal Değişim Sürecinde Ortaya Çıkan Problemler Sempozyumu'nda Sunulmuş Bildiri. Sinop, 2012.

Bacanlı H. Gelişim ve Öğrenme. 4. Basım. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara, 2001.

Bakıcıoğlu B. Beden eğitimi ve spor bilimi öğrencilerinin değer sistemleri ve sorun çözmedeki yeterlilikleri. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli, 1998.

Balkan A. Destekleme ve yetiştirme kursuna devam eden ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin özsaygı karar verme ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon; 2019.

Balyiyen H. İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi 2000 yılı müfredatının öğrenci sosyal gelişimine katkısı uygulama sonuçları. Marmara Üniversitesi Din Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 2007.

Baran G. Sosyal gelişim, çocuk gelişimi. 2. Baskı. Ya-Pa Yayınları: İstanbul: 2011; 39(2): 17-51.

Barger R.N. A Summary of Lawrence Kohlber's Strager of Moral Development, 2000. <http://www.nd.edu>.

Bartkus KR. Nemelka B. Nemelka M. ve Gardner P. Clarifying the meaning of extracurricular activity: A literature review of definitions. American Journal of Business Education: 2012; 5(6): 693-704.

Baş M. Cengiz R. Evaluation of orienteering athletes' decision making strategies for some variables. International Journal of Science of Culture and Sport 2016; 4 (2): 477-489.

Başaran F. Psiko-sosyal gelişim. 2. Baskı. Ankara Üniversitesi Basımevi: Ankara; 1992.

Bayrakçı E. Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi. 2007; 14(1): 198-204.

Bayraktar G. Bayan güreşçilerin güreş sporunu algılamalarına yönelik tutumlarının sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişkenlere göre incelenmesi, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi 2011; 13 (1): 39-43.

Beden eğitimi öğretmeni özel alan yeterlilikleri. Öğretmen yeterlilikleri kitabı. Ankara, 2011. (oygm.meb.gov.tr).

Bilgin M, Yazgan İnanç B, Kılıç Atıcı M. Gelişim Psikolojisi. 1. Baskı. Pegem Akademik Yayıncılık: Ankara; 2018.

Binbaşoğlu C. (1992). Çocuk eğitiminde yeni yöntemler. Çağdaş Eğitim 1992; 16(116); 24- 28.

Binbaşoğlu C. Ders dışı etkinliklerin niteliği, önemi ve değeri. Çağdaş Eğitim: 1982; 108,28-41.

Bircan Ş. Çağrı Çetin M. Yaz kamplarına katılan öğrencilerin sportmenlik davranışlarının ve spora katılım güdülerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi: 2021;5(1): 1-12.

Bozbayındır F, Kara M. Destekleme ve yetiştirme kurslarında (DYK) karşılaşılan sorunlar ve öğretmen görüşleri temelinde çözüm önerileri, International Conference On Research in Education and Science. 2017; 7(2): 336-349.

Bozdoğan A.E, Yalçın N. Bilim merkezlerinin ilköğretim öğrencilerinin fene karşı ilgi düzeylerinin değişmesine ve akademik başarılarına etkisi. Ege Eğitim Dergisi. 2006; 2(7): 95-114.

Bukatko D, Daehler MW. Child development: A thematic approach. Nelson Education: 2012.

Camire M, Trudel P, Forneris T. High school athletes' perspectives on support, communication, negotiation and life skill developmet. Qualitative Research in Sport and Exercise, 2009; 1(1), 72-88.

Canpolat U. Destekleme ve yetiştirme kursları bağlamında sosyal bilgiler öğretmenleri, kurs merkezi yöneticileri ve öğrenci görüşleri. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Eskişehir ili örneği), Yüksek Lisans Tezi. Samsun, 2017.

Clouse B. Ergenlerde ahlâk gelişimi ve cinsellik. Çeviren Gündüz T. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1991; 9(9): 1-39.

Cohen J, Onunaku N, Clotheir S, Pappé J. Helpin young children succeed: Strategies to promote early childhood social and emotional development. (Research and policy report). Wahington, D.C; Netional Conferance of State Legislatures, 2005.

Cüceloğlu D. Yeniden insan ve davranışı. Remzi Kitabevi: İstanbul; 1994.

Çağdaş A, Şahin Z. Çocuk ve ergenlerde sosyal ve ahlak gelişimi. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara; 2002.

Çağlayan A. 12-15 yaş grubu spor yapan öğrencilerle spor yapmayan öğrencilerin okul başarıları yönünden karşılaştırılması. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya, 2004.

Çalışal N. Süt çocukluğu ve okulöncesi dönemde sosyal gelişim. Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü. Çocuk gelişimi ve eğitimi el kitabı: Ankara; 1977.

Çıkmaz C. Rekreatif etkinliklere katılan üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Batman, 2020.

Çoban B, Ünveren A. Beden eğitimi ve oyun öğretimi. Alobel Yayın Dağıtım:

Daley AJ, Leahy J. Self-perceptions and participation in extracurricular physical activities. Physical Educator, 2003; 60(2),13-20.

Demirel Ö. Kuramdan uygulamaya program geliştirme. Pegem A yayıncılık: Ankara; 2000.

Demirhan İşcan C. Eğitimde program dışı etkinlikler ve değerler eğitimi. N. Köksal ve Z. Ayvaz Tuncel (Ed.).Eğitimde program dışı etkinlikler. Pegem Akademi: Ankara; 2019.

Doğan Y. İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. Uludağ Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi. Sosyal Bilimler Dergisi. 2007; 8(13): 155-187.

Doherty J. Hughes M. Child development: Theory and practice ; 2014, 0-11.

Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi. DSÖ Avrupa Bölgesi 2016- 2025 için fiziksel aktivite stratejisi (2016).

Ekinci N. Temel Kavramlar. N. Köksal ve Z. Ayvaz Tuncel (Ed.). Eğitimde program dışı etkinlikler. Pegem Akademi: Ankara; 2019.

Ekinci NE. Demirel M. Harmandal Demirel D. Işık U. Lise öğrencilerinin yalnızlık algılarının rekreasyonel etkinliklere katılımları ve bireysel değişkenlere göre incelenmesi. Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi: 2015; 2(2): 71-78.

Elias MJ. Noyman SJ. Duffell JC. Scaling up high- quality social-emotional and character development in all schools: A set of policy recommendations to the US secretary of education. In Emotional Intelligence in Education. 2008; 321-350.

Er G. Çamlıyer H. Çamlıyer H. Çobanoğlu G. Er N. Çocuk ve ergenlerde spor etkinliklerinin davranış ve sosyal gelişim üzerine etkileri. Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Manisa: 1999; 3 (3): 34-38.

Erdoğan İ. Mercan ÇS. Kılıçaslan Çelikkol A. Poyraz C. Ergin T. Ergin H. Demir İ. Köseoğlu SA. İşmen Gazioğlu A. Gelişim Psikolojisi. E Ergin H. Köseoğlu SA. (Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık: İstanbul; 2017.

Ergün M. Destekleme ve yetiştirme kurslarının yönetici, öğretmen, öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ, 2017.

Esen Aygün H. Şahin Taşkın C. Identifying psychometric properties of the social-emotional learning skills scale. Educational Policy Analysis and Strategic Research. 2017; 12(2): 43-61.

Eski T. Yıldırım I. Ortaöğretim öğrencilerinin kış sporlarına yönelik farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi (Kastamonu ili Örneği). 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi: Antalya; 2010; 176- 178.

Feldman RS. Child development: A topical approach, 1st edition: 2014.

Feldman, RS. (2018). Development across the life span: 2018. ISBN-13: 9780134225890.

Fleming J. Piaget, Kohlberg, Gilligan, and Others on Moral Development. Copyright. 2006;1-25.

Gezer H. Spor yapan ve spor yapmayan emniyet teşkilatı mensuplarının yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı (Malatya İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Malatya, 2014.

Güçlü M. Yentür J. Milli takım düzeyindeki elit bayan sporcuların kişisel ve sosyal uyum düzeyleri ile bedenlerini algılama düzeylerinin karşılaştırılması. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2008, 6(4): 183-192.

Gül G. Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi (Doç. Dr. Hakan Akçay). İstanbul, 2019.

Gülay O. Ortaöğretim 9.sınıf beden eğitimi dersinde, işbirlikçi oyunların öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine ve beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının etkisi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Bolu, 2008.

Gültekin F. Psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışma, sosyal hizmet öğrencilerinin ahlaki yargı yeteneklerinin incelenmesi. International Online Journal of Educational Sciences. 2011;3(1): 220-244.

Günbay Ş. Destekleme ve Yetiştirme Kursuna Katılan Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor Tutumları, Sportmenlik Davranışları ve Uygulama Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2020; 28 (2): 1-21.

Gür H. Küçükoğlu S. Yaşlılık ve fiziksel aktivite. Roche Yayınları 1992.

Gürpınar B. Sporcu Ortaokul ve lise öğrencilerinin spora ait değişkenler açısından ahlaki karar alma tutumları. Eğitim ve Bilim 2014; 39(176).

Güven İ. Okul öncesi eğitim evresinde sosyal etkinlikler ve yaratıcı drama. Yaratıcı Drama Dergisi. 2006; 1(1): 89-98.

Heper E. Sertkaya Ö. Koca C. Ertan H. Kale M. Tekerli S. Karabudak E. Demirhan G. Spor bilimlerine giriş. 1. Basım. Anadolu Üniversitesi Yayın: Eskişehir, 2012.

Howie LD. Lukacs SL. Pastor PN. Reuben CA. Mendola P. Participation in activities outside of school hours in relation to problem behavior and social skills in middle childhood. Journal of School Health, 2010; 80(3), 119-125.

Hökelekli H. Çocukta ahlak gelişimi ve eğitimi. (içinde). Çocuk gelişimi ve eğitimi. H. Ayhan (Ed). Ensar Neşriyat: İstanbul; 1998; 185-216.

Hölekeli H. Din psikolojisi. TDV Yayıncılık. Ankara, 1993.

İnanç B. Bilgi M. Atıcı MK. Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi. 2. Basım. Nobel Kitapevi. Adana, 2005.

İpbüken Y. Türk sporu, beden eğitimi ve politikaları, Türk- Alman kültür diyalogunda spor ahlakı ve spor felsefesine yeni yaklaşımlar. Meye Matbaacılık ve Yayıncılık. İstanbul, 1991.

İşler H. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri El Kitabı. Ankara, 2001.

Ji P. Dubois DL. Flay BR. Social- emotional and character development scale. Journal of Research in Character Education. 2013; 9(2): 121-147.

Kanık Tetik A. İlköğretim çağı çocuğunun ahlâk gelişiminde manevi değerlerin etkisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Yrd. Doç. Dr. Öznur Özdoğan). Ankara, 2006.

Karademir E. Öğretmen ve öğretmen adaylarının fen ve teknoloji dersi kapsamında okul dışı öğrenme etkinliklerini gerçekleştirme amaçlarının planlanmış davranış teorisi yoluyla belirlenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara, 2013.

Karakavak Çırak G. Üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı yetenekleri ve ahlaki yargı yetenekleri ile kendini gerçekleştirme düzeylerinin karşılaştırılması. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Prof. Dr. Turan Akbaş). Adana, 2006.

Karaküçük S. Beden eğitimi öğretmenlerinin eğitimi. Gazi Üniversitesi Yayın No:146. Ankara, 1989.

Karasar N. Araştırmalarda rapor hazırlama. 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.sti. Sekizinci Basım. Ankara, 1996.

Karasar N. Bilimsel araştırma yöntemleri. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara, 2008.

Karlı A. İlköğretim okullarında sosyal kulüp çalışmalarının öğrencilerin yöneticilik niteliklerinin gelişmesine katkısı. Gazi Üniversitesi İşletme Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2006.

Kışlalı AT. Demokrasi eğitiminde öneriler, demokrasi için eğitim. Ted Yayıncılık. Ankara, 1989.

Kulaksızoğlu A. Ergenlik psikolojisi. Büyük Fikir Kitapları Dizisi, Remzi Kitapevi. Ankara, 1998.

Küçükbaş Duman F. Sporun sosyal bütünleşme üzerine etkileri. İstanbul Üniversitesi. Spor Eğitim Dergisi. 2020; 4 (3): 169-177.

Marshall Gary D. Philip G. Zimbardo. Yetersiz açıklanmış fizyolojik uyarılmanın duygusal sonuçları. Kişilik ve Sosyal Psikoloji Dergisi: 1979; 37(6): 970-988.

McLeod SA. Piaget's theory of moral development. Simply Psychology: 2015.

MEB. Destekleme ve Yetiştirme Kursu Tanıtım Kitapçığı. Ankara, 2016.

MEB. Milli Eğitim Bakanlığı örgün ve yaygın eğitimi destekleme ve yetiştirme kursları yönergesi. Ankara, 2014.

MEB. O.B.S.İ.O.B İlköğretim okulları, ortaokullar, lise ve dengi okullarda beden eğitimi öğretmenlerinin ders içi ve ders dışı çalışmaları talimatı. Milli Eğitim Basımevi. Ankara, 1990.

Moller S. Moral Development, Why Care?. Aalborg Universitet, İnstitut for Kommunikation. Martch 2009;79-97.

N. Köksal. Okulda program dışı etkinliklerin önemi ve uygulamadaki güçlükler. N. Köksal ve Z. Ayvaz Tuncel (Ed.). Eğitimde program dışı etkinlikler. Pegem Akademi: Ankara; 2019.

NYS Department of Health Early Intervention Coordinating Council (nd). Meeting the Social-Emotional; 2021.

Odyakmaz Z. Güzel O. İdarenin uygulamaları bakımından idare, etik ve ahlâk. Ankara Barosu Dergisi: 2013; 3, 19-56.

Oğuzkan AF. Eğitim terimleri sözlüğü. Türk Dil Kurumu. Ankara Üniversitesi Basımevi: İatanbul; 1981.

Oğuzkan Ş. Oral G. Okul öncesi eğitimi (Preschool Education). National Education Printing House: İstanbul; 2003, 45-50.

Oktay A. Okul öncesi dönem (3-6 yaş). Ana-baba okulu içinde. Remzi Kitabevi: İstanbul; 1998.

Özdemir MÇ. Öğretmenlik mesleğine giriş. 1.Baskı. Asil Yayın Dağıtım: Ankara; 2003.

Özerkmen N. Ergenlerde sigara içme davranışını etkileyen faktörlerin sosyolojik analizi. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi 2004; 7(1): 77-105.

Park N. Character strengths and positive youth development. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2004; 591(1): 40-54.

Parke RD. Gouvain M. Child Psychology: A Contemporary Viewpoint. McGraw-Hill: 2009.

Pepe H. Kuru E. Spor yapan ve yapmayan bayanların sosyo-ekonomik seviyelerinin araştırılması. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 2001; 21(3): 209-221.

Püsküllüoğlu A. Arkadaş Türkçe Sözlük. Arkada Yayınları. Ankara, 1994.

Resmi Gazete. Sayı: 18941, Sayfa: 26, Ankara 1983.

Saarni C. Cognition, Context and Goals: Significant Components in Social-Emotional Effectiveness. Social Development. 2001; 10(1): 125-127.

Sağın AE. Akbuğa T. Lisanslı spor yapan öğrencilerle spor yapmayan ortaokul öğrencilerinin bazı değişkenler açısından sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim düzeyleri. Journal of Global Sport and Education Research. 2019; 2(1): 45-56.

Santrock JW. Yaşam Boyu Gelişim. Çeviren Yüksel G. Nobel Akademik Yayıncılık: İstanbul; 2017.

Saracoğlu AS. Altıparmak E. Cücü K. Beden eğitimi öğretmen adaylarının program ve öğretimine ilişkin sorunları. Ege Üniversitesi Performans Dergisi. İzmir, 1995; 1(2): 35-38.

Sayer F. Can Y. Türkel Ç. İlköğretim çağı öğrencilerinin sportif faaliyetlerine katılım düzeyi ile iletişim düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sakarya, 2010.

Sayın E. Ortaöğretimde okuyan öğrencilerin beden eğitimi dersine bakış açılarının incelenmesi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, 2014.

Selçuk T. Ortaöğretim öğrencilerinin ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımı ve sorunları. Mersin Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. Mersin, 2006.

Selçuk Z. Eğitim Psikolojisi. Pegem Yayıncılık. Ankara, 1995.

Senemoğlu N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Ertem Yayıncılık: Ankara; 1997.

Senemoğlu N. Gelişim Öğrenme ve Öğretme. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara, 2009.

Seygen M. Yaratıcı drama yoluyla verilen sosyal beceri eğitiminin anaokulu çocuklarının sosyal gelişimlerine ve yaratıcılıklarına etkisi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, 2016.

Soytürk M. Tepeköylü Öztürk Ö. Ders dışı sporla ilgili oyunların lise öğrencilerinin davranış örüntülerine etkisi. Eğitim ve Bilim: 2020; Cilt:45, Sayı: 202 327-343.

Söderhamn O. Bjornestad J. Skisland A. Cliffordson C. Construct Validity of the Moral Development Scala for Professionals. Journal of Multidisciplinary Healthcare. May 2011;4: 165-170.

Sözer Çapan A. 3-11 yaş çocuklarının ahlak gelişimlerinin Piaget'in ahlaki gelişim kuramına göre incelenmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Yrd. Doç. Dr. Oya Ramazan). İstanbul, 2005.

Şahin M. Lise öğrencilerinin okul sonrası zamanlarda şiddete yönelmesi ve ders dışı sporla ilişkisi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Prof. Dr. Osman İmamoğlu). Samsun, 2010.

Şirin EF, Çağlayan HS, Çetin MÇ, İnce A. Spor yapan lise öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2008; 2(2): 98-110.

Şirinkan A. Özel öğretim yöntemleri (I-II). Sefa Kırtasiye Matbaa. Erzurum, 2002.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı (Ortaokul 5,6,7 ve 8. Sınıflar). Ankara, 2018.

T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. Türkiye Fiziksel Aktivite Rehberi. 2. Basım. Ankara, 2014.

Tiryaki Ş. Erdil G. Acar M. Emlek Y. Sporcu ve sporcu olmayan gençlerin kişilik özellikleri. Spor Hekimliği Dergisi. İzmir. 1991; 26(1): 21-23.

Tokcan H. Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara, 2015.

Turiel E. Edward C. Kohlberg L. Moral Development in Turkish Children Adolescent and Young Adults. Journal of Cross Cultural Psychology: 1978; 9(1), 75-86.

Ülgen G. Eğitim Psikolojisi Alkım Yayınevi: İstanbul; 1997: 88-91.

Üstüner F. Yetişkinliğe bir adım kala: Ergen Sağlığı Kitabı. 1. Basım. Göktuğ Yayıncılık. Ankara, 2015.

White C. Moral development in Bahamian school children: A cross-cultural examination of Kohlberg's stages of moral reasoning. *Developmental Psychology*: 1975; 11(4), 535-536.

White CB. Age Education and Sex Effects on Adult Moral Reasoning. *International Journal of Aging and Human Development*: 1988; 27(4), 271-281.

Wright D. Croxen M. Ahlak yargısının gelişimi (çev. D. Öngen). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi: 1989; 22 (1), 289-310.

Yaşın İ. İlköğretim 2. Kademe ve ortaöğretimde ders dışı etkinliklere katılan öğretmen ve öğrencilerin ders dışı etkinliklerden beklentileri. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yozgat İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Yozgat, 2002.

Yavuzer H. Ana-baba ve çocuk. Remzi Kitabevi: İstanbul; 1995.

Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi. Altın Kitaplar Yayınevi. İstanbul, 1984.

Yavuzer H. Çocuk psikolojisi. Remzi Kitapevi: İstanbul; 1994.

Yeşilyaprak B. Eğitimi alışverişi (Eğitim Psikolojisi). Pegem-A Akademi Yayıncılık: Ankara; 2007.

Yörükoğlu A. Çocuk ruh sağlığı. Özgür Yayınları: İstanbul; 1994.
Zenginleştirme Kaynakları.

Yüksel Y, Tepeköylü Ö. Ortaöğretimde sporcu öğrencilerle spor yapmayan öğrencilerin iletişim becerisi düzeyleri. 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi: Antalya; 2010; 454-457.

10. EKLER

EK 1: MCBÜ- SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ TEZ KONUSU ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 04/10/2019-E.82549

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 28233352-302.14.01-
Konu : Öztin ÖZÇELİK'in Tez Konusu

SBE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Enstitümüzün 20.09.2019 tarih ve 30/20 sayılı Yönetim Kurulu Toplantısında, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programı 171379003 numaralı öğrencisi Öztin ÖZÇELİK'in tez konusunun, etik kurul onayı alınması kaydı ile "Program Dışı Etkinliklere Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal ve Ahlakî Gelişimlerinin İncelenmesi" olarak belirlenmesine **OY BİRLİĞİ** ile karar verildi.

Bulgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmza
Prof. Dr. Ömer TETİK
Enstitü Müdürü

EK 2: MCBÜ- TIP FAKÜLTESİ, ETİK KURUL ONAYI

T.C.
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Tıp Fakültesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu
Karar Formu

KARAR TARİH / NO	11/ 12 / 2019/ 20.478.486						
ARAŞTIRMANIN ADI	Program Dışı Etkinliklere Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişimlerinin İncelenmesi						
SORUMLU ARAŞTIRMACI	Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK - Spor Bilimleri Fakültesi						
ARAŞTIRMA EKİBİ	Özün ÖZÇELİK						
ARAŞTIRMANIN NİTELİĞİ	UZMANLIK TEZİ ☐	YÜKSEK LİSANS-DOKTORA-TEZİ ☒	AKADEMİK AMAÇLI ☐				
DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	03 /12 / 2019 / Tarih ve 53479 Sayılı; araştırma dosyası						
KARAR BİLGİLERİ	Araştırma dosyası incelenmiş, bilimsel ve etik açıdan UYGUN olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.						
Unvanı/Adı/Soyadı		Araştırma ile ilişkisi Olan Üye	Toplantıya Katılmayan Üye	Unvanı /Adı /Soyadı		Araştırma ile ilişkisi Olan Üye	Toplantıya Katılmayan Üye
Prof. Dr. Murat DEMET Psikiyatri AD	---	☐	☒	Doç. Dr. Selhan ÖZBEY Spor Bilimleri Fakültesi		☐	☐
Prof. Dr. Betül ERSOY Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD		☐	☐	Dr. Öğr. Üyesi Selim ALTAN Tıp Tarihi ve Etik AD		☐	☐
Prof. Dr. Beyhan Cengiz ÖZYURT Halk Sağlığı AD		☐	☐	Doç. Dr. Nurgül Güngör TAVŞANLI Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü		☐	☐
Prof. Dr. Pınar ÇELİK Göğüs Hastalıkları A.D.		☐	☒	Mukadder YILMAZER Avukat		☐	☐
Prof. Dr. Ömer TETİK Kalp Damar Cerrahisi A.D.		☐	☐	Sivil Üye Hüseyin TUNÇAY		☐	☐
Doç. Dr. Tuğba ÇAVUŞOĞLU Farmakoloji AD		☐	☒	-----		☐	☐
Etik Kurulumuzun kararı yukarda belirtilmiştir. <u>Araştırmanız Her Hangi Bir Aşamada Etik Kurulumuzun “İzleme – Denetleme” Görevi Gereği Lüzumu Halinde Haberli / Habersiz Olarak Denetlenebilir.</u> Araştırma Başvuru Formunun Taahhütname – Bölüm E kısmında belirtilmiş olan hususların dikkate alınarak istenilen bilgilerin Etik Kurulumuza zamanında iletilmesi konusunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.							

Prof .Dr. Murat DEMET
BASKAN

EK 3: ÖĞRENCİ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

ÇALIŞMANIN ADI (Araştırma başvuru formunda bölüm A.2'de yer alan araştırma adı kullanılmalıdır.) :

Program Dışı (Ders Dışı Etkinliklere ve Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına) Etkinliklere Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal- Duygusal ve Ahlaki Gelişimlerinin İncelenmesi

Bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını bilgilerinizin nasıl kullanılacağını çalışmanın neleri içerdiğini ve olası yararlarını risklerini ve rahatsızlık verebilecek konuları anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız ve eğer istiyorsanız özel veya aile doktorunuzla konuyu değerlendiriniz. Eğer çalışmaya katılmaya karar verirsiniz imzalamanız için size bu Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu verilecektir. Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz. Eğer isterseniz, bu çalışmaya katılımınızla ilgili olarak hekiminiz / aile doktorunuz bilgilendirilecektir. Çalışma amacıyla yapılan normal muayeneler sırasında istenilen tetkikleriniz dışındaki tüm laboratuvar testleri çalışma destekleyicisi tarafından karşılanacak; size veya bağlı bulunduğunuz özel sigorta veya resmi sosyal güvenlik kurumuna ödetilmeyecektir.

ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI: Eğitim, yaşam boyu devam eden bir süreçtir. İnsan yaşamının her döneminde, her an bir şeyler öğrenerek davranışçılık ekolünün iddiasına göre, davranış repertuarına bir şeyler eklemektedir. Bu nedenle, eğitimi ve öğrenmeyi sadece okul yaşamıyla sınırlandırmak, eğitimcilerin kabul etmediği bir gerçektir. Öğrenci, sınıf ve okul saatleri dışında, sosyal ve doğal çevre ile etkileşmekte ve toplumda var olan bütün sosyal ve kültürel kurum, olgu ve değerlerden etkilenmektedir. Günümüzde yapılmakta olan ders dışı etkinlikler ve destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin sportif etkinliklere katılım sağlayan öğrenci topluluğu ile bu etkinliklere katılım sağlamayan öğrenciler arasındaki sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimleri açısından bir inceleme yapılması amaçlanmıştır. Öğrenciler üzerinde yapılacak olan Sosyal-Duygusal ve Ahlaki gelişim ölçeği ile beraber spor yapma durumuna göre incelenmesi, öğrencilerin bu durumdan ne kadar etkilendiğini ortaya koyacaktır. Bu çerçevede çalışmanın amacı ders dışı etkinlikler ve destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ve hiçbir sportif faaliyete katılmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimleri açısından bir incelemedir.

CALIŞMA İŞLEMLERİ:

(Gönüllüden kan alınacak ise kan miktar 2 ml (bir çay kaşığı) / 5 ml (bir tatlı kaşığı) şeklinde belirtilmelidir Çalışma işlemlerinin hasta açısından yan etkileri, riskleri ve rahatsızlıkları açıklanmalıdır.)

Bu çalışmaya gönüllü katılım sağlayarak yan etki, risk veya rahatsızlık oluşturacak herhangi bir durumla karşılaşmayacaksınız. Gönüllü öğrencilerin katılımı ile Sosyal, Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu doldurmaları gerekmektedir. Bu ölçek aracılığı ile öğrencinin iletişim becerilerini, sosyal gelişimi, duygusal gelişimi ve ahlaki gelişimi ders dışı etkinliklere ve destekleme ve yetiştirme kurslarına katılımı sonucunda gelişimin ne düzeyde olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu çalışmaya katılımdaki gönüllülük kararınız olumlu veya olumsuz yönde ders geçme notunuzu etkilemeyecektir. Ölçek uygulamaları yaklaşık 15 dk zamanınızı alacaktır.

CALIŞMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Çalışmaya gönüllü katılım sağlamanız durumunda sosyal, duygusal ve ahlaki alandaki meydana gelmesi umulan gelişmeler konusunda farkındalığınızın oluşması yönünde çaba sarfedilecektir. Gönüllülük sunmadığınız takdirde ölçeği doldurmak için zorlanmayacaksınız.

GÖNÜLLÜYE UYGULANACAK İŞLEMLERİN OLASI ZARARLARI NELERDİR?

Veriler kağıt-kalem ölçeği yapısında gerçekleşeceğinden risk teşkil etmemektedir.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Kişisel bilgileriniz sadece bilimsel çıkarım yapabilmek amacıyla kullanılacaktır. Bilgileriniz siz ve araştırmacılar haricinde üçüncü şahıs veya kuruluşlarla paylaşılmayacaktır.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER:

1. Dr. Öğr. Üyesi Mümine SOYTÜRK
2. Özün ÖZÇELİK

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri doktorumla ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Doktorum saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

<i>Gönüllü Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

<i>Veli / Vasinin Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

<i>Tanık¹ Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

<i>Araştırmacı² Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

1: Gönüllünün bilgilendirilme işlemine başından sonuna dek tanıklık eden kişi

2:Gönüllüyü araştırma hakkında bilgilendiren kişi

EK 4: MANİSA VALİLİĞİ ARAŞTIRMA İZİNİ

EK 5: ÖLÇEĞİ GELİŞTİREN YAZARDAN ALINAN İZİN YAZISI

156

Kayhan BOZDÖN - Kemal BAŞTEMİR

Ek: Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO) Türkçe Formu*

Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO)	Hiz Kabulüyorum	1 Kabulüyorum	2 Kabulüyorum	3 Kabulüyorum	4 Kabulüyorum
1. Arkadaşlarımla güzel güzel oynarım.	1	2	3	4	
2. Kuyruğa girdiğimde sıranın gelmesini sabırla beklerim.	1	2	3	4	
3. Okulda öğretmenimle ve diğer yetişkinlerle saygılı bir şekilde konuşurum.	1	2	3	4	
4. Yanlış bir şey yaptığımda özür dilerim.	1	2	3	4	
5. Anne ve babamla nazik bir şekilde konuşurum.	1	2	3	4	
6. Daha iyi bir insan olmaya çalışırım.	1	2	3	4	
7. Arkadaşlarım için iyi olan şeyleri yaparım.	1	2	3	4	
8. Beni kimse görmediğinde bile kurallara uyarım.	1	2	3	4	
9. Okulda öğretmenimi ve diğer yetişkinleri sözlerim kesmeden dinlerim.	1	2	3	4	
10. Olabileceğim kadar iyi olmaya çalışırım.	1	2	3	4	
11. İnsanlara doğru ne tür onu söylerim.	1	2	3	4	
12. Anne ve babamın kurallarına uyarım.	1	2	3	4	
13. Arkadaşlarım üzgün olduğunda onları neşelendirmeye çalışırım.	1	2	3	4	
14. Benimle dalga geçen veya bana lakap takan çocuklara aldırış etmem.	1	2	3	4	
15. Okulda öğretmenimin ve diğer yetişkinlerin talimatlarına uyarım.	1	2	3	4	
16. Benden farklı olan çocuklara karşı iyi davranırım.	1	2	3	4	
17. Anne ve babamın sözlerini kesmeden dinlerim.	1	2	3	4	
18. Bir şeyi başarama kadar denemeye devam ederim.	1	2	3	4	
19. İnsanlara verdiğim sözleri tutarım.	1	2	3	4	
20. Ben iyi bir arkadaşım.	1	2	3	4	
21. Kendim için hedefler belirlerim (Örneğin: Gelecek için planlar yaparım).	1	2	3	4	
22. Okul kurallarına uyarım.	1	2	3	4	
23. Bana nasıl davranmasımdan hoşlanıyorsa, arkadaşlarıma da öyle davranırım.	1	2	3	4	
24. Yanlış bir şey yaptığımda da gerçeği söylerim.	1	2	3	4	
25. Hatırlarım kabul ederim.	1	2	3	4	
26. Eydeki kurallara uyarım.	1	2	3	4	
27. Arkadaşlarımla tartıştığı zaman sözlerime hakkım olurum.	1	2	3	4	
28. Okulda öğretmenimin ve diğer yetişkinlerin kurallarına uyarım.	1	2	3	4	

*Not: Referans göstererek yazarlardan izin alınmadan kullanılabilir.

EK 6: SOSYAL- DUYGUSAL VE AHLAKİ GELİŞİM ÖLÇEĞİ

Değerli öğrenciler, bu çalışmanın amacı program dışı etkinliklere katılan ortaokul öğrencilerinin sosyal- duygusal ve ahlaki gelişimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Lütfen aşağıdaki ifadelerin size ne derece uyduğunu daire içine alınız. Yani cevabımızı 1'den 4'e doğru derecelendiriniz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Eğer çalışmaya katılmayı istiyorsanız, soruları cevaplamaya başlayabilirsiniz. Bilgilerinin üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır, sadece bilimsel amaçlı olarak değerlendirilecektir. Katılımınız için teşekkürler.

Yük. Lis. Öğr. Özün ÖZÇELİK
Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK

Sosyal-Duygusal ve Ahlaki Gelişim Ölçeği (SDAGO)	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Arkadaşlarımla güzel güzel oynarım.	1	2	3	4
2. Kuyruğa girdiğimde sıramın gelmesini sabırla beklerim.	1	2	3	4
3. Okulda öğretmenimle ve diğer yetişkinlerle saygılı bir şekilde konuşurum.	1	2	3	4
4. Yanlış bir şey yaptığımda özür dilerim.	1	2	3	4
5. Anne ve babamla nazik bir şekilde konuşurum.	1	2	3	4
6. Daha iyi bir insan olmaya çalışırım.	1	2	3	4
7. Arkadaşlarım için iyi olan şeyleri yaparım.	1	2	3	4
8. Beni kimse görmediğinde bile kurallara uyarım.	1	2	3	4
9. Okulda öğretmenimi ve diğer yetişkinleri sözlerini kesmeden dinlerim.	1	2	3	4
10. Olabileceğim kadar iyi olmaya çalışırım.	1	2	3	4
11. İnsanlara doğru ne ise onu söylerim.	1	2	3	4
12. Anne ve babamın kurallarına uyarım.	1	2	3	4
13. Arkadaşlarım üzgün olduğunda onları neşelendirmeye çalışırım.	1	2	3	4
14. Benimle dalga geçen veya bana lakap takan çocuklara aldırış etmem.	1	2	3	4
15. Okulda öğretmenimin ve diğer yetişkinlerin talimatlarına uyarım.	1	2	3	4

16. Benden farklı olan çocuklara karşı iyi davranırım.	1	2	3	4
17. Anne ve babamın sözlerini kesmeden dinlerim.	1	2	3	4
18. Bir şeyi başarana kadar denemeye devam ederim.	1	2	3	4
19. İnsanlara verdiğim sözleri tutarım.	1	2	3	4
20. Ben iyi bir arkadaşım.	1	2	3	4
21. Kendim için hedefler belirlerim (Örneğin: Gelecek için planlar yaparım).	1	2	3	4
22. Okul kurallarına uyarım.	1	2	3	4
23. Bana nasıl davranılmasından hoşlanıyorsam, arkadaşlarıma da öyle davranırım.	1	2	3	4
24. Yanlış bir şey yaptığımda da gerçeği söylerim.	1	2	3	4
25. Hatalarımı kabul ederim.	1	2	3	4
26. Evdeki kurallara uyarım.	1	2	3	4
27. Arkadaşlarımla tartıştığım zaman sınırlarıma hâkim olurum.	1	2	3	4
28. Okulda öğretmenimin ve diğer yetişkinlerin kurallarına uyarım.	1	2	3	4

EK 7: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1- Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

2- Yaşınız :

3- Sınıfınız: () 6. Sınıf () 7. Sınıf () 8. Sınıf

4- Babanızın eğitim düzeyi

() İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisans Üstü

5- Annenizin eğitim düzeyi

() İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisans Üstü

6- Annenizin mesleği:

7- Babanızın mesleği:

8- Kaç kardeşiniz var?

() Yok () 1 () 2 () 3 ve üstü

9- Siz ailenizin aylık gelirini nasıl algılıyorsunuz?

() Düşük () Orta () Yüksek

10- Kendinize yakın gördüğünüz kaç arkadaşınız var?.....

11- Beden Eğitimi Dersinin dışında spor yapıyor musunuz?

() Evet () Hayır

12- 10. Soruya cevabınız kaç yıldır spor yapıyorsunuz (ay veya yıl belirtiniz):

13- 10. Soruya cevabınız EVET İSE; haftada Gün, günde dakika

14- 10. Soruya cevabınız EVET İSE; Hangi sporu tercih ediyorsunuz?.....

EK 8: DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSLARI

T.C.
M İLLÎ E Ğ İT M BAKANLI Ğ I
Ortaö retim Genel Müdürlü ğ ü

Sayı : 83203306-10.04-E.16221814
Konu : Destekleme ve Yeti tirme Kursları
e-Kılavuzu

06.11.2020

DA İTİM YERLER NE

- İlgi : a) Millî E Ğ İtım Bakanlı ğ ı Destekleme ve Yeti tirme Kursları Yönergesi.
b) 05.11.2020 tarihli ve 16179701 sayılı Makam Oluru.

Bakanlı ğ ımıza ba lı resmî ve özel örgün e Ğ İtım kurumlarında ö renim gören istekli ö renciler ile örgün ve açık ortaö retim kurumlarından mezun olanlara açılacak destekleme ve yeti tirme kurslarına yönelik olarak ilgi (a) Yönergenin "*Koordinasyon*" ba lıklı 22 nci maddesine dayanılarak hazırlanan ve ilgi Makam Oluru ile yürürlü ğ e giren "*Destekleme ve Yeti tirme Kursları e-Kılavuzu*" ili ekte gönderilmi tir.

2020-2021 e Ğ İtım ve ö retim yılı kapsamında, e Ğ İtım kurumlarımızda açılmı ve hâlen yürütölmekte olan destekleme ve yeti tirme kurslarının mevcut hâli ile devamının sa lanması, yeni açılacak kursların i ve i lemlerinin ise ilgi (a) Yönerge ile ekte gönderilen Kılavuz hükümleri do rultusunda yürütölmeleri ve ilgililere duyurulması hususunda,

Bilgilerinizi ve gere ini arz ve rica ederim.

Cengiz METE
Bakan a.
Genel Müdür

Ek: Destekleme ve Yeti tirme Kursları
e-Kılavuzu (13 Sayfa).

Da İtım:

Gere i:

B Planı

Bilgi:

A Planı

Adres: Atatürk Bulvarı No:98 Bakanlıklar / ANKARA
Elektronik a : www.meb.gov.tr
e-Posta: ogm_mevzuat@meb.gov.tr
KEP: meb@hs01.kep.tr

Ayrıntılı bilgi için: Erol GÜNAY b. Md.
Tel: (0 312) 413 26 91
Faks: (0 312) 418 07 39

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmı tir. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f466-90e5-3d75-a82a-3f0f kodu ile teyit edilebilir.

11. ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ

Adı	Özün	Soyadı	ÖZÇELİK
Doğum Yeri		Doğum Tarihi	
Uyruğu		Tel	
E- mail			

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Lisans	M.C.B.Ü. Spor Bilimleri Fakültesi	2017
Lise	Bornova Hatice Güzelcan Anadolu Lisesi	2013

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (Yıl-Yıl)
Beden Eğitimi Öğretmeni	Yoyoland Çocuk Gelişim Denge ve Koordinasyon Merkezi	2020-2021
Beden Eğitimi Öğretmeni	Konak Halk Eğitim Merkezi	2019-2020
Beden Eğitimi Öğretmeni	Turgutlu Halk Eğitim Merkezi	2018-2019
Beden Eğitimi Öğretmeni	Konak Halk Eğitim Merkezi	2017-2018
Cimnastik Antrenörü	Manisa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	2014-2017

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama	Konuşma	Yazma
İngilizce	Orta	Orta	Orta

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Başkanlığı'na

Tez Adı Program Dışı Etkinliklere Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal-Duygusal Ve
Ahlaki Gelişimlerinin İncelenmesi

Tezime ilişkin 28/09/2021 tarihinde yapılan Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 19'dur.

Belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Tarih ve İmza
07.11.2021

Adı Soyadı : Özün ÖZÇELİK
Öğrenci No : 171379003
Anabilim Dalı : Beden Eğitimi ve Spor
Programı : Yüksek Lisans

DANIŞMAN ONAYI
UYGUNDUR.
(Unvan, Ad Soyad, İmza)
Doç. Dr. Mümine SOYTÜRK

Açıklamalar

- 1-Tez Çalışması Orijinallik Raporu (TÇOR), TURNITIN İntihal Tespit Programı kullanımı için kişisel hesap alma hakkı bulunan tez danışmanları, Enstitülerde görevlendirilen personeller, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda görevlendirilen kütüphaneciler tarafından alınır.
- 2-Sayfa sayısı 400'den az olan tezler için tez savunmasından önce ve başarılı olması durumunda düzeltmelerden sonra olmak üzere 2 kez TÇOR alınır.(400 sayfadan fazla olan tezler 400 ve katları şeklinde bölünerek Turnitin veri tabanına yüklenmesi gerekmektedir. Bu gibi durumlarda benzerlik oranının hesaplanmasına ilişkin detaylı forma, kütüphane web sayfasında bulunan Turnitin kullanım kılavuzlarının altından erişilebilir.)
- 3-TÇOR, tezin yalnızca Kapak Sayfası, Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan kısmının tek bir dosya olarak intihal tespit programına yüklenmesi ile alınır.
- Programa yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak tez başlığının tamamı, Yazar Adı (author's first name) olarak öğrencinin adı, Yazar Soyadı (author's last name) olarak öğrencinin soyadı bilgisi yazılır.
- 4- TURNITIN İntihal tespit programına yüklenen dosyanın sürecleştirmesinde, ilgili programdaki filtreleme seçenekleri aşağıdaki şekilde ayarlanır: - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words)
- 5-İsteğe bağlı ayarlar kısmından; "Ödevleri şuraya gönder?" seçeneği mutlaka DEPO YOK şeklinde işaretlenmesi gerekmektedir; aksi durumda aynı tezin ikinci kez yüklenmesi durumunda benzerlik %100 çıkacaktır ve depodan tezi silmek çok uzun süre gerektirecektir.
- 6- Raporlama işlemi tamamlandıktan sonra, kaydedilmiş olan ekranın görüntüsünü sağ üst köşesinde yüzdelik sayı olarak belirtilen "benzerlik oranı," raporlamaya tabi tutulmuş olan dosyanın "toplam sayfa sayısı" ve raporlama işleminin yapıldığı "tarih" bilgisi, "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formuna işlenir.
- 7- Benzerlik oranında tüm sorumluluk öğrenciye aittir.
- 8-Tez savunma sınavı sonrasında başarılı bulunan öğrenci, tez savunma sınavı tarihi sonrasında tezde yapılmış muhtemel değişiklikleri içeren dosya kullanılarak alınmış ikinci bir intihal raporundaki bilgiler kullanılarak hazırlanmış ve tez danışmanı tarafından onaylanarak imzalanmış ikinci bir "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu"nu Enstitüye teslim etmekle yükümlüdür.
- 9-Turnitin Hakkında Bilgiler: <http://kutuphane.cbu.edu.tr/turnitin.9370.tr.html>

